

Kárpátaljai Hírmondó

XVII. évfolyam 4. (70.) szám, 2022. Tél

Nagy Gáspár

Jegyezvén szalmaszállal

– ... mindig és mindig:
bűnökben édesült, iramult napok
habjaiban fuldokló emberek,
egy szalmaszállal, tudjátok-e?
talán a menthetetlent mentitek.

– ... kívül és belül:
poklosan örvényült, háborult világ,
de a remény sohasem meghaló,
ha minden utolsó szalmaszál
ABBÓL A JÁSZOLBÓL VALÓ!

A kijevi honfoglalási emlékjel

Tél az Antalóci Poljanán

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XVIII. évfolyam, 4. (70.) szám
2022. Tél

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,

Városligeti fasor 44.

Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Greza István,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

Dr. Pomogáts Béla, dr. Botlik József,

dr. Dupka György, dr. Szöllősy Tibor,

dr. Zubánics László,

Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:

11711034-20834951

Megjelenik negyedévente

1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomban:

<i>Olvassuk együtt!</i> Szabó Zoltán: Az Alföld peremén	3
<i>Vers mindenkinek.</i> Gál Sándor: Távolodók	4
<i>Szervezeti élet.</i> Köszönjük a támogatást!	5
A Szovjetunióba elhurcoltakra emlékeztünk	6
<i>Aktuális.</i> In memoriam munkácsi Turul	7
Kárpátalján járt Novák Katalin magyar köztársasági elnök	8
<i>Közös dolgaink.</i> Hit és megmaradás Munkácson	9
<i>Hitélet.</i> 25 éves a csongori Bethesda Szendélybetegeket Mentő Misszió	10
„Látták szemeim üdvösségedet”. Lódár Jenő áldozópap igemagyarázata	11
Fellobbant az első adventi gyertya lángja	12
<i>Lélektől lélekig.</i> A fogyatékkal született gyermek is áldás	13
<i>Határok nélkül.</i> Fuss neki! – A kárpátaljai magyar könyvtárakért	14
<i>Közös dolgaink.</i> Rákóczi korát idéző tárogatóturné Kárpátalján	15
<i>Közelkép.</i> Húsz éve Kárpátalján, Isten tenyerén.	16
Beszélgetés Tóthné Balkánszki Mária református lelkésszel	17
<i>Évforduló.</i> Vagyunk, maradunk, leszünk. Tízéves a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete	18
Ungvár legrövidebb életű szobra. 120 éve született Ungvári Lajos	19
<i>Anno.</i> Az oktatás és az iskolahálózat modernizációja Ugocsában (1890–1914).	20
Orbán László tanulmánya	21
<i>Irodalom.</i> Jókai Mór: Melyiket a kilenc közül?	22
Lászlóffy Aladár versei	23
<i>Kopogtató.</i> Várnagy Andrea: „... olyan érzés ide jönni, mintha hazajárnék”	24
<i>Kultúrtáj.</i> Matl Péter, a magyar sorsszobrász.	25
Könyvbemutató a Munkácsy Mihály Magyar Házban	26
Galéria, ami megannyi alkalomnak ad otthont	27
A királykisasszony, akinek nem volt birodalma	28
Emléktáblát avattak Lehoczky Tivadar tiszteletére	29
<i>Arasznyi történelem.</i> Botlik József: Nemzetünket szolgálták	30
<i>Jelen időben.</i> Mikulás napja. Weinrauch Katalin írása	31
<i>Korkép.</i> A takarmánytök. Szöllősy Tibor írása	32
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	33
<i>Gratulálunk!</i> Elismerések	34
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	35
<i>Művészet.</i> Hájas István egyéni tárlata Nagyszőlösön	36
Sütő Miklós-kiállítás a főkonzulátuson	37
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Egy perecsenyi születésű	38
Kossuth-díjas szobrászművész – Ungvári Lajos	39
	40

Címlapfotók: Petneházy Gyula, Badar Ádám

Áldott, békés karácsonyi ünnepeket
és sikereiben gazdag új esztendőt kívánunk
a Kárpátaljai Szövetség tagjainak
és a lap minden kedves olvasójának!

A Kárpátaljai Hírmondó
szerkesztősége

Szabó Zoltán

Az Alföld peremén

(Részlet)

... Ha nemcsak a szemed jó, hanem képzeleted is, a földön itt is meglátod Petőfi lábnyomát. Ha másutt nem, valamelyik fogadó udvarán, hol valamelyik útnán, míg a kocsis lovakat váltott, megreggelizt. Ha nyugatnak nézel, Diósgyőr völgyébe látsz; ha északnak, Kassa felé, a Sajó-völgybe. Itt is járt: „Alacsony, zöld és kék hegyek és halmok... melyek nyájasan üdvözlik az embert s vesznek tőle búcsút egymás után. Nincs szebb, mint ily folyvást tartó szép vidéken utazni...” Különösen, ha az út az Alföld felé viszi az utast, a völgy a Tisza felé viszi a folyó vizét. Itt nyúlik be a síkság a hegyvidékbe, s itt ereszt a hegyvidék vizeit a síkságra. A falvak mélyen vannak e tájon, a temetők magasan. A holtakat a dombok oldalára költöztetik, a meredekre. Aligha azért, mert a temető szebb, ha magasan van, a nyugvóhely kedvesebb, ha több szél simogatja. Valószínűleg inkább azért, mert e meredek földdel a sírások boldogulnak, de az eke nem. A halottak így nem az élők elől veszik el a földet. Sírhanjuk a lejtőkön hosszú, három-négy méteres dombocskák, mintha csupa óriások nyugodnának alattuk. Éppúgy, mint Gömörben, hol szintén magosba költöztetik a halottat: „No, ha megriad a föltámadás trombitája, ezek a szegények borzasztó salto mortalét fognak csinálni, mielőtt rendeltetésük helyére jutnának” – jegyzi meg Petőfi. Mert arra is járt, természetesen. S ha tovább haladsz a hegyek karéja alatt, az Alföld északi peremén Hegyalját éred. Az úton egy sors- és esőverte árnyék imbolyog: „Egyes-egyedül mentem itt a Hegyalján, egy lélekkel, egy élőlényvel sem találkoztam. Minden ember födelet keresett, mert iszonyú idő volt. A süvöltő szél havas esőt szórt reám. Éppen szemközt jött. Arcomon megfagytak a könnyek, melyeket a zivatar hidege és a nyomorúság fakasztott”. Ez is Petőfi. A keserű emlék nem akadályozza, majd e tájat is földíszíti a maga bókjával: „Szebbnél szebb tájakon járok, barátom; ma a Hegyalján jöttem keresztül. Szerencsnél a legszebb a kilátás. Délre hosszú, hosszú rónaság, le egészen a Tiszáig; keletre az egykori tűzokádó, a tokaji hegy, mely magában áll, mint hadsereg előtt a vezér”. A vidék csakugyan szép, nagyon szép. Bölcsen és jóságosan mosolyog, mint a bortermő tájak általában. Innen már csupán egy ugrás Sárospatak. Nézd meg a várat, mint Petőfi, s a vártól menj a kollégiumba, mint Petőfi. A „telt poharak”-at és „vig diákokat” még ma is megtalálsz. Nézz ki a kollégium tömör oszlopfolyosójáról, a félkörívek alól a síkságra, s bókolj a városnak Petőfi szavával: „Szent föld. E város volt a magyar forradalomnak oroszlánbarlangja. Itt

tanyáztak a szabadság oroszlánjai”. Nem nagy út innen Sátoraljaújhely, itt is a népjogok bajnokának lábnyomára lépsz, Kazinczy Gáboréra. Mormold emlékezetére a Petőfi-sort: „A nép nevében! melynek híve vagy, / melyért csatázol bátran és vitézül”. Innen csak kőhajítás Széphalom, „nevét megérdemli, mert festői szépségű táj. Különbözik pedig szent hely a szent öreg miatt, kinek ott van háza és sírhalma.” A házban „piszkos, nyávogó porontyok hentelegnek”, háborog a kegyelet hiányán a költő-kedély s Széphalomról a társadalom is kap enyhe figyelmeztetést: „Te, a nemzet-hálátlanság / Égbekiáltó némasága / a nemzetszégyen Káin-bélyege / oh, Széphalom!”. Igen gondos pontossággal leírja, hogy mi lett Kazinczy házából. Csupa vad gúny a vers. Innen „becsavarodott” a Bodrog-közbe. Ez is Alföld, kell, hogy képe maradjon: „Erdős rónaság. Itt is, ott is egy-egy kis erdő, azok között termékeny földek, magas, sárga gabonával... virító mezők, rajtuk egy-egy kis tó, szélén sás, tisztáján pedig fehér vízililiomok, s fölötté jaggató sirályok lengetik hosszú szárnyukat...”. Azért tovább, tovább csak fölfelé. A térképen egy ujmozdítás, a múlt században egy félnapi szekerezés Petőfivel, s a Kárpátok lábainál vagy, az Alföld halántékán. „Verecke híres útján” jövő magyarok innen láthatták meg először a síkságot a Kárpátjáról, itt a legszűkebb a Kárpátok karéja, itt tör be a Nagy-Magyar-Alföldre az eurázsiai síkság szele északkeletről s itt is a szabadság egy oroszlánja lakott egy várban. Ha a várfalról délnyugat felé tekintesz, előtted az Alföld, ha a tekinteted ereje nem véges, pillantásod lefuthat a Tisza fonalán egészen a Dunáig, egészen Szalkszentmártonig vagy Újvidékig. Mintha az Alföld költője nem nyughatott volna mindaddig, míg meg nem tekinti a síkság e vén végvárát szürke falaival. Ide is eljön. Késő este érkezik Ungvárbá. Természetesen rögtön hátrafelé néz, az Alföld felé, a folyók futása viszi tekintetét a helységek apró, fekete foltjaira, s az Alföld kiterül előtte, mint egy szőnyeg, melyet e magaslaton bontottak ki, hogy lehengeredjék, le egészen a déli Dunáig: „Itt kezdődik ama nagy rónaság, mely tart lefelé, egészen a Dunáig s melyen kénye-kedve szerint csavarog a Latorca, Tisza, Szamos, Kraszna, Kadarcs, Hortobágy, Berettyó, Kőrös, Maros stb., s melyen fekszik Szatmár, Nagyálló, Nagykároly, Debrecen, Karcag, Kecskemét, Halas, Szeged, Szarvas, Gyula, Makó, Temesvár, Kikinda, Becskerek stb. Ah, csak addig szeretnék madár lenni, míg ezt az óriási rónát keresztülropulnám”.

Szerelmes földrajz. A Nyugat kiadása, Budapest, 1942.

Gál Sándor

Távolodók

mennek
egyre csak mennek
szemükből kihullnak
a tetők
a temetők
kifordul utánuk a csend
az ajtók száján
kifordul utánuk
a küszöb a kapu
és a sötét kapubálvány
az udvart mögöttük
papsajt útifű női be
lűktem benne zölden
az üresség szíve
kutat mélyén meghal a forrás
beléomlik pár ölnyi agyag
magával rántva a kútkaát
minden percben
valami kettéhasad
üveg deszka út
tűzhely kemence
s mintha minden félrészt
a távolodókkal menne
mindennap
kevesebb a szó kisebb a lélek
s egyre csak mennek
mennek a tájak a vidékek
síkságok vonulnak
dombok dőcögnek
a folyópartok kettétörnek
és száll a semleges ég
az elmenőkkel
az öntudatlan vétkezőkkel
a nyelvük vesztett tétovákkel
akik csak mennek
egyre mennek
akik egyre csak távolodnak
önmagukból is kitértorognak
apáik szavát elfelejtik
tegnapjukat rejtve rejtik
néz utánuk küszöb kapu
néz a sötét kapubálvány
s kifordul az emléküik is
a megnémult ajtók száján

Gál Sándor (Búcs, 1937. november 29. – Buzita, 2021. május 28.) József Attila-díjas költő, író, szerkesztő, a felvidéki magyar irodalom és a magyar irodalmi élet kimagasló alkotója. Írásait szociográfiai jellegű dokumentumelemek gazdagítják, sajátja a tárgyi hűség és a költői emelkedettség.

A csehszlovákiai magyarság megaláztatásokkal teli időszakát nemzedéktársával együtt maga is átélte, ehhez képest kellett megmaradni, ha lehetett, ahogy lehetett.

Tisztelt Tagtársunk! Kedves Előfizetőnk!

Rég nem vártuk ennyire Krisztus urunk születését. Évről évre ünneplőbe öltöztetjük lelkünket, várakozunk, reménykedünk advent idején, hogy felszabadultan köszönthessük a Megváltó születését.

Az idei év mégis kicsit más. Tán soha nem volt ekkora szükségünk a mindenén átvilágító fényességre, Jézus születésének örömhírére.

Tudjuk, hogy az igazán lényeges dolgok a szemnek láthatatlanok, tudjuk, hogy figyelmünket a lélekre kell irányítanunk, azonban emberi létünk meghatározottsága miatt mindig kifelé is tekintünk. Nem lehet ebben a várakozásban nem beszélni a minket körülvevő világról. A háborúról, a szenvedésről, családok gyászáról és veszteségeiről. Azokról a fiúkról, apákról, testvérekről, akik az értelmetlen agresszió áldozatai. Kegyelettel emlékezzünk rájuk!

Most, ezekben az órákban türelmetlenül, tiszta szívvel várjuk, szomjazzuk az Úr érkezését. Tudjuk, hogy a vágyott békét, a szeretet országát és hitünk igaz megélését is csak tőle és általa nyerhetjük el. A rosszat nem győzhetjük le rosszal, csak a jóval. Hittél, reménnyel és szeretettel.

Jól szemlélteti ezt az igazságot egy Assisi Ferencnek tulajdonított történet.

Egy kisfiú játék közben hirtelen fölfedezte a visszhangot. Életében először hallotta vissza azt, amit hangosan kiáltott, és elkezdte kipróbálni. Ezt kiáltotta: „Gyűlöllek!” És lám, azonnal jött a visszhang: „Gyűlöllek!” Erre még hangosabban kiáltotta: „Gyűlöllek!”, és erre még erősebben jött a válasz: „Gyűlöllek!” Harmadszor teljes erejéből ordította: „Gyűlöllek!”, és a szó ugyanazzal az erővel jött vissza: „Gyűlöllek!”.

Ezt már nem tudta elviselni a kisfiú. Hazaszaladt és keservesen zokogott. Anyja, aki az udvaron volt, meghallotta a sírását, és megkérdezte: „Mi bajod, kicsim?” A fiú válaszolta: „Ott kint van egy fiú, aki gyűlöl engem!”

Anyja egy pillanatig gondolkodott, aztán azt mondta: „Ide figyelj, én tudom, hogy mit kell most tenned. Menj vissza ugyanoda, ahol voltál, és mondd meg annak a kisfiúnak, hogy szereted.”

A kisfiú tehát visszaszaladt, és hangosan kiáltotta: „Szeretlek!” És lám, máris visszatért a szó, világosan és barátságosan: „Szeretlek!” Még egyszer kiáltott, még hangosabban, és ugyanazt a választ kapta vissza. Harmadszor teli torokból kiáltotta: „Szeretlek!”, és hangosan jött vissza a szó: „Szeretlek!”

Azt kívánom mindannyiunknak, hogy mindig és mindenkor tudjunk lenni azok, akik a szeretet parancsát kiáltják a világba, hiszen Babits Mihálytól tudjuk:

„Mindenik embernek a lelkében dal van,

és a saját lelkét hallja minden dalban.

És akinek szép a lelkében az ének,

az hallja a mások énekét is szépnak.”

Aldott Karácsonyt kívánok!

Greza István, a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Áldott, békés karácsonyi ünnepeket és sikerekben gazdag, boldog új esztendőit kívánunk minden kedves tagtársunknak, barátunknak és lapunk minden olvasójának! Hozzon az új esztendő örömeit, sikereket és jó egészséget!

Tisztelettel kérjük Önt/Önöket, hogy az 1000 Ft, illetve nyugdíjasoknak 600 Ft éves tagdíjat, valamint a Kárpátaljai Hírmondó előfizetési díját, ami egy évre 3000 Ft, továbbá az esetleges támogatásokat egy összegben a Kárpátaljai Szövetség OTP Bank (11711034-20834951-00000000) vagy MAGNET Bank (16200106-11602895-00000000) számlájára év elején szíveskedjenek befizetni.

A közlemény rovatban a nevet és címet kell feltüntetni, illetve azt, hogy mit fizettek be. Figyelmességükért előre is hálásak vagyunk.

Programunk teljesítéséhez segítséget nyújt a személyi jövedelemadójuk 1%-ának felajánlása, ezért továbbra is számítunk arra, hogy kedvezményezettként a Kárpátaljai Szövetséget jelölik meg. A nem adózó tagtársainkat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátaik, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetség részére ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-42

Tevékenységünkről bővebben új honlapunkon

(<https://karpataljaiszovetseg.com>),

illetve Facebook-oldalunkon értesülhetnek.

Nemzetközi számlaszámunk:

OTP Bank: (IBAN) HU37 11711034-20834951-00000000

BIC (SWIFT) Kód: OTPVHUHB.

Magnet Bank: (IBAN) HU31 16200106-11602895-00000000

BIC (SWIFT) Kód: HBWEHUHB

Tisztelettel: a Kárpátaljai Szövetség elnöksége és a Feliügyelő Bizottság tagjai

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki a tagtársaknak a szövetség célkitűzéseinek anyagi támogatásáért.

Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a *Kárpátaljai Hírmondó* megjelenítésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá.

Külön köszönjük

dr. Volocsuk Katalin (Jászberény)

tagtársunknak a kiemelt támogatást.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket. 2022-ben lapzártánkig az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Arnóczky István és Valentina (Gyöngyös),

Árokháti Zsuzsanna (Budapest),

Balázs Attiláné (Miskolc),

Balogh Mária,

Behun Lajos (Békéscsaba),

Beregszászi Benjámín (Eger),

Boniszlavszkyné Répay Katalin (Budapest),

Csulák Erzsébet Katalin (Budapest),

Csulák László (Budapest),

Dalmay Árpád (Nyíregyháza-Sóstóhegy),

Dénes Béla,

dr. Fábrián István (Nyíregyháza),

Fekete Amália (Budapest),

Gönczy Zsuzsanna (Pilisborosjenő),

Horváth Sándor (Jászberény),

dr. Igyártó Gyöngyi (Veresegyház),

dr. Igyártó Rozália (Nagyréde),

Izsák Márk,

dr. Károly Lajos (Kisvárd),

dr. Kiss Márta (Budapest),

Kissné dr. Lászlóffy Marianna,

Kiszely Katalin (Szentendre),

Kovács Gyöngyi,

Lakatos Gézané (Salgótarján),

dr. Lendvai Margit (Szolnok),

Lódár Györgyné (Mezőtúr),

Lusztig Gáborné (Szentendre),

Magasházy Valéria (Fedémes),

Medgyessy István (Debrecen),

Nagy Andrásné,

Oniszkó László (Budapest),

dr. Orémus Marina (Petneháza),

Pappné Popovics Judit (Nagytarcsa),

Pásztor Erzsébet (Vác),

Polgár Tibor (Szászhalmabatta),

Reiter Mária (Budapest),

dr. Reményi Tiborné (Budapest),

Sághi Ferencné (Budapest),

dr. Sváb Erzsébet (Budapest),

Szamosi Elemér (Budapest),

dr. Szepesi Erzsébet (Székesfehérvár),

Szepessy Katalin,

Szilágyi Sándorné (Budapest),

Szimjon Magdolna (Nyíregyháza),

dr. Szürös Mátyás (Budapest),

Tóth Zoltán (Budapest),

dr. Tóth Zoltán (Szombathely),

Tyentés László (Budapest),

dr. Ujj Emília (Gödöllő),

Vallasek István (Sülysáp),

Zúró Márta (Budapest).

Szovjetunióba elhurcoltakra emlékeztünk

November 25-én, a Szovjetunióba elhurcolt politikai rabok és kényszer-munkások emléknapján a Kárpátaljai Szövetség Kárpátaljai estek sorozatának keretében került sor *A Sátán fattya* című

film bemutatójára, és a főszereplővel, Tarpai Viktória Jászai Mari-díjas szín-művésznővel is találkozhat-tak az érdeklődők.

A Sátán fattya filmdrámát Nagy Zoltán Mihály azonos című kisregénye alapján Zsigmond Dezső rendezte, ősbemutatója 2017-ben volt. A jelenlévők közül többen már nem először látták, ám most is nagy hatással volt a közönségre: kárpátaljaiként nem lehet a történeten kívül maradni, szemlélődőként felfogni a látottakat. A József Attila-, Márai Sándor- és Magyarország Babérkoszorúja díjjal, Teleki Pál Erdeméremmel kitüntetett író műve hűen ábrázolja a kárpátaljai magyarság sorstragédiáját az 1944 novemberét követő időszakban. 2000-ben elnyerte az Év Könyve Díjat. *A Sátán fattya*

népszerűsítésében nagy szerepet játszott a Kárpátaljai Szövetség egykori elnökségi tagja, Schober Ottó, aki először alkalmazta színpadra, és a Beregszászi Népszínház társulatának előadásában Kárpátalja-szerte, sőt a határokon túl is láthatta a közönség. Később Árkosi Árpád rendező színpadi monodramát készített a műből Tarpai Viktória főszereplésével, aki akkor is meg-rázó alakítást nyújtott. Nem véletlen tehát, hogy Zsigmond Dezsó épp őt választotta Tóth Eszter szerepének megformálására. Mint ahogy a többi főbb szerepekre is tu-

megtisztelte jelenlétével a film egy másik szereplője, a főhős édesanyját alakító Szűcs Nelli Jászai Mari- és Szörényi Éva-díjas színművésznő is.

Tudósítónk

Fotó: Pókos István

2022. november 25-én a Kárpátaljai Szövetség elnökségének tagjai – dr. Seremet Sándor főtitkár, dr. Dupka György, dr. Igyártó Gyöngyi és Kovács Sándor – kegyetlenségű főhajítás mellett koszorúkat, virágcsokrot helyeztek el és mécseseket gyújtottak az ártatlanul elhurcoltak emlékére Budapesten, a Ferencvárosi pályaudvar előtt álló Málénkij robot emlékműnél.

Fotó: Fuchs Andrea

In memoriam Kapuvári Béla Egy jó ember emlékére

2022 októberében nagy veszteség érte a Kárpátaljai Szövetség vezetését. Hosszan tartó betegség következtében elment egy jó ember, a Felügyelő Bizottság köztiszteltben álló elnöke, Kapuvári Béla. Hosszan le lehetne írni a részletes életrajzát, hiszen akkor teljes képet kapnánk az életéről, de inkább arról írok, milyen ember volt, milyen volt vele együtt dolgozni.

Szakmai pályafutása alatt több területen dolgozott, így a Vegyészernél, majd később a minisztériumban, illetve a hozzá köthető háttérintézményeknél. A munkáját rendszerektől és kormányoktól függetlenül példásan, nagy szeretettel és odafigyeléssel végezte. Ezt bizonyítja a minisztériumi dicséret, melyet nem sokkal a nyugdíjazása előtt kapott 2006-ban. A munka

mellett a családja volt a mindene. Két fia született. Legfőbb vágya az volt, hogy unokájával együtt focizzon és meccsre menjen, mivel nagy focirajongó, ezen belül MTK-szurkoló volt.

A Kárpátaljai Szövetség Felügyelő Bizottságának élére 2018-ban került az akkori elnökség felkérésére mint gazdasági ügyekben járatos szakember. A Kárpátaljai Szövetség vezetése támogatta, elfogadta az általa képviselt szigorúbb ellenőrzést kívánó módosításokat, amelyek célja a szövetség pénzügyi működésének fokozott védelme

volt. A Covid-19 járvány miatt személyesen nem sokat találkozhattunk, így csak később tudtuk meg, hogy betegséggel küszködik. Ennek ellenére a Felügyelő Bizottság munkáját igyekezett a távolból is irányítani, mert reménykedett abban, hogy azt az öt évet, amelyet vállalt, végig tudja vinni.

Jómagam, aki a Felügyelő Bizottság tagja voltam, csak elismeréssel tudok nyilatkozni a közös munkáról és azokról az évekről, amikor együtt végeztük a szövetség gazdasági ellenőrzését. Higgadt személyisége, megfontoltsága nagyon fog hiányozni, de remélem, az a szemlélet, amelyet képviselt a munkája során, mindannyiunk számára példa és útmutatás lehet.

Búcsúzom Tőled, nem csupán a magam, hanem a Kárpátaljai Szövetség elnöksége és tagsága nevében is. Emlékedet megőrizzük.

Zólyomi Mátyás,
a Kárpátaljai Szövetség Felügyelő
Bizottságának megbízott elnöke

In memoriam munkácsi Turul

1896-ban, amikor a magyar kormány döntést hozott a honfoglalás ezeréves évfordulójának méltó megünnepléséről, az erről szóló VIII. törvénycikkelyben azt is rögzítette, hogy az esemény „maradandó emlékekkel való megörökítése céljából” Budapesten egy, vidéken pedig hét emlékművet állítsanak fel. Hosszas tárgyalást, mérlegelést követően került sor a helyszínek kiválasztására, amelyek közé a munkácsi Várhegy is bekerült.

Hogy miért éppen a turul választották a honfoglalás „emblematis” ábrázolásaként? A turul a magyar eredetmondák legendás madara, Kézai Simon történetíró szerint Attila hun királytól Géza fejedelem idejéig szerepelt a magyarok hadi jelvényén. Almos vezért is egy mitikus sólyomszerű madártól eredezteti a népi hagyomány, a honfoglalás eseményeinél is szerepet tulajdonítottak neki, és az Árpádok idejét is használatos jelkép volt. A nemzeti öntudat megerősödése idején, a XIX. században vált újra a magyar nemzeti identitás és összetartozás szimbólumává.

Bezerédi Gyula szobrászművész alkotása 1896-ban került felavatásra (az alapkövet 1896. július 19-én helyezték el) a Berczik Gyula által tervezett obeliszk 33 méteres magasában, hogy „vigyázza” a Latorca völgyét a Vereckei-szoros irányába tekintve. Ennek a feladatának 1924-ig tudott eleget tenni, amikor „lebontották” a csehszlovák kaszárnnyává vált munkácsi vár új lakói. R. Vozáry Aladár újságíró erről így írt: „Délután fél három óra körül járt az idő (1924. december 27.). A turulnak kókockába ragadó karmait lefűrészelték. Az oszlop tetején hosszas és erős munka után egyszer csak megmozdult a turul. Az emberkezek megmozdították, kimozdították helyéről. Lánc, kötél, a rabság szimbólumai vették körül s aztán parancs és utasítás szerint leeresztették a földre.” A turul egy ideig a

felsővár udvarán várta sorsát (több fénykép is tanúskodik erről), ami 1945-ben teljesedett be végérvényesen, amikor a bevonuló és tartósan berendezkedő szovjet hadsereg „újrhasználta” – beolvasztották, s a népi legendárium szerint a szovjet hősi emlékművek csillagait öntötték belőle.

2008-ban a „kedvező politikai széljárásnak” (is) köszönhetően Pákh Imre munkácsi származású kultúrmedcénás finanszírozása révén a munkácsi Turul újjászülte ismét elfoglalhatta őrhelyét a munkácsi vár fokán. Az obeliszk tetején helyet foglaló madár (Mihajlo Beleny alkotása) az elmúlt közel másfél évtizedben gyakorlatilag hozzánőtt a vár általános látképéhez, az erősségről készült mindenféle ábrázolásokon (a hűtőmágnesektől kedve az útikönyvektől) ott látható.

2022 októberében a korábban „kedvező munkácsi széljárás” megfordulásának következtében a Turul ismét lekerült az obeliszk tetejéről. Gyorsított eljárásban, a vármúzeum igazgatójának levelére válaszolva a Munkácsi Városi Tanács végrehajtó bizottsága úgy döntött, hogy a Turul helyén a jövőben Ukrajna kiscímere – a Trizub (háromágú szigony, viking hatalmi szimbólum) fog állni. A sajtóban megjelent eléggé szűkszavú kommunikációból egyébként nem derült ki, hogy a múzeumigazgató a cserét kérte volna, az általuk megküldött levélből csak az látszik, hogy az állami címet a várban szeretnék elhelyezni. Hogy hol, az nem derül ki! Ilyen gyorsan VB-döntést még nem hajtottak végre: a Turul-szobor ismeretlen körülmények között, illetve módon lekerült a helyéről, lehetőséget adva az urbánus legendák gyártására: ledobták a várárokba, összevagták és beolvasztották stb. Mind a mai napig nincs hiteles információ a szobor állapotáról és hollétéről, csupán arról olvashattunk, hogy mint „múzeumi

tárgy” a közeljövőben valamelyik nagyobb teremben fog helyet kapni.

Mivel a rossz hírek is sebes szárnyakon terjednek, a civil szervezetek, a magyar kormány, illetve az egyszerű emberek reakciója azonnal bekövetkezett. Mindenki elítélte a barbár cselekedetet, amely az emlékmű állításának eredeti gondolatát, az összetartozását cáfolta meg. Mert nem csupán magyarok és magyarok tartoznak össze a nagyvilágban, a mi szűkebb „kiszármagunkban”, Kárpátalján összetartozik minden itt élő nemzetiség: az ukrán, ruszin, magyar, román, szlovák, német stb.

A Turul „defenzatíciója” – ahogy az egyik magyarországi újságíró is megjegyezte – brutális, illegális és felesleges volt. Ugyanakkor az eset sok mindenre felhívta a figyelmet. Egyrészt arra, hogy ha hazafias köntösbe bújtatunk egy megkérdőjelezhető döntést, nagy valószínűséggel nem lesz senki, aki az ellen felemelje a szavát (lásd a hivatalos szervek reakcióját az ügygel kapcsolatban), másrészt arra, hogy az emlékművek, emlékjelek avatásánál (vagy azt követően) az állíttatónak végig kell járnia a hivatalos procedúrát az adott objektum tulajdonba/használatba vételére, illetve műemléki védelem alá való helyezésére. Mert egy szobor csak addig áll szilárdan a helyén, ameddig az ukrainai törvény is védi. Mint az ügygel kapcsolatos nyilatkozatában az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség is kifejtette: „Mindenképpen egyedi döntésről van szó! Egyedisége abban rejlik, hogy a függetlenség évtizedei alatt először fordul elő, hogy egy kárpátaljai önkormányzat nem arról dönt, hogy a magyarság kultúrájával, történelmével kapcsolatos emlékmű felállítását, netán helyreállítását engedélyezi, hanem éppen ellenkezőleg, annak lerombolásáról dönt.” A szobordöntés mindenképpen egy korszak végét és egy új kezdetét jelenti. Hogy mennyire lesz rosszabb ez a korszak, majd megmutatja a jövő...

Zubánics László történész, kisebbségi politikus

A Kárpátaljai Szövetség nyilatkozata a munkácsi turulszobor eltávolítása ügyében

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége megdöbbenéssel értesült a Munkácsi Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának határozatáról, amely alapján a munkácsi vár bástyáján felállított turulszobrot leszerelték és elszállították. A történelem megismételte önmagát, hiszen a szobor elődjét 1924-ben a csehszlovák hatóságok leszerelték, majd a szovjetek beolvasztották. 2008-ban Pákh Imre Amerikában élő üzletember anyagi támogatásának köszönhetően, a Munkácsi Városi Tanács döntése alapján került vissza a turulmadár eredeti helyére. Az elnökség szomorúan vette tudo-

másul, hogy Munkács városát olyan emberek irányítják, akik nem tisztelik más nemzetiségek múltját, jelenét és ezáltal a jövőjét sem. Ebből kiindulva az elnökség egyetért az UMDSZ és a KMKSZ napokban kiadott nyilatkozataival, amelyek élesen elítélik a munkácsi polgármesteri hivatal provokációra és uszításra alkalmas döntését. Ez a megfontolatlan döntés nagymértékben hozzájárulhat az etnikai alapú feszültségek gerjesztéséhez mind városi, mind pedig megyei szinten.

Az elnökség hiszi és vallja, hogy a nemzeti szimbólumok örök életűek, miközben a politikusok mulandó kategóriát képeznek.

A város vezetőinek ez az átgondolatlan és időszerűtlen lépése nem vezet sehová, csupán az értelmetlen és elkerülendő gyűlölethez.

Ezért is fontos szorgalmazni a megyei szervek hathatós közbenjárását, hogy a szobor újra a helyére kerüljön, mivel az emlékmű nemcsak kulturális és történelmi, hanem művészeti értéket is képvisel.

A Kárpátaljai Szövetség a kárpátaljai magyar közösség támogatójaként továbbra is azért fáradozik, hogy a soknemzetiségű Kárpátalján békében éljenek egymással magyarok, ukránok, szlovákok, románok, csehek és ruszinok. Mi minden velünk élő nemzetiségre értékéknél tekintünk, elítéljük a kulturális háborút!

*Budapest, 2022. október 18.
A Kárpátaljai Szövetség elnöksége*

Kárpátalján járt Novák Katalin magyar köztársasági elnök

A magyar nemzet szolidaritásáról és támogatásáról biztosította a kárpátaljai magyarokat

Novák Katalin kijevei látogatását követően – ahol Volodimir Zelenszkij ukrán elnök meghívására részt vett a Gabonát Ukrajnából (Grain from Ukraine) humanitárius programmal kapcsolatos nemzetközi találkozón – november 27-én, vasárnap Kárpátaljára érkezett. Beregszászon részt vett a helyi református templomban az adventi ünnepi istentiszteleten, meglátogatta a Rákóczi-főiskolát, ahol a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és a főiskola vezetői mellett a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesületének (KMNE) képviselőivel is találkozott, Csepében átadta a most induló Tulipán Tanoda épületét, megbeszélést folytatott Kárpátalja katonai kormányzójával és kíséretével, sűrű programja végén pedig meggyújtotta az első adventi gyertyát Beregszász város adventi koszorúján.

Novák Katalin köztársasági elnök kárpátaljai programja a beregszászi református templomban indult, ahol részt vett az ünnepi istentiszteleten, kíséretében mások mellett kabinetfőnökével Schanda Tamással, Altusz Kristóffal, a Sándor-palota diplomáciai igazgatójával, és Igjyártó István kijevei magyar nagykövettel. A templomban Isten ígéjét Zán Fábian Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke hirdette.

A köztársasági elnök a gyülekezetet köszöntve elmondta, hogy utoljára nyolc hónappal ezelőtt, márciusban járt a beregszászi templomban, ahol akkor hetven református lelkésszel közösen imádkoztak a mielőbbi békéért. Hangsúlyozta, hogy rajta kívül „lélekben itt van tizenötmillió magyar ember Magyarországról és a Kárpát-medence minden részéből, a diaszpórából. Itt vannak velem azok, akik lélekben önökkel vannak nap mint nap, nemcsak a háború kitörése óta, hanem a kezdetektől, és itt lesznek a jövőben is [...] Együtt vagyunk és együtt leszünk, legyen bármilyen nehéz is az élet Kárpátalján, legyen bármilyen nehéz, kihívásokkal teli magyarnak lenni” – fogalmazott.

Novák Katalin emlékeztetett: „Kilenc hónapja tart ez a háború. Kilenc hónap éppen annyi idő, ami alatt két sejtől lesz egy új élet, akit világra hoz az édesanyja. Ennyi idő alatt mennyi mindent le lehet rombolni, mennyi mindent tönkre lehet tenni, mennyi mindent el lehet tölteni. A háború el tudja pusztítani az otthonainkat, az épületeket, lerombolhatja az utakat, elveheti a vízellátást, életeteket ölthet ki. De még a háború sem képes elpusztítani a szeretetet. Azt a szeretetet, ami most engem is ide hozott...” – jelentette ki az elnök asszony, hangsúlyozva, hogy a béke hírnökeként jött Ukrajnába és Kárpátaljára.

„Azért is mentem el tegnap Kijevbe, hogy ma itt lehessenek önökkel. [...] Számomra ez egy óriási ajándék és kiváltság, hogy én most itt önökkel, a kárpátaljai magyarokkal közösségben gyűjthetem meg a várakozás első lángját.” Végül a köztársasági elnök kérésére vele imádkozott a gyülekezet.

Az ünnepi istentisztelet után Novák Katalin ellátogatott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolára, ahol megkoszorúzta hivatali elődje, a néhai Mádl Ferenc köztársasági elnök emléktábláját, aki sokat tett a főiskola létrejötté érdekében. A magyar köztársasági elnök megbeszélést folytatott a Kárpátaljai

Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és a főiskola vezetőivel, majd találkozott a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesületének (KMNE) küldöttségével is, tőlük tájékozódva a kárpátaljaiak helyzetéről.

A délután folyamán Novák Katalin küldöttségével a Tiszapéterfalvai Kistérségben lévő Csepébe utazott, ahol Orosz Ildikóval, a Rákóczi-főiskola elnökével és Csernicskó István rektorral átadták a csepeli Tulipán Tanoda épületét. A Tulipán Tanoda a beregszászi főiskola 2018-ban alapított, magyar népművészeti iskolahálózata, ahol a gyerekek a magyar népi kultúrával ismerkedhetnek. Szakavatott oktatóktól tanulhatnak néptáncot, népdalokat és népzene, valamint népi mesterségeket. Csepében a köztársasági elnök kiemelte:

„Azért kell ez a hely, hogy megtanulják a legkisebbek is közös kultúránknak a kincseit, hogy aztán ők is tovább tudják majd adni a gyerekeiknek és az unokáiknak. Miért? Azért, mert van. Kell, hogy legyen békés magyar jövő itt, Kárpátalján.” A köztársasági elnök rámutatott, hogy az Ukrajnában dúló háború ellenére, amikor az intézmények általában bezárnak, Kárpátalján ennek az ellenkezője történik. Az itt élő magyarok tudják, mit jelent túlélni, mit jelent élni, de „nemcsak túlélni kell – élni kell” – hangsúlyozta. „Ez az intézmény a bizonyította annak, hogy van, hogy lesz magyar jövő itt, Kárpátalján is” – fogalmazott a magyar államfő, hozzáfűzve, hogy ehhez most és a jövőben is számíthatunk Magyarország támogatására. Megemlítette, hogy a kárpátaljai magyarok „számíthatnak azokra az emberekre, akik összefognak és már több mint egymilliárd forintot

ajánlottak fel a Híd Kárpátaljáért segélyprogram keretében. Ezek olyan emberek Magyarországon és a határainkon túl, akik a saját megtakarításaikból támogatják a kárpátaljai magyarságot. Ugyanakkor számíthatnak a magyar állam különböző támogatásaira is, amelyek voltak a múltban, vannak a jelenben és lesznek a jövőben is. Számíthatnak ránk mindenkor. Ezért jöttem ma el én ide, ezzel képviselve nemcsak saját magamat személyesen, hanem azt a tizenötmillió magyart, aki most is itt van önökkel és gondolt önökre.”

Az anyaországi támogatásnak köszönhetően gyönyörűen felújított épületben induló Tulipán Tanoda épületét felszentelték történelmi egyházaink papjai, majd az intézmény tanárai és növendékei kis műsorral kedveskedtek a magas rangú vendégnek. Novák Katalin meggyújtotta a görögkatolikus hagyomány szerint elrendezett adventi koszorú harmadik gyertyáját, majd ajándécsomaggal lepte meg a gyerekeket.

A magyar köztársasági elnök Csepében tett látogatását követően Magyarország Beregszászi Konzulátusának épületében találkozott Kárpátalja katonai kormányzójával, Volodimir Mikitával, valamint Julia Hrisinával, Ukrajna Legfelső Tanácsa Oktatási, Tudományos és Innovációs Bizottságának alelnökével, a felsőoktatási albizottság elnökével, tőlük Kárpátalja biztonsági helyzetéről és oktatással kapcsolatos kérdésekről kapott tájékoztatást a magas rangú magyarországi vendég.

Kárpátaljai programjának zárásaként Novák Katalin meggyújtotta Beregszász főterén a város adventi koszorújának első gyertyáját.

Badó Zsolt

Hit és megmaradás Munkácson

A hit és a kultúra, a közösség és a szülőföld együttesen azok az értékek, amelyekkel a Munkácsi Szent István Líceum 20 éve gazdagítja a kárpátaljai magyarság életét – hangzott el Potápi Árpád János, a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős államtitkárának köszöntőjében a Munkácsi Szent István Líceum fennállásának 20 éves évfordulója alkalmából tartott ünnepségen. Az iskola küzdelmeiről és boldogulásáról az intézményvezetőt kérdeztük. **Kristofori Olga** elmondta, tanárihiánnyal nem küzdenek, inkább a gyerekek létszáma miatt aggódnak. Míg korábban 60–70 diák is járt a liceumba, most csak 40.

– Az utóbbi két év mindnyájunkat megviselt, a koronavírus-járvány után senki sem gondolta volna, hogy még a háború is kitör – kezdte beszélgetésünket Kristofori Olga igazgató. – Pár héten belül online oktatásra tértünk át, a kollégiumunkat pedig átadtuk a menekülteknek. Szeptemberre viszont sikerült kiürítenünk az épületet, és a diákjaink visszatérhettek az iskolapadokba. Nyáron megkezdtük az óvóhely kialakítását a liceummal szemben lévő plébánia alagsorában. A kollégiumban szintén létrehoztunk egy minden előírásnak megfelelő óvóhelyet.

– A háborús kivándorlás hogyan érintette az intézményt?

– Mind a négy évfolyamot elindítottuk, de sajnos a kivándorlás miatt nagyon kevesen vannak. Úgy is mondhatnám: megfogyva bár, de törve nem. Élünk, dolgozunk, örülünk, hogy ennyien is vagyunk. Munkács már szórvány, nem bír el két magyar iskolát. Azt látom, hogy a jelenlegi gazdasági helyzet miatt sok szülő inkább a lakhelyéhez közel lévő iskolába íratta be a gyermekét, mert az kevesebb költséggel jár. Néhány tanulónk külföldön is beiratkozott iskolába, de az itteni tanulmányait is folytatja egyéni oktatás keretében. Év végén itt is megírják a záróvizsgát, és kapnak bizonyítványt.

– Epp abból fakadóan, hogy a város már szórványnak számít, mennyire domináns az ukrán diákok száma?

– Az ukránok közül hozzánk elsősorban azok iratkoznak be, akik valamennyire beszélnek magyarul. De egyre többen jönnek át az ukrán iskolából, mert a családban vannak magyarok, és úgy gondolják, jó lenne, ha a gyermek is beszélne ezen a nyelven. Olyan is van, aki magánórákra járt, aztán jelentkezett hozzánk. Érdekes, hogy munkácsi gyerekek is szeretnének a kollégiumban lakni, ami azt bizonyítja, keresik a lehetőséget arra, hogy minél többet legyenek magyar környezetben.

– Mi ad Önöknek reményt az intézmény jövőjéről?

– A megmaradást a béke és a stabilitás tudná garantálni. Talán hazatérnének azok az emberek, akik ideiglenesen elhagyták az országot, talán nem. Kárpátalja a béke szigete, ám a légiriadók, az állandó bizonytalanság megzavarja az itt élők életét is. Szeptember folyamán szerencsére nem sokszor, de volt rá példa, hogy le kellett vonulnunk az óvóhelyre. A diákokat ez kizökkenti kicsit, de igyekszünk kárpótolni őket, olyan

életet biztosítani nekik az intézményünkben, ami a régi időköt idézi. Megemlékezéseket, különböző programokat szervezünk, olyan közös alkalmakat, amikor kicsit elvonatkoztathatnak a mindennapoktól. Az utazásokról viszont most le kellett mondanunk. Ez nagyon hiányzik a gyerekeknek, hiszen mindegyik kirándulás közösségépítő erővel bír.

– Tapasztalják-e a diákokon a reményvesztettséget?

– Valamilyen szinten igen, de bizakodóak, a végzősök mindenképp szeretnék továbbtanulni. A fiúk még csak 17 évesek, ki tudnak menni az országból. Sajnos sokan készülnek most külföldi intézményekbe. Az idei ballagók közül többen Magyarországra, néhányan a beregszászi főiskolára mentek. Kevesen döntöttek a munka mellett. Az úticélok között Anglia és Olaszország is szerepelt.

– A Munkácsy Mihály Magyar Ház átadása nagy mérföldkő volt a helyi magyarság kulturális életének fellendítésében. Bekapcsolódnak-e az ott szervezett programokba?

– Csodálatos a létesítmény, mindenképp nagy hatással van magyarokra és ukránokra egyaránt. Hála és köszönet a magyar államnak,

– Abban reménykedünk, hogy változik a helyzet. Béke és stabilitás lesz. A magyarság a történelem folyamán számos nehézséggel nézett szembe, de mindig túlélte. Meggyőződésem, a Jóisten felé fordulva ezt a megpróbáltatást is túléljük. Nekünk, pedagógusoknak elengedhetetlen, hogy erős hittel rendelkezünk. A gyerekek bíznak bennünk, nem okozhatunk nekik csalódást. A legfontosabb a templom, az iskola és az identitás megőrzése. A Jóistennel ez is sikerülni fog.

csak akkor tartunk bent maradós hétvégét, ha valamilyen kiemelt rendezvényt szervezünk. A szülők aggódnak a gyermekeikért, ha húzamosabb ideig távol vannak, illetve nehézkes a beutaztatásuk. Hétvégén, ha nincs busz, akkor személyautóval kell jönni, az utakon pedig folyamatosan igazoltatják a férfiakat.

– A líceum 21 éves, a kollégiumot 2018-ban adták át. Terveznek-e bővítést, egyéb beruházást a közeljövőben?

– Pillanatnyilag mindenünk megvan, csak gyerek legyen. A többi meg tudjuk oldani. Gázzal és fával is fűthetünk, ezért nem aggódunk. A fűtés miatt nem lesz fennakadás, csak betegség, karantén ne legyen, mert akkor hiába vagyunk magánintézmény, nekünk is be kellene zárni. Nagyobb beruházások már nincsenek, csupán kisebb tatarozások, frissítő festések történtek. A nyár folyamán kialakítottunk még egy informatikatermet. Hiszen az informatika és az idegennyelv számít nálunk profiltantárgynak. Úgy gondolom, többen még mindig e két erősségünk miatt választanak minket. Szerződésben állunk a munkácsi Turisz Ingrid által alapított nyelviskolával, ami a két éves program elvégzése után nemzetközileg elismert nyelvvizsgabizonyítványt nyújt. A képzést és a vizsga díját az intézményünk állja.

– Az angol nyelvre nagy szükség van manapság, és ezt a diákok is tudják, ezért sokan élnek a lehetőséggel. Az anyaország nélkül nem tudnánk létezni. Jelenleg a rezsi és a bérék a legnagyobb kiadásunk, ezért amivel csak tudunk, igyekszünk spórolni, hiszen tudjuk, nehéz időköt élünk. Arra figyelünk, hogy a gyerekek semmiben ne szenvedjenek hiányt. Ingyen kapják a reggelit, és az ebédért is csak szimbolikus összeget fizetnek, annak érdekében, hogy megbecsüljük az ételt.

– Többféle felekezettű gyermek tanul a liceumban.

– Az intézményünk Szent István útmutatását követi. Az ő szellemiségében próbáljuk nevelni a gyerekeket, ebből baj nem lehet. A jelentkezés nincs felekezethez kötve, mindenkit szeretettel várunk a 7. osztály befejezése után. Viszont amikor felvételiznek hozzánk a gyerekek, a szülőket tájékoztatjuk, hogy a lelkigyakorlatokat, szentmiséket, hittanórákat kötelező látogatni. Minden órát imával kezdünk. Hála Istennek, úgy tapasztalom, nincs gond ezzel, olyan fiataljaink vannak, akik szüleinek is fontos, hogy csemetéjük hitben nevelkedjen.

– A líceumot az alapításától igazgatja, több mint 40 év pedagógusi pálya van a háta mögött, elhivatott oktató-nevelő munkájáért, valamint példaértékű közösség- és egyházi iskolaszervezői munkája elismeréseként a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetését is megkapta. Személy szerint mit tart legfontosabb feladatának a mostani időszakban?

– Abban reménykedünk, hogy változik a helyzet. Béke és stabilitás lesz. A magyarság a történelem folyamán számos nehézséggel nézett szembe, de mindig túlélte. Meggyőződésem, a Jóisten felé fordulva ezt a megpróbáltatást is túléljük. Nekünk, pedagógusoknak elengedhetetlen, hogy erős hittel rendelkezünk. A gyerekek bíznak bennünk, nem okozhatunk nekik csalódást. A legfontosabb a templom, az iskola és az identitás megőrzése. A Jóistennel ez is sikerülni fog.

Simon Rita

25 éves a csongori Bethesda Szenvedélybetegeket Mentő Misszió

Akarsz-e meggyógyulni?

Aligha van Kárpátalján olyan ember, aki ne ismerné Csongor település nevét. Ezt pedig elsősorban az itt működő Bethesda Szenvedélybetegeket Mentő Missziónak köszönheti, ahol nem csupán alkohol-, dohányzás-, gyógyszer- vagy kábítószerfüggők, depressziósok, okkultizmustól megkötözöttek nyertek gyógyulást, szabadulást Jézus Krisztus által, de igen sokan – le téve bűneiket a kereszttal – itt találtak rá az igaz, az örök életre vezető útra, itt erősödtek hitükben...

A közelmúltban a misszió huszonöt éves működéséért, a munkatársakért, az itt megtért emberekért, a visszakapott és új életéért adtak hálat Istennek több százan. A megjelenteket ifj. Pocsai Sándor helyi lelkész köszöntötte, aki beszédében kiemelte: a csongori misszió, a Béthel, az Istennel való találkozás helye, s a vele való találkozásokor dönteni kell. Ha mellette döntünk – áldás lesz életünkön.

„Megkeresni hagyta magamat azoktól, akik nem is kérdeztek; megtaláltam magamat azokkal, akik nem is kerestek” – kezdte igei szolgálatát az Ézsaiás próféta könyve első fejezetének első verse alapján Zán Fábian Sándor, a Kárpátaljai Református Egyház püspöke, utalva arra, hogy a csongori misszióban sokan olyanok kaptak kegyelmet, akik addig nem is keresték az Urat. De Ő kereste őket, s itt hagyta magát megtalálni. Am nem a magunk erejéből jutottunk el ideig, mondta: Jézus már ott várt a forrásnál. Hálaunk vagyunk, hogy az Úr elküldte fiát, hogy „legyen emberünk”, hangsúlyozta az igehirdető. Aki hálat adott azokért a szolgálattelvéőkért, akik Isten hasznos eszközeiként segítenek embertársaiknak eljutni a kereszttig, bátorítanak arra, hogy ott letegyék bűneiket, hogy megszabadulva reményt kapjanak az örök életre, ami hála és cselekvő szeretetre buzdítja őket.

Akarsz-e meggyógyulni? – teszi fel a kérdést Jézus a Bethesda gyógyforrás mellett immáron 38 éve betegen fekvő betegeknek. De ő nem válaszol határozott igennel vagy nemmel, hárit: nincs emberem, aki bevinne a vízbe... Jézus pedig csak ennyit mond neki: kelj fel és járj! És meggyógyult a beteg. Mert Jézusnál nincs lehetetlen. Te

akarsz-e meggyógyulni, akarsz-e igazán meggyógyulni – tette fel a kérdést ezúttal igei szolgálatában Pocsainé Tövissi Tímea lelkész. Aki arról is szólt, hogy sokan eljönnek a misszióba, többségük találkozik is itt Jézussal, de nem mindenki távozik gyógyultan, mert nem is igazán akar meg-

kezett vissza. Mint megtudtuk, a dömösi Református Iszákosmentő Misszió munkájával megismerkedve született meg a vágy, hogy Kárpátalján is legyen ilyen szolgálat. Hosszú utat tettek meg a megvalósításig, amit sok-sok ima, Istentől elkért útmutatás előzött meg. 1997-ben 15 gyógyulni vágyóval kezdte meg szolgálatát Csongoron a misszió, s már két év múlva 80–120 résztvevője volt egy-egy gyógyító alkalomnak. Id. Pocsai Sándor beszámolt az építkezésekről is, hogyan vezetett Isten segítő embereket, hogyan rendelte ki mindig a szükséges összeget ahhoz, hogy végre méltó körülmények között tudják fogadni a szabadulni vágyókat.

Hogy milyen eredményességgel működik a misszió? Erre a médiá által gyakran feltett kérdésre a magvető példázatával válaszolt a lelkész: „Némely mag az útfélre esett, de jöttek a madarak, és felkapkodták. Némelyik pedig a köves helyre esett, ahol kevés volt a föld, és azonnal kihajtott, mert nem volt mélyen a földben; amikor pedig felkelt a nap, megperzselődött, és mivel nem volt gyökere, kiszáradt. Más része a tövisek közé esett, de a tövisek megnöttek, megfojtották, és így nem hozott termést. A többi pedig a jó földbe esett, és mikor kikelt, és szárba szökken, termést hozott: egyik a harmincszorosát, másik a hatvan-szorosát, sőt némelyik a százszorosát is.”

Ez utolsó mondattal arra is utalt id. Pocsai Sándor, hogy akiket itt a Fíú megszabadított, azok közül sokan hálaadás, adakozóak, és küldetésüknek érzik, hogy másokat is a kereszthez vezessenek. Az ének szavával hívta fel a figyelmet: „A bűn szolgája gyáva rab, a Krisztusé szabad”.

Zárszában ifj. Pocsai Sándor arra figyelmeztetett, hogy legyünk hű és bölcs szolgák, engedjük, hogy vezessen az Isten.

szabadulni, nem akar engedelmeskedni Jézus parancsának: „Íme, meggyógyultál, többé ne vétkezz, hogy valami rosszabb ne történjék veled”.

Id. Pocsai Sándor lelkész a misszió indulására és az eddig megtett útra emlé-

A hálaadó csendesdélutánon többen is bizonyoságot tettek Isten szabadító kegyelméről, és számos hálaadó, hiterősítő ének hangzott el. Az alkalom szeretetvendégséggel ért véget.

Marton Erzsébet

„Látták szemeim üdvösségedet”

„Most bocsátod el, Uram, szolgálodat a te igéd szerint békességben, mert látták szemeim üdvösségedet.” (Lukács 2,29-30)

„Látták szemeim üdvösségedet” – ahányszor olvasom vagy imádkozom ezeket a szavakat, mindig magával ragad ennek a mondatnak a mélysége és a szépsége. Egészen biztosak lehetünk abban, hogy ezek a szavak nem egy idős ember érzelmes nagyotmondásai. Abban is biztosak lehetünk, hogy Simeon nem csupán csak a prófétai jövőbelátás képességével vetíti előre az emberiség megváltását. Nem kevesebbet mond, mint hogy itt és most a karjaiban látja a megváltást.

Amikor Simeon a karjaiban tartja Jézus Krisztust, akkor nem egy spontán megfogalmazott imádságot mond, hanem Izaiás prófétát idézi. Sok száz éven keresztül nagyon sokan, Keresztelő Jánossal együtt, imáikban megfogalmazták a Megváltó várásának a vágyát. Ezekben a szavakban sok-sok zsidó ember várakozása cseng össze. „Készítetek a pusztában az Úr útját, egyengessetek ösvényt a sivatagban Istenünknek! Minden völgy emelkedjék fel, minden hegy és halom süllyedjen alá;

a göröngyös legyen egyenessé, és a hegy-láncok síksággá! Akkor kinyilvánul az Úr dicsősége, és meglátja minden test Isten dicsőségét.” (Izaiás 40,3-5)

A feltétel nélküli, abszolút Istenbe vetett hit példája. Sok esetben a mi hitünk ennél gyengébb és feltételesebb. „Hiszem, ha látom!” – mondjuk nagyon gyakran. Ha valaminek látjuk a gyümölcseit, csak akkor kezdjük elfogadni.

A Jóisten döntése mindig tökéletes döntés. Nincs benne bizonytalanság. Nincs benne változékonyság. Ő mindig hűséges marad az ígéretéhez. Emberi síkon ezt csak néhány kivételes esetben tudjuk megsejteni. Olyan élethelyzetek ezek, amikor az egyszerű döntésünkben is megérezzük és megjelenítjük minden későbbi cselekedetünk és áldozathozatalunk teljes súlyát.

Amikor például gyermekünk születik, akkor már a találkozás első pillanataiban azzal a mély és határozott elfogadással tekintünk rá, amelynek a fedezetét csak a későbbi döntéseink és tetteink hordozzák.

Amikor két fiatal igent mond a házasságra, akkor ebben az igenben benne lehet minden, ami később igazzá teheti ezt a döntést. Amikor egy fiatalember a papi hivatást választja, akkor a Jóisten iránti szeretetében benne foglaltatik egy élet hűsége és szolgálata.

Ezekben viszont mindig benne van a sikertelenség lehetősége is. Válthatok rossz szülővé, elronthatom a házasságomat, zátonyra futhatok a papi hivatásomban. Ami egészen biztos, hogy Isten nem hagy cserben. Ő mindig hűséges marad az ígéretéhez. Ezt érezte meg Simeon, amikor a kezében tartotta a csecsemőt, amikor felismerte benne a Megváltót. Egészen biztos volt abban, hogy elérkezett az üdvösség. „Látták szemeim üdvösségedet.”

Sokfajta bizonytalanság van az életünkben. Sok minden eltántorít és megijeszt. Milyen jó lenne Simeon szemeivel látni! Tudni azt, hogy még ha nehézséget is kell elviselnem, még ha a várakozás időszakában is vagyok, akkor, amikor megjelenik az életemben az Isten, elérkezik a megváltás is. Nem kell mást tennem, mint erre a találkozásra törekednem. Ha a Megváltó megjelenik az életemben, akkor biztos hittel mondhatom én is: „Látták szemeim üdvösségedet.”

Lődár Jenő
görögkatolikus áldozópap

Fellobbant az első adventi gyertya lángja

Advent első vasárnapján a hagyományokhoz híven idén is gyertyagyújtó ünnepségre invitálták Beregszász lakosait és vendégeit a város főterére.

2015-ben a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kezdeményezésére Beregszász előljárói, civil szervezetei és történelmi egyházai elhatározták, hogy hagyományteremtő céllal *Közös advent* címmel a várakozás idejéhez fűződő programokat szerveznek, s vasárnaponként meleg teával, ünnepi énekekkel és meghitt hangulattal várják a város lakóit, hogy együtt gyűjtsák meg a hit, a remény, az öröm és a szeretet gyertyáit. Ezt a kezdeményezést az elmúlt évek karantén-korlátozásai sem törték meg. Idén, mikor a háború sötétsége lepi be városunkat és otthonainkat, még inkább fontosak ezek az alkalmak, hogy melegséget, fényt és szeretetet varázsoljanak szívünkbe.

Az ünnepség kezdetén Pallagi Marianna, a PCS igazgatója köszöntötte az egybegyűlteket, majd Orosz Ildikó, a főiskola és a PCS elnöke osztotta meg ünnepi gondolatait.

– Hetedik éve gyűlünk össze azért, hogy tegyünk egy lépést egymás felé, és tegyünk egy lépést Isten felé. Az advent arról szól, hogy az ember elcsendesül, várja a fényt,

várja a világosságot. Különösen aktuális ez most, amikor átvitt és valóságos értelemben is nagy körülöttünk a sötétség. Hinnünk kell, hogy az adventi várakozás elhozza nekünk a fényt, a világosságot és a békét!

Babják Zoltán, a Beregszászi Kistérség polgármestere kiemelte: „Mi most nemcsak

Az ünnepséget megtisztelte jelenlétével a Kárpátalján tartózkodó Novák Katalin, Magyarország köztársasági elnöke, aki elmondta: a közvilágítás hiányában sötétbe borult utcákon még jobban látszik majd a fény, amit most közösen gyűjtünk meg, s azt kívánta, hogy ez a pislákoló fény, ahogy egyre erősödik az adventi várakozásban, juttasson el bennünket a békéhez és Krisztushoz.

Ezt követően a Rákóczi-főiskola énekkara adott elő adventi énekeket, majd a történelmi egyházak képviselői invitáltak mindenkit közös imára.

– Nagyon fontos megértenünk, hogy Isten nélkül csak élettelen épületek, élettelen világ van. Ezért a várakozás szellemében be kell engednünk Őt a szívünkbe, a lelkünkbe – fogalmazott Marosi István görögkatolikus áldozópap.

– Az adventi várakozás valójában arról szól, hogy Isten vár minket, vár, hogy megismerjük és közeledjünk hozzá – emelte ki Tarackózi Ferenc református lelkész. – Itt az ideje az emberi szavak elcsendesedésének, hogy meghalljuk az Ő szavát, az Ő akaratát.

Az ünnepség végén Novák Katalin gyújtotta meg az adventi koszorú első, hitet szimbolizáló gyertyáját.

Tudósítónk
Fotó: Makó András

egy felemelő kezdetet, hanem egy véget is várunk, egy háború végét, hogy egy szabad országban élhessünk”.

– Az advent a felkészülés és a várakozás időszaka. Várjuk a fényt, a békét és a szeretetet, amelyre talán még soha nem volt olyan szükségünk, mint most – hangsúlyozta Csernicskó István, a Rákóczi-főiskola rektora, majd mindenki számára áldott várakozást és kellemes karácsonyi készüléteket kívánt.

Tízéves az „Élim” Hetyeni Református Napközi Otthon

A fogyatékkal született gyermek is áldás

Beregszászból jövet Beregsom elején balra térve, úttalan utakon zötykölődve, áthaladva Csonkapapi és Hetyen egykor szebb napokat látott macskaköves utcáin, egyszer csak úgy érzi az ember, a világ végére érkezett. Am áll itt egy csodavár, amely igen sok fogyatékos gyermeknek a starthelye a minőség élet felé.

Az „Élim” Hetyeni Református Napközi Otthon immáron tíz éve segít speciális igényű gyermekek fejlesztésében. Október 4-én születésnapra érkeztek ide egykori és jelenlegi neveltek, szülők, támogatók.

A Kárpátaljai Református Egyház püspöke nyitó áhítatában a mindennapi hálaadás fontosságára hívta fel a figyelmet a 100. zsoltár alapján. Zán Fábíán Sándor hangsúlyozta: hogy igazán hálát tudjunk adni életünkben, s ezért az otthonért is, vissza kell tekintenünk. Am emberi gyarlóságunkból kifolyólag hajlamosak vagyunk elsősorban azt látni, mi mit tettünk, aztán talán észrevesszük az ajándékokat is. De ha nem látjuk meg Isten cselekedeteit, áldásait, lelki vakságban szenvedünk. Ez az otthon úgy jöhetett létre, hogy valakik megtapasztalták Isten jóságát, és hála ébredt szívükben, amihez cselekvő szeretet társult. Az itt szolgáló munkatársak révén pedig a speciális igényű gyerekek megtapasztalhatnak valamit abból, hogy milyen jó az Úr.

A megjelenteket Cseresznye Erzsébet, az otthon igazgatója üdvözölte, hálát adott az elmúlt tíz esztendőért, az itt átélt kis csodákért, melyek óriási lépéseket jelentenek neveltjeik számára. Az igazgató asszony meghatódva számolt be a tavaly birtokba vett új szárny építéséről is. 2020 augusztusában két téglánk volt, s decemberre tető alatt állt az étkező-társalgó-diszterem, 2021 karácsonyában pedig már itt tartottuk a karácsonyi alkalmunkat. Számtalanszor megéljük az ige igazságát: „Még nyelvem sincs a szó, te már pontosan tudod, Uram” (Zsolt 139,4) – mondta az igazgató asszony, aki köszönetet mondott a támogatóknak, a névtelen adakozóknak, a kétkezi segítőknek, az imahátteret biztosító testvéreknek.

Nagy Béla, a Kárpátaljai Református Egyház főgondnoka, visszaemlékezve a megtett útra, az „egymás terhét hordozzátok” krisztusi parancs fontosságát hangsúlyozta, illetve a Királyok első könyve 8. részének 61. versével intett: „És a ti

szívetek legyen tökéletes az Úrhoz, a mi Istenünkhöz, hogy járjatok az ő rendeléseiben, és őriztétek meg az ő parancsolatait, miképpen e mai napon”.

Igencsak lélekmelengető volt az otthon neveltjeinek szívből jövő köszönete. Aj-

kukról valóban őszintén szólt az énekben, versben megfogalmazott hála. Minden egészséges ember tanulhat tőlük köszönetet mondani a vanért! Nekünk természetes, hogy látunk, hallunk, járunk, fogunk stb., ők viszont nem azok hiányán siránkoznak, hanem a maguk módján hálát adnak azért, ami ép: a siket a szeméért, a sánta a kezéért...

És minden elismerés azoké a szülőké

is, akik nem mondtak le sérült, fogyatékkal született gyermekükről, elfogadták őket, s meglátják bennük Isten áldását, szeretetét. A dédai Popovics Katalin és a zápszonyi Nyomó Andrea egyhangúlag vallja: egy sérült gyerek sokkal több szeretetet ad, sokkal jobban tud örülni minden apróságnak, ami kárpótol minden plusz nehézséget. Persze nem könnyű elfogadni, hogy egy beteg gyerek született a családba, de Isten nem rak nagyobb terhet senki vállára, mint amennyit el bír viselni – fogalmazza meg sok érintett anyuka érzését a rafajnaújfalui Demeter Margit. Aki bevallja, eleinte háborgott, hogy elsőszülött gyermeke sérülten született, de ma már tudja: Isten azért választotta őt lánya édesanyjának, mert tudta, hogy megbirkózik ezzel a feladattal, és szeretettel fog vele foglalkozni. Azóta is hittel énekl: „Rajtam keresztül áradj, Uram...” S a Teremtő megmutatta hatalmas szeretetét és kegyelmét, amikor támaszként életerős, egészséges, értelmes fiúval is megajándékozta őket.

Ezek az édesanyák sorstársaik véleményét is megfogalmazták, amikor beszélgetésünk során hálát adtak a hetenyi otthonért, ahol gyermekeik hatalmas fejlődésen mentek keresztül. Ami ugyan nem eget rengető, és mások számára nem is látványos, de ők hálásak azért, hogy kinyíltak, önállóbbakká váltak, itt barátokra leltek, ide örömmel jönnek és vágnak – még a gyermekkorából kinöve is –, mert itt szeretet veszi őket körül.

Az alkalmat záró szeretetvendégségen, a közös fotózáson, meg az udvaron, a játszótéren is megható volt látni, milyen szeretettel fordulnak egymáshoz ezek a fiatalok, hogyan segítenek egymásnak, s milyen sokat tanulnak egymástól is. És minden elismerés az itteni munkatársaknak, akik nagy-nagy szeretettel hajolnak le minden gyermekhez, igazi elhívásként tekintenek szolgálatukra. Az új – egyébként igen nagy igényességgel kialakított – közösségi tér falára felrajzolt ige mindannyiunk számára figyelemzeteusként szól: „Aki pedig csak egyetlen pohár friss vizet ad inni egynek e kicsinyek közül... semmiképp sem fogja elveszíteni jutalmát” (Mt 10,42).

M. E.

Fuss neki! – A kárpátaljai magyar könyvtárakért

A *Fuss neki!* akció Székelyudvarhelyről származik, és immár tizenegyedik alkalommal hirdették meg, hogy az érdeklődők idén is egy nemes cél érdekében fussanak gyakorlatilag az egész Kárpát-medencében. A Székelyudvarhelyi Bibliofil Alapítvány kezdeményezésére a kárpátaljai könyvtárak magyar nyelvű könyvekkel való ellátásáért futottak, kerékpároztak több országban, több ezren, több kilométert.

– Minden Székelyudvarhelyen kezdődött. Szócs Endre, a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár igazgatója irodájában ültünk, és arról beszélgettünk, hogy a Márai Program hiánya a kárpátaljai könyvtárakat érinti a legfájdalmasabban. Ekkor hangzott el, hogy idén azért futnának, hogy a kárpátaljai könyvtárakba új könyveket vásárolhassunk. Igent mondtam, bár nem voltam teljesen tisztában azzal, mivel is jár ez, az elért eredményre végképp nem számítottam – kezdett az előzményekről mesélni Varga Éva, a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesületének (KMKE) elnöke, a Beregszászi Központi Könyvtár igazgatója.

– Hamarosan futó nagykövetek jelentkeztek, főként szakmabeliek, de csatlakozott a magyarországi Kenyeres Oszkár, a Hazajáró televíziós műsor szerkesztője és Bíró András is, a Kárpátaljai Hazajáró Egylet elnöke, és elkezdődött az adománygyűjtés. Fantasztikus érzés átélni azt, hogy összefognak értünk a Kárpát-medence szinte minden csücskében. Köszönet jár ezért Szócs Endrének, és a székelyudvarhelyieknek, hogy ötleteikkel, tanácsaikkal és sok-sok munkájukkal segítették a nagykövetek tevékenységét. Köszönet a nagyköveteknek is, akik vállalták, hogy gyalogolnak, futnak és kerékpároznak értünk, hogy könyvtáraink szebb, újabb könyvekkel gazdagodjanak.

Varga Éva elmondta, mindeközben elkezdődött az adománygyűjtés Kárpátalján

is, a nagyvállalatoktól, a kisnyugdíjasig adományoztak számukra. Csak hogy néhányat említsünk, természetesen a teljesség igénye nélkül: Bereczky Borászat (Nagymuzsaly), ПрАТ Карпатська рудна

élménydny nap keretében tekertünk a Beregszászi Kistérség könyvtárosaival, és nagy örömeinkre több önkéntes is csatlakozott hozzánk. A Beregszászi Központi Könyvtártól indultunk, tettünk

компания (Nagymuzsaly), Halász László, a Beregszászi Járási Művelődési Osztály korábbi vezetője (Mezővári), Aknaszlatináról Takár Károly (Katyó), Gátról Heé Arnold és Mihalko János vállalkozók.

– Köszönet továbbá a halábori, benei, borzsovai, tiszacsomai lakosoknak, akik szintén hozzájárultak ahhoz, hogy jobb könyveink legyenek. Hálásak vagyunk a badalói, kigyósi, zápszonyi, kaszonyi, somi, hetyeni, haranglábi és barkaszói könyvtárosoknak, akik szívügyüknek tekintették, és adományoztak a *Fuss neki!* programnak. Öröm volt látni, ahogy a sárosorosi gyermekek biciklire pattantak, és három falut bejárva gyűjtötték az adományt. Megható, hogy az aknaszlatinai Papp Marica szavára a szórványban élők is megmozdultak. Az akcióhoz csatlakozva mi is biciklire ültünk, és egy nagyszerű,

egy kört a városban, aztán irány Kigyós, majd át Nagymuzsalyba, ahol a benei, sárosorosi, csetfalvai, gecsei, badalói, csomai, borzsovai kollégák vártak ránk, hogy immár együtt érkezünk meg a festői szépségű Chaba Völgyébe, ahol jölesett a pihenés. Ezért pedig Péter Csaba megyei képviselőnek, a KárpátHáz Civil Szervezet kuratóriumi elnökének és magának a szervezetnek jár a köszönet, hogy a végcél náluk ünnepelhettük meg – mondta a KMKE elnöke.

– *Lehet már tudni, hogy mennyi adomány gyűlt össze?*

– Közel kétfmillió forint. Ez óriási segítség számunkra, ugyanis ebből az összegből olyan kiadványokat tudunk majd megvásárolni, amelyekre a legnagyobb szükség és igény van a könyvtárainkban.

H. Cs.

Új játszótér épül Huszton

A Magyarország–Szlovákia–Románia–Ukrajna határon átnyúló együttműködési program keretében Kárpátalján már több éve valósulnak meg különböző projektek a kulturális örökség újjáélesztése, a turizmus népszerűsítése és közösségi helyek kialakítása érdekében.

A „SMAR.TOURISM. Tematikus várút” projektet a megyei tanács mellett működő „Kárpátalja” Regionális Fejlesztési Ügynökség valósítja meg európai uniós forrásokból, magyarországi, szlovákiai és romániai partnerek támogatásával.

Jelenleg egy tematikus játszótér építenek Huszton, a Majdan hósei parkban. A játszótér rendkívül érdekes és nem mindennapi lesz, egy valóságos erőd. Azon túl, hogy kikapcsolódási lehetőséget biztosít a gyerekek számára, emlékezteti majd az ide betérőket történelmi örökségünk értékeire. A helyszínen már folynak a munkálatok, a játszótér hamarosan elkészül.

Forrás: arr.com.ua

Rákóczi korát idéző tárogatóturné Kárpátalján

Közel húsz kárpátaljai iskolában tartott előadásokat és interaktív foglalkozásokat október 3. és 7. között Nagy Csaba Liszt Ferenc-díjas tárogatóművész, aki a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) szervezésében látogatott Kárpátaljára.

Az előadások során nem csupán az immár hungarikumnak számító tárogatók szólaltak meg, hanem a Rákóczi-szabadságharc időszaka is megelevenedett a korabeli történetek és a fegyverbemutatók által.

A Liszt Ferenc-díjas tárogatóművész a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II. RF KMF) Szakgimnáziumában is tartott rendhagyó órát.

Az óra egy kuruc dallammal vette kezdetét. A továbbiakban a magyar történelem egy olyan időszakát idézték meg, amely mind a költészetben, mind a zenében egy különálló fejezetet alkot, mégpedig a kuruc korszak fejezetét, amely egybefonódott II. Rákóczi Ferenc életútjával.

„A szabadságharc épp itt, Kárpátalján kezdődött, ezért nagyon fontos, hogy az ifjú

nemzedék ismerje saját vidéke történelmét – hangsúlyozta Nagy Csaba. – Ez az előadás-

sorozat azt a célt szolgálja, hogy a fiatalok részesei lehessenek egy olyan rendhagyó

történelem-, irodalom- és énekórának, ahol ez a három dolog szoros egységet alkot, emellett élvezhető formában ismerhessék meg elődeik életét és hagyományait.”

A korhű dallamok mellett a művész egy kisebb tárogatót is bemutatott, amelynek hársányabb, élesebb a hangja, mivel azt a harcoknál, az ágyúdörgések közepette használták.

„A tankönyvek nem mindig ilyen színes és látványos formában mutatják be történelmünket, éppen ezért fontosnak tartjuk, hogy diákjaink megismerjék annak fontosabb eseményeit, népünk hagyományait” – fogalmazott Soós Katalin, a II. RF KMF Szakgimnáziumának igazgatója.

A közelmúltban a KMPSZ a magyarországi Rákóczi Tárogató Egyesülettel közösen kiadott egy kottakötetet, amely a *Kuruc Melodiárium* címet kapta, s amelyben a legismertebb kuruc tárogatódallamokat gyűjtötték össze. A turné részeként minden intézmény kapott a kiadványból és a hozzá kapcsolódó DVD-ből egy-egy példányt.

Forrás: TV21 Ungvár

Alkotóházat avattak a Beregszentmiklósi Szoborparkban

Munkácsról 10 kilométerre, a Latorca jobb partján fekszik Beregszentmiklós (Csinagyijevo). A település néhány éve várkastélyával került fel Kárpátalja turisztikai térképére, amelyet Bartos József művész, költő és zeneszerző mentett meg az enyészettől és tett közkinccsé. A kastély és az azt körülölelő terület számos fesztiválnak és rendezvénynek ad otthont.

Beregszentmiklós egy másik szegletében, igazán festői környezetben újabb idegenforgalmi látványosság kezd kibontakozni. A Matl Péter Munkácsy-díjas kárpátaljai szobrászművész által megálmodott szoborpark a helyi kolhoz egykori területén létesül, új funkciókat adva az évekig elhagyatottan álló 2,5 hektáros területnek. A kemény munka első eredményei kezdenek testet öltetni, ugyanis november végén ünnepélyes keretek között átadták a szoborparkhoz tartozó alkotóházat.

– Almodozó ember vagyok – kezdte beszédét Matl Péter, a Pro-Arte Munkács civil szervezet vezetője. – Régi nagy álmom válik valóra ezzel a szoborparkkal, amelyet még a munkácsi otthonunk kertjében kezdtem kialakítani. A magyar állam felkarolta a kezdeményezést, és segített abban, hogy megvásároljuk e területet, ahol a szoborpark mellett egy alkotóházat is létrehoztunk. A szervezetünk által az elmúlt közel tíz évben évente megrendezett szobrásztáborok révén sikerült létesítenünk egy több mint száz kilométeren át húzódó szoborutat, amelynek az a legfőbb rendeltetése, hogy a kultúrát a legkisebb településre is elvívje. Ezzel együtt a kultúra iránt fogékony turistákat arra sarkallja, hogy ellátogassanak ezekre a településekre.

Az eddigi tíz művésztelep eredménye közel 100 köztéri alkotás, amelyek többsége már Kárpátalján kívül, a környező régiók településeinek tereit díszíti. A Beregszentmiklósi Szoborpark a

szoborút központjaként funkcionál a jövőben.

– Ma szobrot állítani vagy szobrot dönteni hitvallás; a szoborállítás egy közösség, egy kultúra megtestesült életjele, míg a szobordöntés a rombolást hirdeti – jelentette ki ünnepi beszédében Szilágyi Péter, a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára. – A rombolás lehet indokolt, ahogy 1956-ban

– hangsúlyozta a helyettes államtitkár.

Szilágyi Péter hozzátette, bízik abban, hogy Ukrajna immár az Európai Unió társult országaként az előkészületben lévő új nemzeti kisebbségekről szóló törvényben helyreállítja a kárpátaljai magyar nemzeti kisebbség korábban meglévő oktatási és nyelvi jogait, és figyelmet fordít a történelmi emlékművek kölcsönös tiszteletére és megőrzésére.

A felavatott alkotóházat Molnár János, a Munkácsi Római Katolikus Egyház megyei püspöki helynöke szentelte meg.

A szoborpark megálmodója a terület bejárása során bemutatta az itt látható alkotásokat. A hosszútávú tervekkel kapcsolatban Matl Péter közölte, hogy egy zenepavilon,

a Sztálin-szobor ledöntése volt, de lehet provokáció is, ahogy ez Munkácsról történt közel egy hónapja – utalt a munkácsi turuluszobor eltávolítására a politikus. Hozzátette: minden nyelven igaz tehát, hogy a szobrok a kultúra hitvallásai voltak és azok ma is.

„A kultúra az, ami meghatározza közös életvitelünket, megőrzi hagyományainkat, nyelvünket és nemzetünket. Mi magunk vagyunk ennek a kultúrának a letéteményesei”

valamint Szent Miklós tiszteletére ökumenikus kápolna építését is tervezik. Az épületben egy állandó fotókiállítás is helyet kapott, amely bemutatja az eddigi szobrásztáborok eredményeit, valamint ideiglenes kispaszttikai kiállítás is megtekinthető a művésztelepek résztvevőinek alkotásaiból. A beépített tetőtérben vendégszobákat alakítottak ki, amelyek a táborok idejére szállást biztosítanak a művészek számára.

A KISZÓ nyomán

Húsz éve Kárpátalján, az Isten tenyerén

A kárpátaljai magyarságot a leghányatottabb sorsú nemzetrésznek tartják. Nem is igazán volt vonzó az anyaországból vagy a Kárpát-medence más régiójából ide költözni. Mégis vannak emberek, akik megtették ezt, és itt találták meg boldogságukat. Közéjük tartozik a vásárosnaményi születésű Tóthné Balkánszki Mária lelkész, aki férjét követve érkezett Kárpátaljára, s ma Nagyberegen teljesítenek szolgálatot. Úgy érzi, itt otthonra lett.

– Ifjú korában gondolt arra, hogy külföldön, pontosabban egy határon túli régióban fog élni?

– Be kell valljam, hogy a Debreceni Református Hittudományi Egyetem megkezdése előtt nem sokat hallottam a határon túli magyarokról. Az iskolában nem tanították számunkra megfelelően azt, hogy mit jelent Trianon, hogy elszakított területek vannak, ahol magyarok élnek.

Mielőtt a teológiára kerültem, Nagyállóban egy katechéta képzőben találkoztam először kárpátaljai fiatalokkal, akikkel együtt tanultam. A teológián pedig kárpátaljai lányokkal kerültem egy szobába. Ők aztán már az első éven elhoztak ide, megmutatták ezt a vidéket, s azután is többször jártam itt tábortan, legációban. Sokat voltam Erdélyben is, Kolozsváron cserediákként is. Akkor úgy rácsodálkoztam, hogy a határ után megteszünk száz kilométert, s még mindig magyarok élnek, még száz kilométert, s még mindig magyarok vannak... Valahogy már akkor úgy éreztem, hogy Isten azért mutatta ezt meg, mert valami ilyen utat szán nekem. Csak azt kértem imáiban, hogy ha azt akarja, hogy én a határon túl szolgáljak, akkor adjon társat is hozzám. Egyszer, amikor Spurgeon olvastam, a következő Ige volt kijelölve aznapra: „Ezt mondja az Úr, az Isten: Igen, elküldtem őket messzire, a népek közé, szétszórtam őket idegen országokba, s rövid időre én lettem számukra a szentély azon a földön, ahová mentek” (Ezékiel 11,16). A magyaráztatban pedig ez állt: „Fogadd ezt az ígéretet, véd a szívedbe, Testvérem, aki vándorútra hívatattál”. Én akkor ledöbbsentem, hogy Isten engem vándorútra akar hívni! Mit jelent ez? Ezt most élesen megtapasztalom, amikor oly gyakran jövök-megyek a határon a szüleim és a családom között ingázva, hivatalos ügyeket intézve vagy éppen gyógykezelés miatt. Nem mindig könnyű „vándorként” megoldani ezt a kettős életet, a gyerekek miatt sem – ők magyar állampolgárok-

ként tanulnak Kárpátalján, viszont egy időben Magyarországon magántanulók is voltak... A tartózkodási engedély megszerzése sem ment mindig gördülékenyen. Akkor sokat sírtam, hogy én itt élek, és itt szeretnék élni a családommal, de ezt megnehezítik. Am Isten mindig szépen elintézte ezeket a dolgokat, mindig sikerült megtalálni a jogi utakat. S bízom benne, hogy ez sikerül a jövőben is.

– Mit érzett, amikor már nem csak látogatónak érkezett Kárpátaljára?

– Szavakkal nem is tudom leírni azt az érzést. Azt a szeretetet, amivel engem fogadtak, azt a szeretetet, amivel elfogadják egymást itt az emberek, ahogy egymást segítik, az egészen más volt, mint amit addig megtapasztaltam. Amikor idejöttem, látva az akkori utakat, buszokat, autókat, úgy éreztem, az időben visszautaztam pár évtizedet, de tudtam, hogy nem ez a legfontosabb, hanem az, hogy érezzük: ott

kapcsolat. Be kell valljam, eleinte féltem is attól, hogy ha ez komolyra fordul, akkor nekem komoly döntést kell hoznom: itt kell hagyni a családomat, s az ismeretlenbe menni. Isten kezébe tettem kérdéseimet, és végül igent mondtam. Másfél év múlva összeházasodtunk.

– Akkor Magyarországon éltek.

– Igen, mivel a férjem még tanult. Közben én egy évig Mezőtúron vallás-tanárnéként, majd Hajdúböszörményben beosztott lelkészként szolgáltam. Amikor László is befejezte a teológiát, hazahívták, s én természetesen jöttem vele. Munkácson szolgáltunk beosztott lelkészként. Ez nekem jó kezdetnek bizonyult, mert ott minden megvolt, ami egy városi lánynak fontos, az, hogy legyenek boltok, piac, és közel legyen minden, mert ehhez szoktam hozzá. Azért titkon vágytam a faluba – a férjemnek is az a természetes közege, hisz falun nőtt fel –, vágytam a falu csendjére, a falu egyszerűségére – én magam is szeretem az egyszerűt, a természetes dolgokat. És ezt is megkaptuk ajándékba: amikor megüresedett a nagyberegi líceum igazgatói széke, illetve lelkészre is szüksége volt az itteni gyülekezetnek, minket helyeztek ide. Itt nagy szeretettel fogadtak bennünket, és mi is rögtön megszerettük a közösséget, ma igazán otthon érezzük itt magunkat.

– Közben gyarapodott a család...

– Ezt Isten hatalmas csodájaként éltük meg. Amikor összeházasodtunk, természetesen vártuk a gyermekáldást, ami csak nem akart megérkezni. Egészségügyi problémáim voltak. Emiatt gyakran utaztam Magyarországra – lám, a vándorútra hívás itt is megmutatkozott –, és olykor számonkérően imádkoztam: Uram, idehelyeztél, de ennyi utazás miatt nem tudok jól szolgálni, és nehéz a gyerekekkel foglalkozni úgy, hogy nekem nincs gyermekem. Egy ideig kárpótolta az Úr: négy évig Munkácson gyermekotthonban is dolgoztam, s volt, aki ott egy idő után anyunak szólított. Megfogalmazódott bennem, hogy milyen különös az Isten gondviselése: neki nincs anyukája, nekem nincs gyermekem, s megajándékozott bennünket egymással. De továbbra is sokat imádkoztunk saját gyermekért. Házasságkötésünk után hat évre született meg az első gyermekünk, Levente. Aztán újabb hat év telt el Vera születéséig. Közben méhen kívüli terhességem is volt, meg vetélesem is, műtéteim... Az orvosok szerint csoda, hogy megszületett a lányunk. Ezt azoknak mondom el

vagyunk, ahol Isten látni akar, s tegyük azt, amit elvár tőlünk.

– Említette, azt kérte, ha Isten azt akarja, hogy a határon túl szolgáljon, akkor adjon társat is hozzám... Hogy ismerkedtek meg?

– László (Tóth László, a Nagyberegi Református Líceum lelkészigazgatója, a helyi gyülekezet lelképásztora – a szerk.) mielőtt jelentkezett a teológiára, a tanítóképző elvégzése után már néhány évet pedagógusként dolgozott szülőfalujában, Beregrákoson. Én pedig akkor hatodévesen segédlelkészként a teológusok lelkésze voltam, és a felvételi bizottságban is ott kellett lennem úgynevezett esküdtfelügyelőként. Megjegyeztem magamban, hogy milyen kedves ember. Akkor persze még nem alakult ki semmi szimpátia, de aztán sokat segített nekem – két évig még esküdtfelügyelő voltam a teológián –, és a sok beszélgetésből elkezdődött a

batóritásként, akik régóta várnak a gyermekáldásra, akik sokat sírnak emiatt, akik sokat imádkoznak érte – nem szabad feladni, Istennél nincs lehetetlen. Mi mindkét gyermekünk születését csodaként éltük meg.

– *Hol van az otthon az Ön számára?*

– Nem mondom, hogy olykor nincs honvágyam, hisz Magyarországon élnek a szüleim, a testvérem és családja, rokonaim, barátnőim, sőt még a férjem testvére is ott él. De ha Naményban vagyok, rövid idő után vágyom haza. Ide. Itt van a családom. És lelkésszé is megtaláltam a feladatomat. Olyan gyülekezetünk van, amilyenre vágytam, olyan közösség, amely engem erősít. Ez a falusi élet megnyugtató. Maga a Kárpátaljai Református Egyház nagyon sokat adott nekem, lelkileg is, itt mindig van valamilyen szolgálat, valamilyen lehetőség, amiben aktívan részt lehet venni. Lehet, hogy Magyarország is megadta volna ezt, nem tudom, de itt az Úr mindent megadott, amire vágytam, és kipótolja azt, ami esetleg nincs. Isten tenyerén vagyunk Kárpátalján is. Én szeretek itt élni, és nem is vágyom el máshová. Hívtak már Magyarországra is több gyülekezetbe, de nem mentünk. Isten biztosan megmutatja, ha ott a helyünk, de egyelőre nincsenek ilyen utalásai. És valahogy számomra az a nagy öröm, hogy a gyerekeim nem Magyarországra vágnak, hanem itt érzik jól magukat, megtalálták a közösséget, a barátaikat. Egyelőre itt képzelik el a jövőjüket is: a fiam a beregszászi főiskolán akarja folytatni tanulmányait, a lányom itt lesz gimnazista, úgyhogy ezek az évek még mindenképpen itt telnek.

– *Akkor itt tervezik a jövőt?*

– *Igazából már nem tervezek.*

Mert Isten Igéje ebben is vezet. Amikor Nagyberegre kerültünk, a férjem beiktatásán ezzel az Igével kértem áldást közös szolgálatunkra: „Mert csak én tudom, mi a tervem veletek – így szól az Úr –: békességet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövőt adok nektek” (Jeremiás 29,11). Ez az Ige ad erőt, útmutatást a mai napig. Nincs szükség arra, hogy terveket szöjünk, mert Isten kezében van az életünk. És ott van a legjobb helyen.

Kovács Erzsébet

Tízéves a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete

Vagyunk, maradunk, leszünk

A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete (KMNE) tízéves működésével kapcsolatban sok szépet és jót lehetne elmondani, ám a legfontosabb mégiscsak az, hogy a mostani emberpróbáló nehéz időkben is itt vagyunk és maradunk, ennek köszönhetően minden remény megvan arra, hogy a további évtizedekben is hallani majd magyar szót itt, a Kárpátok által körbeölelt alföldi tájon,

hangzott el a legdinamikusabban fejlődő, az elmúlt évek során a legtöbb programot lebonyolító kárpátaljai civil szervezet közgyűléssel egybekötött jubileumi találkozóján. A meghitt alkalmakban bővelkedő rendezvény kezdetén a történelmi egyházak jelenlévő képviselői fohászukban az Uristen áldását kérték a nagycsaládosok, valamint a jelenleg óriási próbatételeknek kitétt kárpátaljai magyarok életére.

Keresztény közösség a miénk, s biztos vagyok benne, hogy csak így maradhatunk meg ezekben a nehéz időkben – emelte ki köszöntőjében Tarpai József, a KMNE elnöke.

Eddig sem volt könnyű a kárpátaljai magyarok élete, ám az a háború következtében még sokkal nehezebbé vált – mondta Albertné Simon Edina, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, aki ezt követően felolvasta Orbán Viktornak a nagycsaládosokhoz írott levelét. A miniszterelnök példaértékűnek nevezte a kárpátaljai magyarok, köztük a nagycsaládosok kitartását, azt, hogy ezekben a nehéz időkben is bíznak a közösség megtartó erejében. Magyarország nemzeti kormányja mindent megtesz annak érdekében, hogy a kárpátaljai magyaroknak sikerüljön a szülőföldjükön átvészelnii ezeket a nehéz hónapokat, hangsúlyozta levelében a kormányfő.

Az életre mondott igen köt össze bennünket, nagycsaládosokat – fogalmazott a találkozó résztvevőikhez küldött levelében Kardosné Gyurkó Katalin, a Nagycsaládosok Országos Egyesületének elnöke. Ne feledjük, az élet hangja a gyermeki hang, az újjászülető élet pedig a folytonosságot biztosítja. Ez az elrendelt jövő, hangsúlyozta az elnök asszony.

Török Dénes, a KMNE korábbi elnöke arra figyelmeztetett, hogy próbáljunk mindig az élet pozitív eseményeire fókuszálni. Mert ha arra figyelünk, ami nincs, ami éppen most hiányzik az életünkben, akkor bizony sok-sok hiányérzetünk támad. Holott az élet – mi aztán nagycsaládosok ezzel igazán tisztában vagyunk – megismételhetetlenül szép, és minden perce, órája, napja sok-sok felejthetetlen élményt tartogat számunkra.

Mester András, a KMKSZ gazdasági bizottságának elnöke, a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács irányítója úgy fogalmazott, hogy a KMNE maga is egy nagy család. Ez a meghittség, ez a közvetlenség, az egymásra való figyelés jellemzi a szervezet valamennyi programját. Adányi László a Magyar Máltai Szeretetszolgálat nevében további sikeres együttműködést kívánt. Az ünneplő kárpátaljai nagycsaládosokat levélben köszöntötte Marton Zsuzsanna, a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségének elnöke, illetve Pásztor Csaba, a Mátyusföldi Nagycsaládosok Egyesületének elnöke.

Alulról építkező szervezet vagyunk, és a nehézségek ellenére minden esztendőben 80–90 tagcsaláddal bővül a szervezetünk – hangsúlyozta elnöki beszámolójában Tarpai József. Jelenleg 933 tagcsaládot számlál egyesületünk. Felsorolni is nehéz lenne, mely programjaink a legnépszerűbbek, de aki figyelemmel kíséri a tevékenységünket, az nagyjából tisztában van ezekkel. Amit fontos megjegyezni: mi elsősorban nem karitatív szervezet vagyunk,

amely különböző segélyeket oszt, hanem olyan élményalapú közösség, amely így próbálja erősíteni a nagycsaládosokat, értékesebbé tenni azok mindennapjait.

A továbbiakban a Mezőváriból érkezett Kovács család zenei szolgálata nyújtott maradandó élményt az egybegyűltek számára. A nap folyamán a gyerekek és szüleik különböző kézműves foglalkozásokon vehettek részt. A KMNE vezetősége oklevelekkel köszönte meg az őket támogató intézmények és sajtóorgánumok vezetőinek munkáját, és átadták a legutóbbi pályázatok nyerteseinek járó jutalmakat. Elhangzott a KMNE nemrég megszületett himnusza, és természetesen felszeletelésre került a tíz ünnepi torta is.

Kovács Elemér

120 éve született Ungvári Lajos

Lapunk 2022/1. számában beszámoltunk a kárpátaljai származású szobrászművész, Ungvári Lajos emléktáblájának avatásáról. Munkásságát akkor csupán néhány mondatban méltattuk. Mivel nem sok földünk érdemelte ki a Kossuth-díjat, joggal lehetünk rá büszkék. Sajnos szülőföldünkön alig ismert, pedig a csonka országon kívül csak Ungváron állt közteri szob-

ra. *Erkölcsei kötelességünk – komoly mulasztást pótolva – életét és munkásságát kiemelni az ismeretlenség homályából. Születésének kerek évfordulója kapcsán szövetségünk elnökségi tagjának a kutatásából megismerhetjük Ungváron felállított szobrának nem mindennapi történetét. A Kárpátaljai Hírmondó galériájában pedig ezúttal a szobrász Magyarországon ma is álló közteri alkotásaiból adunk közre néhányat. A felvételeket Kovács Sándor készítette.*

Drugeth János (szobor-terv, gipsz, 1942, sorsa ismeretlen, fénykép a hagyatékból)

A magyar főnemest Ungvári Lajos egészalakos szoborban formázta meg. Az Ungvári-hagyatékból kiderül, hogy Drugeth Jánost a művész legalább két változatban ábrázolta meg. Az egyik vázlat csak fényképfelvételről ismert. Ezen Drugeth János bal lábára támaszkodva balra tekint, bal kezével egy könyvet szorít keblére, és jobbajával a függőlegesen leeresztett kardját markolja.

Egy másik felvételen a kis terpeszben álló alak az előző-

Ungvár legrövidebb életű szobra

Az 1938-as I. bécsi döntés után – a kis magyar világ idején – Ungvár város és a felsőbb hatóságok is fontosnak tartották, hogy a település fejlődését, tekintélyét szobrok állításával is támogassák. Három szobor állítását központi támogatással határozták el. Ezek egyike egy Drugeth-szobor volt. Az Ungvárt 360 éven át magáénak tudó Drugeth család sok neves tagja közül Drugeth I. Jánost (1288 körül – 1335 körül) vélték megörökítésre méltónak. A frank-itáliai származású család sarja Károly Róbert elkötelezett híve, 1328–1333 között az ország nádora, többek mellett Ung vármegye főispánja volt, de őt számítjuk a homonnai Drugeth család megalapítójának is.

höz hasonló fejtartással a kardját vízszintesen tartja. 1942-ben a Nemzeti Szalon szervezte Új Művészek Egyesülete által megtartott tárlaton Ungvári egyik alkotása Drugeth János gipsz szobor-terve volt.

Az Országos Képzőművészeti Tanács és az ungvári szoborbi-zottság által elfogadott szobor-terv-változaton, amelynek kissé sérült gipsz kisplasztikája ma a művész hagyatékának részét képezi, a kard tartása már nem vízszintes, hanem kevésbé harciasan, hegye kissé leeresztett.

A Drugeth-szobor elkészítését a kultusz-minisztérium 4000 pengővel támogatta, és így a városnak már csak a hiányzó 3000 pengőt kellett előteremnie. A szobrot az Országos Képzőművészeti Tanács az ungvári várban tervezte felállítani. A

Drugeth János (szobor-terv, gipsz, 66×28×14 cm, 1942, a hagyatékból, Kovács Sándor felvétele)

város polgármestere viszont hangot adott annak a véleményének, hogy a szobor-állítási akciót nem egy eldugott, zárt helyen, hanem a város közterén kell kezdeni. Így aztán az akkori Drugeth teret jelölték ki a szobor számára. Ez a mai Hrendzsa-Donszkoj tér. A tér akkori meghatározó épületei – a gimnázium, az evangélikus templom és a Proszvita székháza – ma is állnak, de már más célokat szolgálnak.

A városban komoly vitát váltott ki, hogy a szobor merre nézzen. Végül úgy döntöttek, hogy arccal ne a vár felé, hanem éppen ellenkezőleg, észak felé legyen elhelyezve, s így a szoboralak nyugat felé tekint.

Időközben a szobor elkészült. A háborús anyagellátási nehézségek – a bronzhiány – miatt Budapesten alumíniumból öntötték ki. Erről a *Kárpáti Híradó* című lap 1942-ben, újév napján így számolt be: „A Drugeth-szobor, amely nemes alumíniumöntvényből készült s így a mai idők korszerű és érdekes alkotása a választott anyag szempontjából is, az újesztendő első felében már felállításra is kerülhet, tekintve, hogy a szobor talapzata is munkában van már.”

A szobor mértéktartó, négyszögletes talapzatának homlokzati oldalán, egy fekete márványtáblán a következő felirat volt olvasható:

Drugeth János (szobor-terv, gipsz, 1942, fénykép a hagyatékból)

Drugeth János (szobor-terv, gipsz, 1942, fénykép a hagyatékból)

DRUGETH JÁNOS

† 1335

IDEGENBŐL JÖTT ÉS MAGYARRÁ LETT.
KARDOT FORGATOTT ÉS VÁROST IS ALAPÍTOTT.
A MŰVÉSZET ÉS TUDOMÁNY, IPAR ÉS
KERESKEDELEM SZELLEMÉT HOZTA MAGÁVAL.
ISKOLÁKKAL ÉS TEMPLOMMAL GAZDAGÍTOTTA ÚJ
OTTHONÁT: UNGVÁR VÁROSÁT.

1943. június 27-én, az avatási ünnepség az olasz–magyar barátság és kulturális együttműködés jegyében zajlott. A rendezvény díszvendége az ungvári olaszbarátok Gabriele D’Annunzio Egyesülete és Aldo Bizzari, a budapesti olasz kultúrintézet főigazgatója volt. A honvédszenekar eljátszotta az olasz és magyar himnuszt, majd utána Pálóczi-Horváth Aladár polgármester-helyettes a szobor alapításáról szóló határozatot olvasta föl. Antal Miklós pápai kamarás ünnepi beszéde tulajdonképpen egy több mint egyórás tudományos előadás volt. Ezt követően leleplezték a szobrot. Dr. Megay László polgármester az alkotást átadta Ungvár város közönségének.

Az avatáson készült felvétel Mátyás Judit gyűjteményéből származik

Sajnos alig mosta le az öntési hamut az eső, pár hét elteltével az ungvári Drugeth-szobron szörnyű elváltozások jelentek meg. A *Kárpáti Híradó* már 1943. augusztus 12-i számában *Baj van az ungvári Drugeth-szoborral* című cikkében jelezte, hogy „A háborús anyagból sikertelen öntési, illetve forrasztási következmények miatt leszerelik és javításba veszik a szobrot az öntődébe. [...] A szoboralak egyik részén a fémöntvény már átszakadt, másutt repedéseket mutat. [...] A szobrot tudvalevőleg az Országos Művészeti Tanács bírálata és hozzájárulása alapján készítették a szobrászművésszel és öntették az egyik budapesti öntőműhelyben. A kész szoboröntvény is kiállotta a szakértői bírálatot, mielőtt helyére került, a Drugeth-téri talapzatra.

Drugeth János alumínium szobra Ungváron.

Fotó: Zala. A kép forrása: Szova Péter: *Ungvár múltja* című kiadvány.

Az a néhány hét, amely időt a szabad ég alatt, az időjárás hatásainak kitéve töltött az újszerű alumíniumöntvényből készült szoboralak, a legnagyobb meglepetésre olyan változásokat eredményezett a szobor öntvényanyagán, hogy a város vezetősege ezt haladéktalanul közölte az öntőműhellyel és szakértői vizsgálatot is kért.”

Tehát a fémöntvény elvesztette ezüstös fényét, csúnya szürkés foltok, korrózió, mállási folyamat ütötte fel rajta a fejét, az illesztési, forrasztási helyeken megrepedezett, helyenként átszakadt. A városvezetőség reklamálására megállapították, hogy ez nem egyedi eset az alumínium szobroknál, de ennek ellenére több szobor kifogástalanul áll a helyén. A szoboröntéssel foglalkozó kivitelező vállalat nem rendelkezett kellő szakértelemmel és tapasztalattal az alumíniumöntés terén, és a hiányosságok okait ez idézte elő. Kiderült, hogy a hibák elsősorban arra vezethetők vissza, hogy a felhasznált alumínium nem volt tiszta kohó-alumínium, hanem valamilyen műanyaggal pótolták. Intézkedtek a szobor újraöntéséről. A második Drugeth-szobor öntése már az elvárásoknak megfelelően történt.

A *Kárpáti Híradó* 1943. november 17-i számában ezt írta: „Mégis fölállítják az újraöntött Drugeth-szobrot. A *Kárpáti Híradó* jelezte már, hogy az ungvári Drugeth-szobor újraöntése elkészült. Közöltük azt is, hogy Megay polgármester elgondolása az volt, hogy az újraöntött szobrot „időjáráspróba” alá veti, és nem állíttatja vissza egyelőre talapzatára. Ezzel a polgármesteri elgondolással szemben az a tény, hogy a szobortalapzat körül már elkészült a szobor fölállításához szükséges állványzat, ami azt bizonyítja, hogy az újraöntött Drugeth-szobor mégis kipróbálás nélkül kerül vissza a talapzatra.”

Tehát a szobor „időjáráspróba” nélkül került vissza a talapzatra. Az nem derült ki a korabeli sajtóból, hogy pontosan mikor állították fel újra, de a tény megerősíti az Magyar Távirati Iroda napi híreiben 1944. január 20-án megjelent tudósítás is: „A közelmúltban állították fel a Drugeth-szobrot, amelyet Ungvári Lajos szobrászművész készített.” A *Kárpáti Híradó* 1944. február 27-i számában pedig szintén a visszaállítás tényéről írt: „Reméljük, hogy a második ungvári Drugeth-szobor már a fenti elvek szerint készült. Jelenleg nem láthatók az első szobron tapasztalt elváltozások, noha már ez a szobor ötödik hónapja áll a helyén.”

A sors fintora, hogy az immáron tökéletes öntvény sem maradhatott sokáig a talapzaton. Pontosán nem tudjuk mikor, de a szovjet bevonulás után, valószínűleg a többi magyar emlékkal együtt ezt is eltávolították. Sorsáról további információval nem rendelkezünk. Így sajnos Ungvári Lajosnak szülőföldjén egyetlen alkotása sem maradt.

A Drugeth-szobor Ungváron. Koren Emil evangélikus lelkész felvétele.

Az oktatás és az iskolahálózat modernizációja Ugocsában (1890–1914)

A közoktatás és annak színvonala ma és az elmúlt évszázadokban méltán állt a társadalmi fejlődés előrehaladásának középpontjában. Egy-egy régió polgárosodásának, előremutató gazdasági fejlődésének nélkülözhetetlen eleme a megfelelő és magas minőségű oktatásügy. Így volt ez a dualizmus időszakában is, amikor az iskola a falvakban is a mindennapi élet részévé vált, amikor megerősödött és folyamatosan formálódott a magyarországi iskolahálózat.

A dualizmus kori oktatásról nagy vonalakban

A dualizmus kori oktatás gerincét a népiskolai oktatás jelentette, ugyanis ez érte el a legnagyobb tömegeket. A népiskolák közé az elemi-, a felsőbb népiskola és a polgári iskola tartozott. A népiskolák száma Ugocsa vármegyében a századfordulót tekintve csökkent, a bennük tanulók száma viszont folyamatos növekedést mutat. Az elemi népiskolákon kívül Ugocsában egy felsőbb népiskola és egy polgári iskola működött. Ezek mellett volt még gazdasági, illetve ipari és kereskedelmi szakoktatás is, előbbi egy, utóbbi két iskolával. Ennél magasabb oktatási szintek viszont sosem voltak jelen a vármegyében.

Az egyházak és az állam szerepe

A tanügyet a vármegyében a közigazgatás keretein belül kezelték, amit jól mutat, hogy az 1890-es évben a közigazgatási bizottság több száz tanügyi kérdéssel foglalkozott. Ezek nagy része finansziális témát érintett, annak ellenére, hogy a közoktatás finanszírozása még mindig inkább az egyházak kezében volt.

Minden felekezett igyekezett iskolát fenntartani azokon a településeken, ahol gyülekezettel rendelkezett, még akkor is, ha az anyagilag nem érte meg, s a tanulólétszám is nagyon alacsony volt. Az egyházak vállalták a néptanító alkalmazását, a bérének és juttatásainak, illetve jobb esetekben a tanítói lakásnak a biztosítását. Mindegyik egyház külön tankerületet és tanfelügyelőt tartott fenn az iskolái számára, amelyek azonban sohasem estek olyan hangsúllyal a latba, mint az állami tankerületi és tanfelügyelői rendszer.

Az iskolák száma és színvonala Ugocsában

1880-ban 123 iskola működött a vármegyében, ami 1904-re 98-ra csökkent. Ez a fogyás leginkább az állami iskolákat

érintette, de jelentős hatással volt az egyházakra is, hiszen ekkor szűnik meg Nagyszőlös két izraelita elemi népiskolája is.

Fontos adalék az oktatás szempontjából, hogy milyen létszámú volt egy átlagos ugocsai iskola. Az összes iskolát tekintve az évenkénti átlagos tanulólétszám 63 fő, ami a valóságban szélsőségeket takart, hi-

szen pl. Csepe református elemi népiskolájában alig 8 fő, míg Tiszaújlak legnagyobb elemi tanintézményében ez a mutató 231 fő volt. A nagyobb létszámú iskolákhoz tartoztak még Veresmart, Nagyrákóc, Alsókaraszló, Szászfalu, Salánk, Egres és Nagyszőlös egyes iskolái is.

1890–1914 között az iskolák nagy része átépült, vagy teljesen új épületet kapott. Ennek ellenére a tanszerek és az iskolák felszerelése kívánnivalót hagyott maga után, amit a megyei alispáni jelentések is elismernek. A törvényben meghatározott felszereléssel az iskolák nagyobb része nem rendelkezett. Faiskolája (az iskolaépülethez közel eső,

általában gyümölcsfák termesztésére és a tanulók foglalkoztatására szolgáló területe) és tornaterme az iskolák 2/3-ának volt, míg háziipari tanfelszereléssel az intézmények fele sem rendelkezett.

Ennél nagyobb nehézséget okozott a néptanítók képzetlensége és alulfizetettsége, hiszen sok helyen a néptanító bérét a falu csordásának vagy kondásának béréhez igazították. Ezen az állam és az egyház különböző kedvezményekkel igyekezett segíteni, de megoldani sosem tudta igazán.

Az alfabetizmus

Az oktatás sikerességének egyik mérőszáma az alfabetizmus (írni-olvasni tudás) szintje. A mai Kárpátalját egykor alkotó négy északkeleti vármegye – Bereg, Ung, Maramaros és Ugocsa – közül a legrosszabb mutatói Maramarosnak voltak, ahol a hat éven felüli lakosság mindössze 22%-a volt alfabéta. Ugocsa a 37,5%-os arányával a térségben átlagosnak számított, de jelentősen elmaradt az országos átlagtól, ami 55% körüli volt.

Ugocsában a három legnagyobb létszámú nemzetiség, a magyar, a ruszin és a román viszonylatában is jelentős az eltérés. A legjobb mutatókkal az írni-olvasni tudás tekintetében a magyarok rendelkeztek

(54%), ezután a ruszinok következtek 27%-kal, amit a vármegye román lakossága követett 18%-os aránnyal.

Mennyire volt jellemző az iskolába járás?

Az iskolába járó tankötelesek aránya az Északkeleti-Felvidék vármegyéiben a 20. század elején viszonylag széles skálán mozgott, hiszen magában foglalta a Maramaros vármegye országos utolsó helyétől (42%) az inkább a középmezőnybe tartozó Ugocsa 66%-os mutatóját is, ami azt jelenti, hogy a tanköteles gyerekek valamivel több mint a fele járt iskolába. ➡

Az iskolába nem járó gyerekekkel és szüleikkel szemben kényszerítő erőt nem alkalmaztak. A beiratkozás általában megtörtént, de a hiányszások általánosak voltak. Az iskolakerülést a korabeli tanfelügyelői leírásokban is fellelhetjük, mint a hiányos tudás okát: „Tanuló persze egyetlen egy sem volt az iskolában. Az ülépadokra lerakódott porrétegben írási gyakorlatokat lehetett végezni ujjaikkal.” (Aczél László, ugcocsi tanfelügyelő). A hiányszások oka főként az otthoni munka és némely esetben a nagy távolságok voltak.

A nagyszőlősi polgári iskola

A polgári iskolák a századforduló magyar oktatási rendszerében egy magasabb szintet képviseltek. A nagyszőlősi polgárság körében már az 1870-es évek elején felmerült egy ilyen típusú iskola igénye. A lendületes kezdet viszont a következő egy évtizedben nem hozott magával megvalósítást, s a közigazgatási bizottság ismételtén csak 1880-ban kérelmezte a polgári iskola felállítását, s ezzel együtt egy ugcocsi tanfelügyelőség megszervezését is.

A következő probléma a megfelelő iskolaépület biztosítása volt. Ennek megoldására azonnal megkezdtek egy új épület felépítését. A megvalósításig viszont a tanfelügyelőség iskolabérlettel próbálkozott, amit végül a helyi római katolikus elemi iskola biztosított. Így indult 1881-ben a Nagyszőlősi Magyar Királyi Állami Polgári Fiú- és Leányiskola.

De miben is volt más ez az iskolatípus? A polgári iskolába az elemi népiskola első négy osztálya után iratkozhattak be a tanulók. Elvégzése után leginkább az alacsonyabb tisztviselői pályák betöltésére nyílt lehetőség, a tananyag pedig a gyakorlati hasznosság és a városban, nagyközségben megszokott polgári életforma szükségletei szerint volt kialakítva.

Nagyszőlősen a kötelező tantárgyakon kívül a fiúk részlegén esztergályos ipari műhely volt berendezve, míg a lányoknak kialakított szaktantermek között ott találjuk a kézimunka termet és a mintázószobát, amelyben 1885-től kezdve helyi gipszanyagból dísz tárgyakat készítettek, majd festettek. Az iskola külön rajzszobával is rendelkezett. Az ipari műhely egy idő után megszűnt, leginkább az érdeklődés hiánya miatt. Ezután a posta- és távirónői, a varrónői, a kisdédóvői és a tanítói szakmai képzés erősödött meg.

Mindeközben megkezdődött a saját iskolaépület felhúzója is az akkori Piacz-tér közelében. Az épület telkét báró Perényi Zsigmondtól vásárolta meg az Állam-

kincstár. A végleges átadására 1885-ig kellett várni, ami először egyszintes, majd kétszintes iskolaként funkcionált.

A polgári iskola fontosságát mutatja, hogy első igazgatójának (1881–1885) Láng Mihályt nyerte meg az ugcocsi tanügy. Láng Mihály állami óvónőképző-intézeti igazgató, a korszak országos szinten is meghatározó pedagógusa, több pedagógiai szakmunka szerzője. Láng szerepe az iskola elindulásában és felvirágztatásában megkérdőjelezhetetlen volt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia bukását követően a csehszlovák érában két tannyelvűvé alakították az intézményt, majd a magyar osztályokat fokozatosan leépítették, az 1926–27-es tanévtől kezdve a ruszin mellé cseh párhuzamos osztályokat szerveztek. Miután 1939-ben Nagyszőlős

is visszakerült Magyarországhoz, a tanévet már magyar és ruszin osztályokkal kezdte meg az iskola. A második világháborút követően a szovjet rendszer bezárta az intézményt, s ezután magyar polgári iskolaként már sosem nyitották újra.

Tanítóegyesületek Ugcocsaiban

A néptanítók egyesületbe szerveződése már az 1870-es években fellelhető Ugcocsaiban. Az első hosszan fennálló ilyen intézmény viszont Aczél László nevéhez köthető, aki 1882-ben hozza létre az „Ugcocsa megyei általános Néptanítóegyesületet”, amelynek elnöke Baranyai Gyula lett.

A tanítóegyesület tevékenysége főként mintaelőadásokban, gyakorlati útmutatásokban merült ki, melyeket a tapasztaltabb néptanítók mutattak a fiatalabbaknak. Többször felmerült továbbá a népnevelés, az ifjúsági egyletek szervezése, a fizetések és járandóságok ügye, valamint a faiskolaügy is.

A vármegyében külön görögkatolikus tanítóegyesület is működött, ami főként a ruszin anyanyelvű oktatókat tömörítette. Szintén található nyomai az ugcocsi római katolikus néptanítók egyesületbe szerveződésének, amely azonban – a kis számú római katolikus iskola végett – a

szomszédos Szatmár vármegyével közösen lett megszervezve.

Ugcocsa volt a helyszíne egy több vármegyét is érintő tanítóegylet létrejöttének is, amely „Északkelet-magyarországi Tanítóegyletek Szövetsége” néven tartotta alakuló gyűlését Nagyszőlősen. Ez az esemény azonban az első és utolsó momentuma volt a szövetségnek, annak ellenére, hogy a szabályzatát 1894-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium is elfogadta.

Ugcocsi diákok külföldi egyetemeken

Nem volt jellemző, de ismeretlen sem a magyarországi, monarchiabeli vagy külföldi egyetemeken való továbbtanulás. A legfőbb célpontok közé a kolozsvári, a budapesti, a bécsi, a zürichi és a würzburgi egyetem, valamint a bécsi Augustineum és a Lipcsei Kereskedelmi Főiskola tartozott. A külföldön tanuló diákokat pedig főként Nagyszőlős, Nagyrákóc, Tiszaújlak, Nagykomját, Halmi és Feketepatak adta. A diákok felekezeti összetétele vegyes volt, de jelentősen domináltak az izraelita valláshoz tartozók.

Az összegzés margójára

Jól látható, hogy az ugcocsi oktatási élet a századforduló rendkívüli változásokon megy keresztül. Egy formálódó, önmagára találó rendszert látunk, melynek fő fogaskerekei a fenntartó egyházak és a vármegyei tanfelügyelőség.

A vármegye minden pozitív előrelépés ellenére mégis elmarad az országos átlagtól. Magas a tankötelesek iskolakerülési aránya, de a tanítók képzetlensége is. Az iskola nem a társadalmi előrehaladást jelentette a tanulók és a szülők számára, hanem egy felállított, de a mindennapi élethez nem feltétlenül szükséges intézményt. Mindezek ellenére nem további lemaradás, hanem lassú, de dinamikus fejlődés jellemezte a közművelődést. Ez igaz volt az analfabétizmus csökkenését, az iskolaépületek megújítását és az itt élő nemzetiségek középosztályosodási lehetőségeit tekintve is.

Orbán László,

az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának hallgatója

A képeken: a feketeadói állami népiskola a századfordulón (forrás: Aczél László: *Ugcocsa vármegye népoktatásügye*); néptanítók gyűlése Tiszaszirmán (forrás: Aczél László: *Ugcocsa vármegye népoktatásügye*); a nagyszőlősi polgári iskola épülete (forrás: hungaricana.hu).

Jókai Mór

Melyiket a kilenc közül?

Élt egyszer egy szegény csizmadia itt ebben a nagy Pestvárosban, aki semmiképpen sem tudott a mesterségéből meggazdagodni. Nem azért, mintha az emberek összbeszéltek volna, hogy ezentúl ne viseljenek csizmát, nem is azért, mintha a magisztrátus megparancsolta volna, hogy ezentúl a csizmákat fele áron kell adni, munkát is jól csinált a jámbor, maguk a vevők panaszkodtak, hogy nem bírják elszagtatni, amit ő egyszer megvarr. Volt is dolgoztatója elég, fizettek is becsülettel, egy sem szökött meg kifizetetlen árjegyzékkel, és János gazda mégis – mégis – nem tudott zöldágra jutni, ahogy németül mondják, sőt néha közel volt hozzá, hogy akármiféle száraz ágat jónak találjon arra, hogy onnan nézegessen le. Hanem persze ez csak szóbeszéd volt nála; János gazda igaz keresztyén ember volt, s keresztyén ember nem akasztja fel magát, akármilyen szorongatott állapotban legyen is.

Azért nem tudott tudniillik semmi gazdagságra jutni János mester, mert másfelől az Isten olyan különösen megáldotta, hogy minden esztendőben rendszerint született neki egy gyermeke, hol egy fiú, hol egy leány, és az olyan egészséges volt, mint a makk.

– Ó, én uram Istenem! – sóhajtozék gyakran János mester minden újabb számnál, amint lón hat, lón hét, lón nyolc; mikor lesz már e hosszú sor után punktum? Egyszer azután eljőve a kilencedik; az asszony meghalt, és azután ott volt a punktum.

János mester egyedül maradt a kilenc gyermekkel a világban.

– Hej, sok van azzal mondva.

Kettő, három már iskolába járt, egyet, kettőt járti kellett tanítani, másikat ölben hordozni, kit etetni, kinek pépet főzni; emezt öltöztetni, amazt megmosdatni és valamennyire keresni! Bizony édes atyámfiai, ez nem csekély hivatal: próbálja csak meg valaki.

Mikor cipőt kellett szabni, egyszerre kilenc cipő! mikor kenyeret kellett szelni, egyszerre kilenc karéj! mikor ágyat kellett vetni, egyszerre az ajtótól az ablakig az egész szoba ágy, tömve, dugva apróbb, nagyobb, szöszeke, barna, emberforma fejekkel!

– Ó, én uram és Istenem, de megáldottál engemet; – sóhajtozék magában elégszer a jámbor kézműves, mikor éjfélén is túl ott ütötte a mustával a talpat a tőkénél, hogy ennyi lélek testét táplálhassa, s huritgatta hol egyiket, hol másikat, a ki álmában rosszul viselte magát. Kilenc biz ez, egész kerek kilences szám. No de hála érte az Úristennek, még nincsen ok a panasza; mind a kilenc egészséges, jó erkölcsű, szép is, jó is, épkezéssel és gyomorral megáldva; s inkább kilenc darab kenyér, mint egy orvosságos üveg, inkább kilenc ágy egymás

mellett, mint egy koporsó között; az úr Isten őrizzen meg tőle minden érzékeny apát, anyát, még akinek nyolc marad is, ha egyet elvesznek belőle.

Nem is volt János mester gyermekeinek semmiféle szándékuk a meghalásra; az már el volt végezve, hogy ők mind a kilencen keresztül dolgozzák magukat az életben, s nem engedik át helyüket senkinek; nem ártott azoknak sem az eső, sem a hó, sem a száraz kenyér.

Egy karácsonyestén János mester későn tért haza a nagy szaladgálásból, mindenféle kész munkákat vitt haza, kevés pénzcsekét szedett be; ami ismét a mesterségéhez, meg a napi szükségek fedezésére kellett. Hazafelé futtában minden utcaszegleten látott aranyos, ezüstös báránnyakkal, cukorbabákkal rakott asztalokat, amiket jámbor kofák árulgatnak olyan gyermekek számára, akik magukat jól viselik; meg is kérdik elébb, hogy a rossz gyermekeknek ne adjanak el belőle; János mester egy-egy helyen meg is állt: talán venni kellene belőle? micsoda? mind a kilencnek? Az sok volna. Egynek vegyen? Hogy a többi azután irigykedjék rá. Nem; majd ad ő nekik más karácsonyi ajándékot, szepet is, jót is, ami el sem török, el sem kopik, s aminek valamennyi örülhet, mégsem veheti el a másiktól.

– No gyerekek: egy, kettő, három, négy; mind itt vagytok, szólt, haza érkeve kilencfejű családjá körébe. – Tudjátok-e azt, hogy ma van karácsonyestéje? Ünnepe az ez. Nagyon örvendetes ünnep. Ma este nem dolgozunk semmit, hanem örülünk valamennyien.

A gyerekek úgy örültek annak, hogy ma örülni kell, majd felvették a házat.

– Megálljatok csak, hát még ha megtanítalak benneteket arra a nagyon szép énekre, amit én tudok. Nagyon szép éneket tudok ám; erre a napra tartogattam, karácsonyi ajándéknak!

Az apróságok nagy zsvajjal kapaszkodtak apjuk ölébe, nyakába; majd lehúzták azért a szép énekért.

– No! mit mondtam! Ha jól viselitek magatokat. Aztán szépen sorba kell állni. Így ni, amelyik nagyobb, előbbre, amelyik kisebb, hátrább.

Úgy szépen sorba állította őket, mint az orgonásipokat. A két legkisebb az apa térdére és karjára jutott.

– Már most csendesség! Majd én előbb elénekelem: ti pedig majd aztán utánam.

Azzal komoly áhítatos képpel, levéve zöld sipkáját fejéről, elkezdé János mester azt a szép hangzatos éneket, ami így kezdődik: „Krisztus urunknak áldott születésén...”

A nagyobb fiúk és leánykák az első hallásra megtanulták a dallamot, több baj volt a kisebbekkel, azok mindig félrevitték

a dalt, s ki-kimentek a taktusból, végre mindnyájan tudták azt, s az volt aztán a nagy öröm, mikor mind a kilenc egyszerre vékonyan és vékonyabban zengedezé azt a szép dalt, amit maguk az angyalok énekeltek azon az emlékezetes éjszakán, s talán még most is énekelnek, amidőn ilyen szép kilenc ártatlan lélek őszinte örömeinek harmóniás hangja kéri onnan felülről a visszhangot tőlük?

Bizonyára a gyermekek énekének örülnek ott fenn a mennyben.

Hanem annál kevésbé örülnek odafenn az első emeleten. Ott egy gazdag nőtelen úr lakik, egymaga kilenc szobában: egyikben ül, a másokban alszik, a harmadikban pipázik, a negyedikben ebédel; ki tudná, mire használja a többit?

Ennek sem felesége, sem gyermeke, hanem van annyi pénze, hogy maga sem tudja, mennyi?

Ez a gazdag úr éppen nyolcadik szobájában ült ez este, és azon gondolkodott, hogy miért nincs az ételnek íze? miért nincs a hirlapokban semmi érdekes? miért nincs e nagy szobákban elég levegő? miért nincs a ruganyos ágyban csendes álom? amidőn János mester földszinti szobájából elkezdett elébb lassan, aztán mindig erősebben hangzani föl hozzá ama vidámságra ösztönző ének.

Eleinte nem akart rá ügyelni, hogy majd vége szakra, hanem a mikor már tizedszer is újra kezdték, nem állhatta tovább a dolgot.

Összemorzsolta kialudt szivarát, s lement maga hálókamrában a csizmadia szállására.

Éppen végezték azok a verset, amint benyitott hozzájuk, s János mester egész tisztelettel kelt fel a nagy úr előtt háromlábú székéről.

– Kend János mester a csizmadia, ugye? – kérde tőle a gazdag úr.

– Igenis szolgálatjára, nagyságos uram, parancsol egy pár fénymázás topánkát?

– Nem azért jöttem. De sok gyermeke van kendnek.

– Van biz, nagyságos uram, kicsiny is, nagy is. Sok száj, mikor evésre kerül a dolog.

– Még több száj, mikor énekelnek. Hallja kend János mester, én kendet szerencsés emberré akarom tenni. Adjon nekem egyet ide a gyermekei közül, én azt fiammá fogadom, felneveltetem, eljár velem utazni külföldre, lesz belőle úr, a többieket is segítheti.

János mester szörnyű szemeket meresztett erre a mondásra; nagy szó volt az! egy gyermeket úrrá tenni. Kinek ne ütne ez szeget a fejébe?

– Hogyne adná? Persze, hogy odaadja! hiszen az nagy szerencse.

– No válasszon kend közülök hamar egyet; aztán menjünk.

János mester hozzáfogott a választáshoz:

– Ez a Sándorka. No ezt nem adom. Ez jól tanul; ebből papnak kell

lenni; a második: ez leány, leány nem kell a nagyságos úrnak; a Ferencke: ez már segít nekem a mesterségben, enélkül nem lehetek el; a Jánoska: lám, lám, ez meg a nevemre van keresztelve, nem adhatom oda; a kis Józsi: ez meg egészen az anyja formája, mintha csak ötlet látnám, ez ne lenne többet a háznál? No most megint leány következik, ez semmi; azután itt van a Palika. Éz volt az anyjának legkedvesebbje; ó, szegény asszony, megfordulna a koporsójában, ha ezt idegennek adnám; no ez a kettő meg még nagyon kicsiny, mit csinálna velök a nagyságos úr?

Úgy járt, hogy már a végére ért, még sem tudott válaszolni. Azután alulról kezdte felfelé; de csak az lett akkor is a vége, hogy ő bizony nem tudja, melyiket adja oda, mert ő valamennyit szereti.

– No porontyok! válasszatok magatok; melyitek akar elmenni, nagy úr lenni, kocsiban járni? szóljatok no; álljon elő, aki akar.

A szegény csizmadia majd elfakadt már sírva, ahogy ezt mondta; a gyerekek azonban e biztatás alatt apródonként mind a háta mögé húzódtak; ki kezét, ki lábát, ki bőrkötényét fogta meg apjának, úgy kapaszkodott bele, s bujt a nagy úr elől.

Utoljára János mester nem állhatta tovább, odaborult közéjük, átnyalábolta valamennyit, s elkezdett a fejükre sírni, azok pedig vele együtt.

– Nem lehet, nagyságos uram, nem lehet. Kérjen tőlem akármit a világon, de gyerekeimet egyiket sem adhatom senkinek, ha már az úr Isten nekem adta őket.

A gazdag úr azt mondta rá, hogy ő lássa, hanem hát legalább annyit tegyen meg a kedvéért, hogy ne énekeljen többet gyermekeivel ide alant, s fogadjon el tőle ezer pengőt ezért az áldozatért.

János mester soha még csak kimondva sem hallotta ezt a szót „ezer pengő”, és most a markába nyomva érzé.

A nagyságos úr megint felment a szobájába unatkozni, János mester pedig nagyot bámult azon az ismeretlen alakú ezer forintos banknótán, s azután elcsukta azt félelmesen ládájába, a kulcsot zsebébe tette és elhallgatott.

Hallgatott az apróság is. Nem volt szabad énekelni.

A nagyobb gyerekek mogorván kuporodtak le a székre, a kisebbeket csitítgatva, hogy nem szabad énekelni; a nagy úr odafenn meghallja.

Maga János mester hallgatva járt fel s alá a szobában, s gorombán kergette el magától azt a kis porontyot, aki feleségének kedvence volt, mikor odament hozzá, s arra kérte, hogy tanítsa meg őt újra a szép énekre, mert már elfelejtette.

– Nem szabad énekelni.

Azután leült duzzogva a tőkéhez, elkezdett buzgón szabdalni; addig faragott, addig szabdalt, míg egyszer azon vette észre magát, hogy maga is el kezd dudolni: „Krisztus urunknak áldott születésén”.

Először a szájára ütött, hanem azután megharagudott, nagyot ütött a mustával a tőkére, kirugta maga alól a széket; kinyitotta a ládát, kivette az ezer forintost, s futott fel az emeletre a nagyságos úrhoz.

– Nagyságos jó uram! instálom alássan, vegye vissza a pénzt, hadd ne legyen enyim, hadd énekeljek én, mikor nekem tetszik; mert az több ezer forintnál.

Azzal letette az asztalra a bankót s nyargalt vissza az övéihez, sorba csókolta valamennyit, sorba állítá orgonasíp gyanánt, közéjük ült alacsony székére, s rákezdék tiszta szívből újra:

„Krisztus urunknak áldott születésén.”

S olyan-olyan jó kedvük volt, mintha övék volna az a nagy ház. Akié pedig volt az a nagy ház, nagy egyedül járt kilenc szobáján keresztül, s gondolkozott magában, hogy vajon mi örülni valót talál más ember ebben a nagy unalmas világban.

(1856)

Gogola Zoltán festménye

Lászlóffy Aladár versei

Szülőföldem

A tél repül, a tél marad.
Lehunyt szemmel a dél havában.
Érzem a talpaim alatt:
itt mindennek idő az ára.

Idők alól sok színhelyem
egykori hangulata felkél,
milyen volt, életem, milyen,
ki itt nyaraltál, itt teleltél?

Milyen volt ősze, tavasza
a lámpagyújtó alkonyatnak,
mint kisdiák érni haza,
s milyen lesz öreg önmagamnak.

Évül a táj, szeptemberül,
örökre nem maradok én se,
pedig lelkemben el nem ül
az ittmaradás holdsütése.

Milyen volt hinni hevesen,
milyen volt szerelemre vární,
vagy temetni keservesen –
milyen lehetett volna bármi!

Pár zengő évtized alatt
s ebben a zúgó szeles korban
a legnagyobb kaland maradt,
hogy lelkemben is itthon voltam.

Egy táj kívül, egy táj belül,
ahogy e kettő megtart engem,
akarom én is emberül
megtartani az emberekből.

Eső

Uram, ha mióta
hullámod elkapott,
láttam a tetőt és
láttam az alapot,
mártottál szerető
tüzedbe, jégedbe
s itt viszel fellepként
függve és lebegve.
Amikor elengedsz,
elhagysz és lehullatsz –
ne küldj el, elég ha
megmondod: lehullatsz,
elmegyek ablaknak,
üvegnek, határnak,
melyen az igéid
kijárnak, bejárnak,
leérek langyos és
tavaszi szelekbe,
leszek a doboz, mely
fényeket ereszt be
megtelve illattal,
színekkal, kegyekkel,
mögötted látható
messzi kék hegyekkel,
leszek az esőd, csak
zuhanok keresztül
tornyaid erdején,
ahol csak keresztül,
s ha majd a helyemen
már úgysem keresnek,
leszek a semmid, csak
engedd, hogy lehessenek.

Várnagy Andrea: „... olyan érzés ide jönni, mintha hazajárnék”

Kárpátalján nem ismeretlen Várnagy Andrea neve. A Liszt Ferenc- és Budapest Márka-díjas zongoraművész évek óta látogatja vidékünket, támogatja a fiatal tehetséges zongoristákat, majd tovább egyengeti útjukat. Andrea már kislány korában eldöntötte, hogy a művészet világában szeretne élni. Alma valóra is vált, ám sokat tett azért, hogy ez így legyen. Koncertezik, művészeti táborokat szervez, zongorakurzusokat tart, és emellett példaértékű missziómunkát végez. Ha fel szeretne töltni, az idejét három csodálatos gyermekével tölti. Alább a vele készített interjúnk ajánljuk kedves olvasásink figyelmébe.

– *Mikor döntött úgy, hogy a művészetet, s ezen belül is a zongorát választja?*

– Egerben születtem, és azt mondják, hogy már ez a tény is valamennyire kötelez, hiszen az egri nők elszántsága legendás. Minden iránt érdeklődő, cserfes kislány voltam, szorgalmas, jó tanuló, így a szüleim nem igazán a művészi pályát képzelték el nekem. Úgy gondolták, ha jogász vagy orvos lennék, az biztosabb jövőt, kiegyensúlyozottabb életet ígérne számomra. Én azonban más véleményen voltam, és ezt az elhatározást látva ők is megengedőbbé váltak, hiszen mindig az volt a legfontosabb számukra, hogy megtaláljam a saját utamat és boldog legyek.

A művészet adta szépséghez és harmóniához kapcsolódó első élményeim gyermekkoromhoz kötődnek. A nagymamám énekelt nekem, közben fésülte a hosszú hajamat, ilyenkor mindig különleges nyugalom és boldogság járt át. Nagyon szerettem ezeket a pillanatokat. Később ez a belső késztetés, az önkifejezés felé fordulás tudatosabbá vált, kiskisiskolás koromban színésznő szerettem volna lenni. Rózsaszín levélpapírokon számtalan levelet írtam ismert színésznőknek, és lelkesen megosztottam velük, hogy majd valamikor én is erre a pályára kívánok lépni. Választ ugyan soha nem kaptam, de ez mégsem vette el a kedvem, hogy egyszer majd én is ott álljak a világot jelentő deszkákon. És milyen érdekes az élet, mennyi váratlan fordulatot rejt, bár nem teljesen úgy, ahogy akkor elképzeltem, mégis megadatott, hogy számtalan alkalommal meghatódva állhatok, hajolhatok meg a színpadon a közönség előtt.

– *Mert végül zongoraművész lett...*

– Igen. Édesanyám fantasztikus tanárno volt, akit most már 50 év távlatából is oly sok szeretettel és rajongással emlegetnek egykori tanítványai. Ez megerősít abban, hogy egy pedagógus személyisége, kisugárzása rendkívüli módon hat a gyermekek személyiségfejlődésére, értékrendjükre. Így volt ez az én esetemben is, egy kiváló

zongoratanárnő ébresztett rá arra, hogy a zenét válasszam élethivatásul. Sosem felejttem el az első találkozásunkat, amikor engem várva ott állt a teremben kedvesen, bátorítóan a zongora mellett. Később kiderült, hogy ez a pillanat mindkettőnk lelkét mélyen megérintette. Amikor az első lemezem megjelent, őt kértem fel, hogy mondjon pár szót az albumról, és a beszédét a következőképpen kezdte: „most is magam előtt látom, amikor egy copfos, mosolygós kislány belépett a terembe...” Nagyon fontos a pozitív, bátorító oktatás, nevelés, amelyet most én is próbálok megteremteni a kurzusaim során. Kárpátalján például a

szakmailag intenzív foglalkozások mellett a jókedvet, a bizalmat és az elfogadást helyezem előtérbe. Meggyőződésem, hogy muzsikálni csak oldott hangulatban lehet.

Visszatérve a tanulóévekhez, a magyarországi középiskolai, majd főiskolai éveket követően Münchenben folytattam a tanulmányaimat, és végül a zongoraművész diplomámat a detmoldi zeneművészeti egyetem dortmundi intézetében vehettem át. Amikor visszatértem a hazámba, akkor kezdett egyre inkább kikristályosodni előttem, hogy eddig ismeretlen, új kapukat is szeretnék nyitni, és a klasszikus zene szépségeit és értékeit azoknak is megmutatni, akiknek nem biztos, hogy a művészet a mindennapjaik része. Csodálatos és rendkívül inspiráló megérinteni az embereket a zeneszerzők hangjegyek mögötti üzeneteivel, és éreztetni velük a zene lélegzsgazdagító erejét.

– *Az imént említette, hogy a szülei nem művészcsaládból származnak, nem is ezt a pályát szánták önnek, ön mégis kitartóan ezen az úton maradt. Ehhez, úgy gondolom, határozottságra van szükség.*

– Mint említettem, a szüleim soha

nem akadályozták az elképzeléseimben, mindenben támogattak, mindenre ajtót nyitottak, és nekik köszönhetem a szociális érzékenységet is. Az értékrendem kialakulásában rendkívül fontos szerepük volt, és van a mai napig is. De mindeközben szabadságot is adtak, mindig odafigyeléssel meghallgattak, lehetett saját véleményem. Védőhálóként ott voltak mellettem, de nem óvtak meg mindentől, és megtanítottak harcolni is az álmaimért. És úgy, hogy az másokat is szolgáljon, és a jó irányba mutasson. Ezt szem előtt tartva úgy érzem, hogy áldás van a megkezdett úton. Ebben a hivatásban rendkívül fontos az empátia is, és nagyon hálás vagyok, hogy hasonló gondolkodású, nyitott szívű emberek csatlakoztak hozzám, akik hatékonyan segítik a munkámat. Erre rimelnek Böjte Csaba szavai is, amit gyakran szoktam idézni: „hogya nem hiszel a jó embereken, akkor kezdj el valami jót tenni, és meglátod, milyen sokan odaállnak majd melléd”. Ez pedig az én életemben eddig minden egyes alkalommal így történt.

– *Ön Budapesten tanít?*

– Rendelkezem zongoratanári képesítéssel is a kamaraművészi és zongoraművészi diplomám mellett, és volt is időszak az életemben, amikor teljes állásban tanítottam. Most azonban már az előadóművészi pályán vagyok aktív, és emellett *ZeneVarázslat* Mozgalm sokszínű tevékenysége is, így a rendszeres tanításra kevesebb idő jut. Fontosnak tartom a hatékony és eredményes tehetséggondozást. Nagy öröm, ha a zenei táboraimban, a kurzusaimon taníthatok gyerekeket vagy akár felnőtteket is.

– *Mikor és hogyan lépett kapcsolatba a kárpátaljaiakkal?*

– Nincsenek véletlenek, ezt egyre nagyobb meggyőződéssel hiszem. Így abban is biztos vagyok, hogy sok évvel ezelőtt Tiszapéterfalván egy gyönyörű Liszt-műsor eljátszása után elindult bennem egy különleges ragaszkodó érzés, és mélyen a szívembe zártam Kárpátalját, az itt élő embereket. Az idő múlásával ezek a láthatatlan szálak csak erősödtek, és most már mindig olyan érzés idejőnni, mintha hazajárnék. A zene nem ismer határokat, így az évek múlásával a *ZeneVarázslat* kárpátaljai központja ma már Beregszász lett, szorosán együttműködünk a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolával, illetve a helyi művészeti iskolával. Csodálatos ilyen támogató, együtt gondolkodó csapattal dolgozni, és hiszem, hogy ezt az eredményeink is méltón igazolják. A GENIUS Jótékonyági Alapítvány keretein belül Váradai Natália irodaigazgató vezetésével elindult egy egyedülálló mentorprogram, amely során egyidejűleg vesz részt a növendék és a tanár is a foglalkozásokon. A negyedik nagy sikerű kurzuson vagyunk túl. A *ZeneVarázslat* kárpátaljai programjai révén olyan lehetőségeket kapok,

amelyek során csodákat élhetnek meg, és tovább álmodhatnak. Mostanában sokat foglalkozom Liszt Ferencel, aki zenei és emberi példaképem, doktori disszertációm témája is az utolsó éveimhez kapcsolódik, amely életszakaszban egyre inkább hangsúlyozta a művészet közösségi szerepét.

– *Hogyan birkózik meg a sok feladattal?*

– Sokszor teszik fel ezt a kérdést nekem, és ilyenkor mindig egy pillanat erejéig elgondolkozom. És aztán a válaszom, hogy ez olyan, mint egy áramlás, azért tudok adni, sugározni, mert szeretetet és jót kapok vissza. Ez olyan, mint egy körforgás. Csak egy nemrég történt példát említenék. A legutóbbi kurzusom alatt az egyik beregszászi kis tanítványom a zongoraóra végén elárulta nekem, hogy ő írt egy darabot, amelyre én inspiráltam.

Miután megdicsértem a lelkesedését, tovább erősödött, hogy ő ezt napokig kottázta, és szeretné megmutatni. A kottát látva elérékenyültem, ugyanis a mű címe az volt, hogy „Andrea Hercegnő”. Ez egy olyan őszinte, szeretettel teli gesztus és visszaigazolás volt, amely akár egy díjjal is felér. A hangjegyek által megéppülnek egymás felé a lélekhangok. A tehetségmozgós a ZeneVarázslat Mozgalom egyik alappillére. Vannak olyan növendékeim, akikkel már együtt lépünk fel a legnívósabb koncerthelyszíneken. Szívből remélem, hogy ha valakinek a zenei pályán az indulását segíteni tudom, úgy fog rám emlékezni, hogy a művésszé válásában egykor fontos szerepet játszottam.

– *Őn ebben példaértékű munkát végez, és nem csak a határon túl.*

– Az elmúlt évek során Magyarországon és határon túl is sok hátrányos helyzetű gyermekhez juthattam el, ennek különleges színfoltja volt, amikor a fogva tartottak gyermekeinél tapasztaltuk meg a zene lélekgyógyító erejét. Jelenleg zajlik az a projekt is, amelyben a Bűnmegelőzési Tanács és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága kért fel arra a nagyívű segítő munkára, hogy Magyarország tíz fegyházában a művészet erejével segítsük az elítéltek visszaintegrálódását a társadalomba. Ez egy nagyon összetett, intenzív és lelkileg sok esetben megterhelő feladat, de mindeközben egy csodálatos épülés is minden résztvevő számára. Az eredmény már most érzékelhető, és engem is megerősít, amikor az elítéltek hálásan jelzik vissza, hogy megnyílnak közöttük a lelki csatornák, a közös alkotás közösséget formál, és a börtön falai között az Isten felé fordulás is megjelenik. Mindemellett zajlanak a gyermekkoncertek, a felnőtteknek szóló

Liszt-estjeim vagy a *Zenés mesék – Mesés zenék* sorozatom, amelynek során ismert emberek vallanak életükről, hivatásukról. Nagyon hálás vagyok, mert olyan sok szín van az életemben, ahogyan erről kislánykoromban álmodoztam.

– *Kicsit más vizekre evezve. Úgy tudom, három gyermeke van. Bemutatná őket?*

– Az életem legnagyobb ajándéka, hogy édesanya lehetek. Három csodálatos gyermekem van, két lány és egy fiú. Legidősebb lányom, Laura decemberben lesz 25 éves, és ő velem ellentétben valóban a színművész pályára lépett. Nemrégiben a diploma-előadásán Anna Pavlovnaként láttam Csehov *Platonov*-jában. Katartikus élmény és egyben szívszorító érzés volt látni a lányomat a színpadon, mert miközben belefeledkeztem a játékába, már szinte nem is tudtam eldönteni, hogy egy ezer színnel játszó színésznőt vagy az én kislányomat

látom. Nagyon büszke vagyok rá, mint ahogy a középső gyermekemre, Lilire is, aki a Zeneakadémia harmadéves zongora szakos hallgatója, és sok esetben a négykezes partnerem. Csodálatos vele együtt muzsikálni, most már egymástól tanulunk egy-egy próbafolyamat során. És van egy tündéri 13 éves kisfiam, Lóránt, aki egyelőre a futballban találja meg az élet szépségét, de azért néha ő is zongorázik. Hála van a szívemben. Úgy gondolom, hogy igazi jó kis csapat vagyunk, hatunk egymásra, és a művészetben is sok inspirációt tőlük kapok.

– *Van úgy, hogy külön programokat szerveznek a lányokkal és Lóránttal?*

– Sajnos a sok munka mellett ennek megteremtésére tudatosan figyelnem kell, de ezek a legértékesebb idők az ember életében. A lányok felnőttek, lassan már teljesen önállóak, így esetükben most tanulom az „elengedést”. Nem vagyok egy mindent tudni akaró anyuka, de jólesik, amikor a legmélyebb, legtitkosabb érzéseiket velem osztják meg. Most már az anya szerep mellett egy megbízható barátnővé is váltam számukra, még abban is, hogy sok esetben egymás ruháit hordjuk, és bátran adunk egymásnak tanácsot mindenben. A kisfiammal azért ez másképpen alakul,

tizenhárom évesen igazi kis férfiként áll a dolgokhoz, például ha észreveszi, hogy valamin rágódom, mindig nyugtat, hogy anya, nem éri meg, engedd el, minden meg fog oldódni. És ilyenkor a huncut mosolyával rám néz, és valóban a megoldásra fókuszálva egyszerűbbnek tűnnek a dolgok. Szereti és igényli, hogy beszéljünk a fociról, a rap zenéről, igazi kis kamasz, és olyan jó látni, ahogyan válik napról napra egyre bölcsőbbé.

– *Mit tesz, ha felhők gyűlnek a feje fölé? Hogyan lehet felvidítani?*

– A kulcsszó mindenre a szeretet. Persze el tudok keseredni, meg tudok ijedni én is, mint mindenki más. De sokszor jellemeznék úgy, hogy én egy nagyon erős nő vagyok. Ilyenkor mindig elmosolyodom, és azt felelem, hogy „van más választásom?”. Úgy próbálok élni az életemet, hogy minden nap egy új lehetőség, erre gondolok olyankor is, amikor valami miatt elszomorodom, és talán kicsit néha meg is sajnálom magam. De egy pillanatnyi megtorpanás után máris jön a „B” terv, a „megoldjuk”, és ekkor már előre tekintek, és van bátorságom elindulni. Hála Istennek, annyira pörgős az életem, hogy aggódni nincs sok időm, mert megtalálnak az újabb és újabb kihívások és feladatok, azokat pedig igyekszem mindig maximálisan teljesíteni. Ebben sokat segít, hogy bár érzelmekből vagyok összegyúrva, de a napjaimat tudatosan tervezem.

A reggelek meghatározzák az egész nap alakulását. Nálam megszokás, hogy a kávé mellett átnézem a nap-táramat, mindent átgondolok, és ez ad egyfajta biztonságot, hogy olajozottan menjenek a dolgok. Három gyerek mellett úgy gondolom, hogy edzésben vannak az ember logisztikai képességei, de ez a szervezethez a munkámban is nélkülözhetetlen.

– *Van hobbija? Hogyan kapcsolódik ki?*

– Őszintén szólva, ez a legnehezebb kérdés, magamra nem igazán jut időm, de ezen szeretnék a jövőben kicsit változtatni. Szeretek olvasni, moziba, színházba járni, sokat utazom, és vezetés közben imádom zenét hallgatni, az autóban teli torokból énekelni. Tavaly elkezdtem jógázni is, amit próbálok beiktatni a hétköznapijaimba. A gyerekekkel lejárunk alkalomadtán a Balatonra, nagyon szeretjük, feltölt mindnyájunkat.

– *Van olyan dolog, amit a gyerekeinek mindenképpen megtanítana az életről?*

– A szeretet csodája és ereje mellett egyet mindenképpen szeretném, ha a szívükbe vésnének: a mai világban, bármennyire fontos a kommunikáció, igazán nem a szavak számítanak, hanem sokkal inkább a tettek. A tenni akaráson áldás van. Úgy gondolom, ebben rejlik a *ZeneVarázslat* sikere is.

Hegedűs Csilla

Könyvbemutató a Munkácsy Mihály Magyar Házban

Matl Péter, a magyar sorsszobrász

Az emlékmű hivatása, hogy áthassa a magyar ember szívét, összetartsa és reményt adjon – vallja Matl Péter. „Nemzeti emlékhelyeinken álló szobrai pedig ennek a művészi hitvallásnak a példái Vereckétől a sátorlajújhelyi Magyar Kálvárián át Ópusztaszerig. Alkotásai – amelyek egyszerre simulnak a tájba, valamint kultúránk és államiságunk ezeréves szövetébe, amelyekben legősibb szimbólumaink és motívumaink jelennek meg – éppúgy összekötnek minket egymással, mint a velünk élő többi néppel” – fogalmaz a Munkácsy-díjas szobrászművész alkotásait bemutató reprezentatív kötet bevezetőjében Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke. A kiadvány március végi budapesti bemutatóját követően a kárpátaljai közönség október 6-án a művész szülővárosában ismerhette meg a Matl Péter közel négy évtizedes munkásságát bemutató, csaknem 300 oldalas életműalbumot, amely a művész megannyi tematikájú, fából faragott, kőbe véssett és agyagból vagy bronzból megmunkált alkotását tárja elénk.

A Munkácsy Mihály Magyar Házban Tarpai József üdvözölte a Latorca-parti város és a környék érdeklődő közönségét. Az intézmény igazgatója elismeréssel beszélt Matl Péter művészetéről, emellett közönségformáló, -megtartó szerepéről szólva kiemelte a művész által kezdeményezett szoborút, illetve a Beregszentmiklóson a közeljövőben átadásra kerülő szoborpark jelentőségét is.

Hiánypótló műnek nevezte a most bemutatott kiadványt Cseh Áron, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja. Hiánypótló, mert érthetetlen okokból eddig még komolyabb kiadvány nem készült Matl Péterről, egy olyan művészről, akinek szobrai állnak a környező országokban, Nyugat-Európában, de még Japánban, Brazíliában és az Egyesült Államokban is, fogalmazott a diplomata. Aki a művész legismertebb

alkotásai közül kiemelte a sok támadást kiállt nemzeti jelképet, a Vereckei-hágón álló Honfoglalási Emlékművet, amelyről a budapesti bemutatót követően Kövér László házelnök így fogalmazott: „Ha Péter barátunk csak ezzel az egyetlen művével ajándékozott volna meg bennünket, akkor is beírta volna magát a magyar művészetbe és a magyar emberek szívébe”. Cseh Áron a művész érdemei méltatása mellett abbéli örömeinek is hangot adott, hogy a mostani

nehéz idők ellenére itt átélhetjük a békés összetartozás örömét, és néhány pillanatra elfeledjük a háború borzalmaival.

Ebben segítenek Matl Péter munkái is, amelyekkel nem csupán a kiadványt lapozva ismerkedhettünk meg, de a művész Popovics Bélával folytatott beszélgetésnek háttérül szolgáló kivetítésekkel is. A helytörténész, a barát igencsak emberileg mutatta be a művész munkásságát, eddigi életútját, rávilágítva arra, hogy Matl Péter Istenbe vetett hite, mély gyökerekbe kapaszkodó magyarságtudata, embersége, család-, haza- és szabadságszeretete minden egyes munkáján fellelhető. A művész professzionalizmusa mellé művészi igé-

nyesség társul. Mély alázattal veszi kézbe az eléje kerülő anyagot, legyen az kő vagy fa, párbeszéd kezdődik az anyag és közte, minek hatására fokozatosan közeledik az anyagban lévő csoda ahhoz a csodához, amely az ő lelkében van, és a találkozás eredménye aztán az az alkotás, amelyet mi is meg tudunk csodálni, fogalmazott a moderátor. Matl Péter az anyagban rejlő, mások számára láthatatlant igyekszik előhozni és megmutatni embertársai számára. Azt a valóságot, azt a lényegét, azt a logoszt fejt meg az adott kőben, fában, amely valójában benne van. Tehát nem „megegyeszkolja” az anyagot, hanem alázattal közeledik hozzá, és „átimádkozza” magában, megsejti, mi van benne, majd kibontja azt. Talán ezért ilyen örök érvényű és ilyen mély értelmű minden alkotása – emelte ki Popovics Béla.

Térben és időben nyomot hagyni ittlétekről... – fogalmazza meg ars poeticáját a művész a most megjelent kiadványban. Minden alkotás része volt az akkori életnek, gondolkodással időben, térben nyomot hagytam magam után, ez a nyom tekint vissza a könyvet szemlélve – mondta Matl Péter, aki a

őszintén, alázattal beszélt eddigi munkásságáról, életéről.

A Munkácscon megtartott könyvbemutatót a résztvevők megtekinthették a művészt bemutató *Kőbe vésve* című portréfilmet is, amelyet az elmúlt évben készítettek a TV21 Ungvár munkatársai, Debreceni Kamilla és Balla Béla, illetve a művész dedikálta a munkásságát összefoglaló kiadványt, mely a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány és a Méry Ratio Kiadó gondozásában jelent meg.

Gratulálunk a Munkácsy-díjas szobrászművésznek, és további alkotó sikereket kívánunk számára.

Kovács Erzsébet

Ungvári tévések újabb sikere

Két év kihagyást követően 2022-ben ismét megrendezték a Kós Károly Testület által szervezett Televíziós és Rádiós Szemlélet a délvidéki Palicson. A Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. és az MTVA által meghirdetett Televíziós és Rádiós Szemlére idén is vártak versenyfilmeket, amelyek a külföldi magyarság életét, örömeit és gondjait mutatják be. A Kárpát-medencei tudósítói találkozó egyik legfőbb célja az, hogy lehetőséget biztosítson a személyes eszmecsere és a szakmai megbeszélésekre.

Három kategóriában osztottak díjakat: dokumentumfilm, rövidfilm és rádiós

összeállítás témakörökben. Az ideai tudósítói találkozó versenyprogramjába több mint ötven alkotást neveztek be a Kárpát-medence magyarlakta területeiről. A TV21 Ungvár munkatársai nem először méretik meg magukat a szemlén. A Debreceni Kamilla szerkesztő-riporter és Balla Béla operatőr-vágó alkotta páros tavaly a rövidfilm kategóriában a második helyezést érdemelte ki, idén pedig nekik ítélték oda a kategória harmadik díját az id. Hidi Endre keramikusról szóló *Sárba ragadva* című portréfilmért.

A magyar közmédia tudósítói találkozásának ezúttal is a Pannon RTV volt a házigazdája. A nyertes filmeket a későbbiekben a Duna csatorna is műsorára tűzi.

Forrás: TV21 Ungvár

Galéria, ami megannyi alkalomnak ad otthont

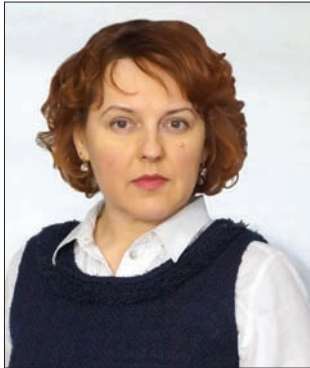
Szerencsére mind a mai napig vannak bátor, ambiciózus és persze kreatív emberek, akik a fennálló nehézségek ellenére is igyekeznek valami szépet, jót és nemeset alkotni, létrehozni. Úgy hiszem, mindhárom igaz lehet egy galériára, amely többféle rendezvénynek, alkalomnak is helyet ad, ahol kicsik és nagyok egyaránt jól érezhetik magukat. Nos, ilyen a Tóth Márta által alapított nagyszülősi Révész Imre Galéria. A kis kuckó, ahogy Márta hívja, helyet biztosít gyerekek szórakozásának, festőművészek kiállításának, és még sorolhatnánk, mi mindennek.

– Mikor vágott bele a vállalkozásába és milyen céllal tette?

– Jövőre lesz tíz éve. Büszke vagyok rá, hogy amim van, teljesen a nulláról építettem fel. Az elején egy picike helyiségben kezdtem, aztán átköltöztem egy kétszintes ingatlanba, így tudtam a kézműves hobbibolt felett a kis galériát is megnyitni. A kézművesség mindig is közel állt hozzám, a galérianyitás ötlete pedig onnan jött, hogy szerintem hozzátartozott a bolt profiljához, és az sem mellékes, hogy nagyon vonzódok a művészetekhez. Bár festeni nem tudok, de nagyon szeretem, főleg a fiatal művészek munkáit, akiknek teret tudok adni egy-egy kiállításához.

És valóban, ha csak az utóbbi időszakot vesszük alapul, nemrég láthattuk Kurendás Anett fiatal festőművész alkotásait, aztán szeptembertől újra indult a játszóház magyar iskolások számára. Mártának régi vágya volt, hogy Nagyszülősiön is legyen ilyen lehetőség, ezért fel is ajánlotta helyszínül a galériát.

– Kárpátalja számos településén ápolják és tanítják csodálatos hagyományainkat a felnövekvő nemzedéknek. Én Visken láttam ezt, ahol fantasztikus kulturális élet zajlik. Ezt „megirigyelve”, nagyon szerettem volna, ha a nagyszülősi gyerekeknek is lenne lehetőségük valami ilyesmire, hogy magyar népmeséket, népdalokat halljanak és tanuljanak, népi játékokat sajátítsanak el, illetve kézművességgel is foglalkozhassanak. Ezért felvettem a kapcsolatot Pál Katalinnal, a Hagyományok Háza Hálózat Kárpátaljai Kirendeltségének vezetőjével, aki támogatásukról biztosított álmon megvalósításában, amit ezúton is meg szeretnék neki és munkatársainak köszönni – mondta. – Molnár Erika

pedagógus, a helyi református lelkész felesége népi játékokra, népdalokra tanítja a gyermekeket, és természetesen együtt mesélnek, Hodván Natália pedig kézműveskedik velük, amit szintén nagyon élveznek a többnyire 8–10 év közötti gyerkőcök. Én pedig szívesen dokumentálok (fotózom) az eseményeket, annyira örülök, hogy ez összejött és működik. Véleményem és tapasztalataim szerint nagyon nagy szükség van az ilyen foglalkozásokra, hogy a magyar gyerekek magyar gyerekek maradjanak, hogy ne haljanak ki a hagyományaink – jegyezte meg beszélgetőpartnerem.

Azt is fontos megjegyezni, hogy Márta elvégezte a Hagyományok Háza Hálózat

Kárpátaljai Kirendeltsége által tavaly szervezett viseletvarró tanfolyamot, és a résztvevők ott elkészített ruháit a galériában állították ki. A viseletkiállításnak a *Hogy még unokáink is láthassák...* címet adták. Nem véletlenül. A varrónők mindannyian sok munkát fektettek egy-egy ruha elkészítésébe, hiszen azon igyekeztek, hogy azok megfeleljenek a kornak, hogy a csipkék, fodrok ott díszítsék a ruhát, ahol kell, ahogy azt elődeink készítették.

Az ünnepi viseletek természetesen sokkal díszesebbek, mint a hétköznapiak, de ez utóbbiakkal is volt munka bőven, hogy az korhű, a tájegységnek megfelelő legyen. A galéria vezetője egy elegáns, újratervezett szatén ruhát állított ki, amelyet beregi keresztiszemes mintájú kiegészítők tettek különlegessé, illetve karton szoknyát réklivel.

– Már az elején tudtam, hogy a kis galériában is ki szeretném állítani ezeket a csodákat, hogy sokan láthassák a kezünk munkáját. A tanfolyamon igazság szerint sokkal többet kaptam, mint amire

számítottam. Azért mentem oda, hogy technikai tudást szerezzek, és hogy a mintákat, formákat ügyesen tudjam használni. Belekóstolhattam a népi vonalba is, a gazdag formakincsrel rendelkező magyar népművészetbe, ami egyedi és nagyszerű, s ezt én mindenképpen folytatni kívánom, továbbra is fogok alkotni, varrni, hímezni, mint ahogy korábban is tettem – mondta Márta. Majd hozzátette, a kiállítással az volt a céljuk, hogy amit nagyanyáink, dédanyáink ránk hagytak, azt a most élő generációval is megszeretessék, a címet is ehhez igazították.

Legutóbb a helyi születésű Hájás István festőművész képei kerültek kiállításra. – István alkotásai által vidámság költözött a galériába. Minden festő munkájának kisugárzása van, az Istvánéból a szép látszik, az alázat a festészet, de még az alapanyagok iránt is, hiszen csodálatos szimmetriában vannak elhelyezve a megfestett alakok, fák, virágok. Az Isten alkotta természetet is hitelesen átadja, és a kísérletezései is csodálatra méltók – jegyezte meg Márta.

– További tervek?

– Nekem mindig vannak terveim. A jól sikerült viseletvarró tanfolyam után most elkezdtem egy divatszabó varrótanfolyamot. Tehát mindenféleképpen ezen a vonalon szeretnék fejlődni, úgy technikailag, mint szakmailag. A kézművesség és a szabás-varrás terén rendelkezem alaptudással, de mindig van mit tanulni. A közeljövőben nagyon szeretnék egyedi dolgokból álló kollekción létrehozni, ezeket kézi hímzésekkel „bolondítanám” meg, vagyis a hétköznapiakban is hordha-

tó, akár elegáns, akár mindennapi viseletet megálmodni és természetesen megvalósítani. Így a régi motívumokat is életben tudjuk tartani, kombinálva a modern felsőruházattal. Magamnak és ismerőseimnek már készítettem is ilyen ruhákat, tehát az indítás megtörtént, a folytatás áll előttem, amibe nagy szeretettel és lelkesedéssel vágok bele. És természetesen továbbra is szervezem a festménykiállításokat, és várom a csodás műveket nagyszerű megálmodóiktól.

–csillag–

A királykisasszony, akinek nem volt birodalma

Különleges élménynek lehettek részesei mindazok, akik október 13-án részt vettek a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház négy tehetséges színésze – Gál Natália, Vass Magdolna, Rajkó Balázs, Sótér István – által előadott, Gyevi-Bíró Eszter rendezésében színre vitt meseelőadáson. Én magam is újra gyermekkoromban éreztem magam, amikor is minden kezünkbe kerülő tárgyat megszemélyesítettünk: a seprű volt a ló, a kukoricabajusz a királylány aranyhaja, a levele meg a szoknyája, a dióból, gesztenyéből, krumpliból készült bábok alkották mesevilágunk figuráit. A mostani játékokban pedig festett kavicsok, dobozok, textilek jelenítettek meg különböző birodalmakat.

A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulatának maroknyi csapata ezúttal Ursula Jones *A királykisasszony, akinek nem volt birodalma* című bölcs és szellemes meséjét dolgozta fel, úgy, hogy az alkalmas legyen kisebb terekben, akár óvóhelyeken történő bemutatásra is, ha az előadás során megszólalának a légvédelmi szirénák. A premierre érkezett gyerekek itt nem csupán szemlélői, de maguk is alkotói voltak az előadásnak, hisz a színészekkel együtt építették fel a képzelt birodalmakat a Zsell Diána által festett kövekből, díszletekből.

A történetben találkozunk királyfikkal, pónilovakkal, úri kisasszonyokkal, udvari bolonddal, van itt ármány és szerelem, és együtt izgulhatjuk végig – sorsközösséget érezve vele –, hogy a kedves, szerény királykisasszony sok-sok bolyongás, mindenünnen kitagadás után végül hogyan találja meg a birodalmát: imitt-amott, mindenütt. Közben ráébredenek a jelenetek arra, hogy nem mind arany, ami fénylik, ami meg nem fénylik, lehet, hogy az.

Csodálatos perceket éltek át itt gyerekek, felnőttek egyaránt. Manapság ritkán tapasztalható felhőtlen kacagással telt meg az előadóterem. Mint ahogy az igazgató

fogalmazott: a színház ismét megmutatta erejét, hiszen a premier során is megtapasztalhattuk, hogy a háborús helyzet, a sorozatos légiriadók ellenére is tud valami szépet, lelket simogatót nyújtani.

Az előadást követően a sajtónak nyilatkozva Sin Edina elmondta, hogy nagy dilemmát okozott, mivel is tudnának ebben a háborús időben örömet szerezni a közönségnek. Felmérve a helyzetet és az

hoz, hogy az általuk felajánlott összegből meseelőadást hozunk létre a kárpátaljai magyar gyerekek számára. Bízunk benne, hogy ezt az előadást a közeljövőben Kárpátalja több magyar tannyelvű iskolájába is el tudjuk vinni Ung-vidéktől Beregen és Ugocsán át egészen a Felső-Tisza-vidékig, Körülbelül húsz előadást tervezünk. Természetesen a távoktatás függvénye az, hogy meg tudjuk-e ezeket valósítani. De

igényeket, úgy döntöttek, hogy elsősorban a gyerekeket szólítják meg, hisz ők jelentik a jövőt, ők a kárpátaljai magyarság reménysugarai.

– Úgy gondoljuk, ebben a nehéz időben a szívükhöz, a lelkükhöz kell szólni. Ezúttal Ursula Jones *A királykisasszony, akinek nem volt birodalma* című művére esett a választás, amit Gyevi-Bíró Eszter rendező vezetésével a tárgyínház eszközeivel dolgoztak fel színészeink. Itt a tárgyak jelként funkcionálnak – mondta a beregszászi színház igazgatója. – Egy példaértékű összefogás eredményeként jött létre ez az előadás, hisz budapesti a rendező, külföldi a szerző, és az Örkény István Szerzői Jogdíj Hagyatékának gondozói hozzájárultak ah-

mindenképpen azt az üzenetet szerettük volna átadni, hogy a beregszászi magyar színház működik, dolgozunk és tervezünk – mondta Sin Edina.

Természetesen a felnőttekről sem feledkezik meg a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata. Mint megtudtuk, november folyamán Beregszászban szeretnék bemutatni a *Háztűznéző* című előadásukat Vidnyánszky Attila rendezésében. Emellett Petőfi, Vörösmarty, Csokonai és Kölcsey alkotásai alapján versszínházi előadással készülnek a Petőfi-émlékére, amit jövő év első felében terveznek bemutatni ugyancsak Gyevi-Bíró Eszter rendezésében.

-kósa-

„Jó, ha valamit tudunk a különböző népek szokásaiból, hogy jelesebben ítélhessünk azután a magunkéiról, s ne gondoljuk, mint azok, kik semmit sem láttak, hogy ami a nálunk divattal ellenkezik, nevetséges s észellenes.”

René Descartes

„A műveltség jó sorsban ékesség, balsorsban menedék. Úgy gondolkodj, mint a bölcs, de úgy beszélj, mint az egyszerű emberek.”

Arisztotelész

„A magas műveltség, a tudomány, az irodalom és a művészet nem mezei virág, hanem üvegházi növény, amely csak akkor virul, ha tisztas megélhetésnek magasabb hőmérséklete veszi körül, és nem hervasztja el a szegénység, a nyomor dermesztő fagya.”

Klebsberg Kuno

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának.”

Kodály Zoltán

Emléktáblát avattak Lehoczky Tivadar tiszteletére

Lehoczky Tivadar jogász, régész, történész, etnográfus, Bereg vármegye történetének kutatója és leírója tiszteletére készült emléktábla ünnepélyes avatására került sor a polihisztor halálának 107. évfordulója alkalmából Munkácsra.

A Munkácsy Mihály Magyar Ház előterében elhelyezett emléktáblán Ortutay Zsuzsa kárpátaljai szobrász és keramikus által készített Lehoczky Tivadar-dombormű látható.

„Az 1880–1882-ben kiadott, Bereg vármegyéről szóló háromkötetes monográfiája máig felülmúlhatatlan pontossággal és aprólékossággal mutatta be a ma Kárpátaljának nevezett terület jelentős részét. Ő tárta fel 1870-ben a Szolyva környéki honfoglalás kori magyar harcos sírját (a megtalálás helyén a honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség obeliszket állíttatott – a szerk.), amelynek leletei a Magyar Nemzeti Múzeumban találhatóak” – emlékeztetett ünnepi beszédében Lehoczky Tivadar kimagasló és máig meghatározó jelentőséggel bíró munkásságára Vida László, Magyarország ungvári külképviseletének első beosztott konzulja.

A diplomata felidézte: Lehoczky Tivadar 1855-ben, 25 éves korában költözött Munkácsra, s telepedett le a Latorca menti

városban, majd itt élte le életének hátralévő részét: hatvan évet töltött elhivatott kutató és tudományszervező munkával. Nagy álma, hogy nemzetközi hírű régészeti gyűjteményéből múzeumot hozzon létre, életében nem vált valóra, de hagyatéka

tetes része épségben átvészelte a történelmi hányattatásokat, és a II. világháború után a Kárpátaljai Helytörténeti Múzeum állományának alapja lett. A múzeum Le-

hoczky Tivadar érdemeinek elismeréseként halálának 100. évfordulója alkalmából felvette a tudós nevét.

„Lehoczky polihisztor volt, akire méltán nézhet fel az utókor – fogalmazott Vida László. – Szerencsére a kárpátaljai magyar értelmiség állhatatosságának és a magyar kormány támogatásának köszönhetően létrejöttek és fejlődnek a magyar nyelvű tudományosságoknak azok a műhelyei, amelyek megőrizték és továbbviszik a nagy előd mérhetetlen szellemi örökségét.”

Ezután dr. Csatóry György, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszékének vezetője, a téma szakavatott ismerője és kutatója előadásában taglalta Lehoczky Tivadar tudományos munkásságát és eredményeit, aminek köszönhetően „valódi kincsek” maradtak az utókorra.

Az előadást követően Vida László konzul és Tarpai József igazgató leleplezték a magyar támogatásból elkészült emléktáblát, majd elhelyezték alatta a tisztelet és az emlékezés koszorúit.

Forrás: Kárpátalja hetilap

Janka Sándor-emléktáblát avattak Beregsomban

„Ahol a hősöket nem felejtik, ott mindig lesznek újak”

November 11-én a Beregszászért Alapítvány jóvoltából emléktáblát állítottak Beregsomban Janka Sándor református lelképásztor, lapszerkesztő, író tiszteletére. A megemlékezésen Popovics Nikolettta, a Sömi Községi Könyvtár vezetője köszöntötte az egybegyűlteket, majd a falu szülöttjének munkásságát méltatta.

Az emléktáblát ajándékozó Beregszászért Alapítvány elnöke, Dalmay Árpád levélben küldte el a köszöntőjét, amelyben kiemelte annak fontosságát, hogy az itt élők tudjanak a környezetükben egykor élt híres emberekről, legyenek büszkéik rájuk. „Sütő Kálmán és Kecskés Béla neve és költészete jól ismert Beregsomban. Azt viszont valószínűleg kevesen tudják, hogy a falujukban született 1847. március 16-án, azaz 175 évvel ezelőtt Janka Sándor tanár, református lelkész, újságíró, a *Bereg* című lap alapítója és szerkesztője. Országos hírnévre azzal tett szert, hogy 1889 márciusában ő kezdeményezte a millenniumi ünnepeket, azaz a honfoglalás ezredik évfordulójának megünneplését”, írta Dalmay Árpád. Aki arról is tájékoztatott, hogy Janka Sándor édesapja Árdó református lelkész volt, ő maga pedig Sárospatakon tanult 1864-től 1867-ig, ahol teológiai tanfolyamot is végzett. 1869-ben került Beregszászba, ott a református fele-

kezeti algimnázium tanáraként dolgozott. 1870-ben lelkésszé szentelték. 1890-től 1907-ig a beregszászi reáliskolában, majd a főgimnáziumban tanított magyar, német és latin nyelvet. Napvilágot láttak válogatott szépirodalmi munkái. Elnöke volt a

Bereg megyei Irodalom- és Műpártoló Egyesület irodalmi szakosztályának, választmányi tagja a Bereg megyei Közművelődési Egyesületnek, a Bereg megyei Kaszinónak, tagja a városi képviselő-testületnek és a megyebizottságnak. 1914. augusztus 28-án hunyt el Beregszászban. Sírja a beregszászi református temetőben van. 1996. november 29-én a milécentenáriumi, azaz

a honfoglalás 1100. évfordulója alkalmából Beregszászban, egykori lakóháza falán a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség emléktáblát avatott.

„Ahol a hősöket nem felejtik, ott mindig lesznek újak. És ahogy hallhattuk, nyugodtan kijelenthetjük, hogy Janka Sándor a beregsomiak egyik hőse” – fogalmazott köszöntőjében Sarkadi Gábor, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja.

„Amikor kimozdulunk a komfortzónánkból, akkor történnek meg azok a kis csodák, amikre szüksége van a közösségünknek, és akkor nyílnak meg azok az utak, amiken az Isten vezet, amikor mersz lépni arra, amerre az Úr hív téged. Ebben legyen példa nekünk Janka Sándor, hogy merjünk kicsit többek lenni, mint amit elvár tőlünk a társadalom” – hangsúlyozta Jakab Attila, a település református lelképásztor, aki arra hívta fel a figyelmet, hogy Istennel mindannyian sokkal többre vagyunk képesek, mint önerőből.

A köszöntéseket követően Sarkadi Gábor konzul és Jakab Attila lelkész leleplezte az emléktáblát, majd a jelenlévők elhelyezték a megemlékezés koszorúit.

Kósa Eszter

Botlik József

Nemzetünket szolgálták

(Befejezés. Elejét lásd lapunk korábbi számaiban.)

Riskó Béla, kövesligeti drág. (sic!) ifj.

Nyugalmazott alispán. Kövesliget, Máramarosi Közigazgatási Kirendeltség, Huszti járás.

Abaúj-Torna vármegye székhelyén, Kassa városában született 1887-ben, középiskolai tanulmányai után Máramarosszigeten érettségizett. Jegyzői oklevelét Debrecenben szerezte, ezt követően Técső hajdani koronavárosban volt gyakornok. Kárpátalja elszakítása, az államfordulat után folytatta közigazgatási pályáját: 1921-től a Huszt közeli Talaborfalván (Máramaros megye/župa), 1925 és 1929 között az ugocsei Királyházán, majd Felsőveresmart községben működött. Közben az Autonóm Földműves Szövetség képviselőjében, 1924–1925-ben a csehszlovák nemzetgyűlés szenátora. Ifjabb Riskó Béla 1939 elején Kövesliget főjegyzője lett, majd július első napján Keresztes-Fischer Ferenc (1881–1948) belügyminiszter a 6200/1939. M. E. számú kormányrendelet alapján kinevezte a Kárpátaljai Kormányzói Bizottság, Huszt székhelyű Máramarosi Közigazgatási Kirendeltségének az élére.

Horthy Miklós (1868–1957) kormányzó 1941. október első napján másokkal együtt – mert „az idegen megszállás nehéz évei alatt törhetetlen magyar hittel küzdöttek a hazánkat megcsonkító és a magyar nemzet gyengítésére törekvő erőkkel szemben” – Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetés adományozott számára. Ugyanekkor nyerte el az előbbi magas kormányzói elismerést idősebb Riskó Béla is, aki 1865-ben Kövesliget községben született, és ekkor már 76 éves volt. Személyüket napjainkig gyakran összetévesztik, ez történt még a kitüntetés tényét közreadó Budapesti Közlönyben is. A foglalkozásuknál ugyanis az apánál tüntették fel a kirendeltség vezetői tisztségét, a fiát viszont közjegyzőnek írták, holott a fordítottja volt a helyes.

A Magyar Országgyűlés Képviselőházába ifjabb Riskó Bélát 1942 februárjában hívták be, március 12-én a Társadalompolitikai, illetve a Közigazgatási, 1943. április 13-ától a Közjogi bizottság tagja lett. Az utóbbi két tisztségébe 1944. november 6-án ismét beválasztották. A képviselőházban egyetlen alkalommal sem szólalt fel. 1944 nyarán a Kárpátaljai Ruszinok Autonóm Népi Egység Pártja egyik alapító tagja.

Kárpátalja szovjet katonai megszállása, 1944 október után Riskó Bélát az NKVD letartóztatta, vizsgálati ügyiratát (362. szám, IV. kötet) 1945. június 23-án nyitották meg és 1946. február 28-án zárták le. Másfél hónap múlva, 1946. április 12-én Riskó Béla (Ришко, Бейла Стефанович / Riskó, Bejla Sztefanovics) ügyében újabb eljárás

indítottak (368. szám), mert bevonták a Bródy András (1895–1946) és képviselőtársai ellen indított perbe. „Horthy-fasiszta bérenc, vatikáni ügynök és amerikai kém” koholt vádakkal az ungvári Kárpátaljai Területi Népbíróság 1946. május 26-án Riskó Bélát tízévi kényszermunkatábor büntetésre ítélte, majd elhurcolták. Feltűnő, hogy csak félév múltán, december 12-én zárták le a peranyagait is tartalmazó második ügyiratcsomagját.

A Szolyvai Emlékparkban 2016. december 7-én felavatott, a Magyar Országgyűlés Felsőháza és Képviselőháza kárpátaljai tagjainak, illetve képviselőinek vértanúságát megörökítő emlékkereszt felirata szerint Riskó Béla feltehetően 1947-ben, valamelyik szibériai kényszermunkatáborban halt meg. A politikust 1991-ben rehabilitálták.

Spák Iván Hírlapíró, Ungvár.

Alsókaraszlói községben (Ugocsa vm.) 1900. március 24-én született, középiskoláit Ungváron és Budapesten végezte. Több külföldi tanulmányutat tett, Párizsban jogot hallgatott a Sorbonne Egyetemen. Az államfordulat után Ungváron hírlapíró, és egyike volt azoknak, akik a két évtizedig tartó idegen uralom alatt Kárpátalja önkormányzataért küzdöttek, amelyet Csehszlovákia által nemzetközi szerződésekben vállalt, de nem valósított meg. Az Autonóm Földműves Szövetségnek (AFSZ) 1922-től volt tagja, a szervezet sajtóosztályát vezette. Spák Iván 1933-tól a szövetség hivatalos lapja, a *Ruszkij Viznyik* (Руський Вѣстникъ) felelős szerkesztője. Eközben tevékenyen részt vett a földműves szövetség belső életében, és politikájának, eszméinek első számú népszerűsítője, a magyar–ruszin megértés híve. „A cseh uralom alatt számos zaklatásban volt része, több ízben házkutatást tartottak nála, lapját elkobozták, számos sajtópert indítottak ellene, állandó megfigyelés alatt állott, elítélték.” A Duchnovics, a Verhovina és más ruszin művelődési egyesületek vezetőségi tagja, a Ruszj Sport Klub (S. K. R / III. K. P.) főtitkára, a Kárpátorosz Újságírók Szövetségének titkára.

Spák Ivánt Kárpátalja hegyvidéki területének a Magyar Királyi Honvédség által 1939. március 15–17-én történt felszabadítása után hívták be a Magyar Országgyűlés Képviselőházába. A törvényhozásban június 30-án foglalta el a helyét, amikor a Közigazgatási, illetve a Naplóbíró bizottság tagjává választották, mely tisztségeit 1940. október 22-éig töltötte be. Az utóbbi időponttól 1942. március 12-éig a Gazdasági, majd ekkortól a Könyvtári és Múzeumi testületben is tevékenykedett 1944. november 6-ig, amikor ismét e bizottság tagja lett. Közben, 1939. szeptember 19. és 1942. március 11. között a képviselőház egyik jegyzője, miközben

1940. október 21-én ismét megválasztották a tisztségre.

A Képviselőházban öt alkalommal szólalt fel. Az 1941. február 12-én lezajlott 178. tanácskozáson, napirend előtti felszólalásában a kárpátaljai államhűség igazolások „terén észlelt visszasságok” tárgyában intézett kérdéseket (1879–1941) a miniszterelnökhöz. Az 1941. november 12-én tartott 217. ülésen az 1942. évi állami költségvetési törvényjavaslat tárgyalásakor a belügyi tárcahoz tartozó fejezet vitájában fejtette ki álláspontját. Az 1941. december 5-én lezajlott 232. tanácskozáson az 1942. évi állami költségvetési törvénytervezet általános vitájában vett részt. Az 1942. november 10-én tartott 303. ülésen az 1943. évi állami költségvetési törvényjavaslat belügyi, az 1943. november 22-én lezajlott 341. tanácskozáson az 1944. évi állami költségvetési törvénytervezet iparügyi tárcahoz kapcsolódó részéhez szolt hozzá.

A Képviselőházban vitéz Zerinváry Szilárd, a Mentelmi bizottság előadója 1943. december 17-én jelentette be, hogy a testület nem szavazta meg Spák Iván mentelmi jogának a felfüggesztését. Az utóbbit a Máramarosi Közigazgatási Kirendeltség tisztviselője kérte, mert Spák ellen légtalmi kihágás miatt büntetőeljárást indított. A bizottság szerint a tényállás hiányos volt, emiatt a kérelmet az országgyűlési képviselő elleni zaklatásnak minősítette. Spák Iván a képviselői megbízatása idején is szerkesztője volt a Bródy András (1895–1946) által 1940. szeptember első napjától 1944 júniusáig Ungváron kiadott *Ruszkije Szlovo* (Русское Слово, Orosz/Ruszin/Szó) című hetilapnak.

Spák Iván 1944 nyarán, a Kárpátaljai Ruszinok Autonóm Népi Egység Pártjának egyik alapító tagja. A szovjet Vörös Hadsegereg közeledtére ő sem hagyta el Kárpátalját, amelynek 1944 októberében történt szovjet katonai megszállása után a belügyi hatóságok letartóztatták, és később bevonták a Bródy András és társai ellen indított perbe. Az NKVD november 22-én nyitotta meg Spák János (helyesen: Iván) (Шпак, Иван Георгиевич / Spak, Ivan Georgijevics) vizsgálati ügyiratát (I. kötet), amelyet 1945. november 3-án zárt le. A II. és a III. kötet anyaga szintén az előbbi időszakban készült a kihallgatások alkalmával, a 368. számú ügyirata (4. rész) viszont az 1946. április 12. és december 12. közötti további vizsgálati, illetve peranyagait tartalmazza. Közben „Horthy-fasiszta bérenc, vatikáni ügynök és amerikai kém” koholt vádakkal 1946. május 26-án, Ungváron Spák Ivánt a Kárpátaljai Területi Népbíróság tízévi kényszermunkatáborra ítélte, majd elhurcolták valamelyik távoli kényszermunkatáborba.

Spák Iván felesége, Gebé Aliz – aki Gebé Péter (1864–1931) munkási görögkatolikus püspök családjából származott –, ifj. Bródy András (1941–) visszaemlékezése szerint, a férje elítélése után a két fiúval együtt áttelepült Magyarországra. A napjainkban már közismert iszonyú körülmények között töltötte le

büntetését Spák Iván, és 1955-ben szabaddult. Nem Kárpátaljára tért vissza, hanem hosszas szovjetunióbeli megalázó kérelmezés és hatósági ügyintézészt követően, feltehetően 1956 első napjaiban érkezhettek Magyarországra a Budapesten élő családjához. Természetesen továbbra is rendőrségi felügyelet alatt maradt.

A magyar Belügyminisztériumban „Szovjetunióból átvett hadifoglyok ügye” cím alatt Spák Ivánnak is vizsgálati dossziét nyitottak, amelynek címloldalán a következő olvasható: „a nyomozás kezdete: 1956. január 12.” Rendőrségi kihallgatásai és a nyomozás befejezése után öt nappal, január 17-én zárták le az ún. „Törzslap foto”-ját, amelyről néhány eddig nem ismert adatot idézünk. Iskolai végzettsége: főiskola. Foglalkozása: tisztviselő. Munkahelye: nincs. Munkakönyve: nincs. Munkaviszony kezdete: (kihúzva). Házastársa: Gebé Aliz. Születési helye, ideje: 1911. december 4. Foglalkozása: tanár. Házasságkötés: Ungvár, 1933. december 23. Spák Iván ekkori állandó lakása: Budapest, I. kerület Alagút u. 1. szám. A törzslap szerint nem teljesített katonai szolgálatot, Ungváron történt fentebbi büntetése és kényszermunkatáborba való hurcolása után mégis hadifogolyként tartották számon.

Spák Iván rendőrségi felügyeletét feltehetően az 1960-as évek valamelyikében szüntethették meg, mert 1967. április 7-én a Belügyminisztérium ORFK Bűnügyi Nyilvántartó Osztályának nyilvántartásában már nem szerepelt. Valószínűleg hatósági erkölcsi bizonyítványt kérelmezhetett, amelyet már meg is kaphatott. A kárpátaljai és az egyetemes magyarság vértanúja, Bródy András országgyűlési képviselő fiának, ifjabb Bródy Andrásnak visszaemlékezése szerint az 1970-es évek elején találkozott Spák Ivánnal Budapesten az Alagút utcai lakásában „Súlyosan beteg, rokkant öregembert ismertem meg, aki testileg ugyan egy roncs volt, de briliáns szellemét haláláig megőrizte.” A rendőrségi vizsgálati dosszié tartalmazza a Budapest XII. kerületi Anyakönyvi Hivatal 3249/76. számú okiratát, amely szerint Spák Iván 1976. október 4-én hunyt el, 76 éves korában. Több hajdani kárpátaljai képviselőtársával együtt személyét a Szovjetunió fennállásának utolsó évében, 1991-ben rehabilitálták.

R. Vozáry Aladár

Egyes forrásokban: Rövid Vozáry J. Aladár. hírlapíró, szerkesztő, kormányfőtanácsos, ny. tanügyi tanácsos. Munkács megyei jogú város, ekkor Bereg és Ugocsa k. e. e. vm.

Munkácson 1895. július 4-én született, a középiskolát is itt végezte, 1913-ban érettségizett. Ezután az Eötvös József Kollégium tagjaként a budapesti tudományegyetem bölcsészkarának matematika-fizika szakán tanult, ahol 1915 márciusában tanári alapvizsgát tett. Ekkor besorozták katonai szolgálatra, a közös császári és királyi 15., majd a 26. tábori vadász-zászlóalj kötelékében összesen 27 hónapig a szerb, az olasz és az orosz arcvonalon küzdött. Egy ún. üldöző-különítménynek 1917-ben volt a helyettes parancsnoka. Vitézségért több alkalommal

kitüntették, tartalékos hadnagyként szerelt le.

A Nagy Háború végén Korompa nagyközségben (Szepes vm.), majd a járási székhely Bártfa városában (Sáros vm.), valamint a vármegye északi részén tevékenykedő karhatalmi különítmény parancsnoka. Egysége 1918. november első napján Felső-Sárosban sikeresen leverte a forradalmi megmozdulásokat. Vozáry 1919 januárjában egyik szervezője volt a Kárpátok túldoldaláról, Galíciából betört és vasúton Ungvár közeléig, Csap községig jutott ukrán csapatok kiűzésének s eközben szülővárosából, Munkácsról történő kiverésének is. Februártól Budapesten folytatta egyetemi tanulmányait, de édesapja a közeledő cseh és román csapatok előnyomulása miatt hazahívta.

A Ruzska-Krajnai Kormányzóság 1919 májusában, Munkácson kinevezte az állami főgimnázium és kereskedelmi akadémia tanárának. Állásából azonban hamarosan, szeptemberben a Kárpátalját megszállt csehszlovák hatóságok a magyarsága miatt elbocsátották. Ezzel egyidőben felszámolták a munkácsi magyar iskolákat. Vozáry ekkor titokban megszervezte, és 1921-ig vezette a munkácsi magyar gimnáziumi oktatást. Közben már 1919 augusztustól irányította a munkácsi magyarságot a cseh hatóságokkal szembeni ellenállásban, és szerkesztette a *Kárpáti Futár*, majd a *Munkács* című hetilapokat. Már ekkor bekapcsolódott a szervezkedő kisebbségi politikai életbe. A kárpátaljai magyar szervezetek – a keresztényszocialista párt, a kisgazdapárt és a magyar jogpárt – 1920. november 30-án, Ungváron létrehozták a Ruzsinszkoí Magyar Pártszövetséget, amelynek munkácsi körzeti ügyvezetője lett, és tagja a kerületi (kárpátaljai), valamint az országos vezetőségnek.

A kisebbségi magyarság érdekeinek a védelme mellett kiálló írásait az előbbi szövetség szolgálatába állította. Napjainkig maradó értékű forrás Vozáry Aladár lapja, az *Óslakó*, amelyet éveken át, kezdettől az újabb állampfordulatig egyedül írt és szerkesztett. Az újságot 1926. március 6-án indította. Címloldalán, az elnevezés mellett folyamatosan az alábbi szöveg volt olvasható: „Az Óslakó Podk.[arpatkáj] Rus [tudniillik Kárpátalja] magyarajkú óslakossága jogainak, érdekeinek harcosa és szószólója. Tiszteli mindenki meggyőződését, nemzeti és vallásos érzését. Hirdeti a nemzetek, felekezetek, társadalmi osztályok közötti megértés és béke szükségességét, de vétót kiált az igazságtalanságnak és elnyomásnak, hangot ad az elnyomottaknak és igazságtalanságot szenvedettek jajainak.” Kisebbségi „vétóiért” a csehszlovák belügyi szervek az *Óslakót* gyakran elkobozták. Vozáry eközben kitűnő szervező és kiváló szónok, ezért hamarosan a magyarság legismertebb személyiségévé vált.

A hatóságok állandó megfigyelés alatt tartották, üldözték. Őt alkalommal tartóztatták le, vetették vizsgálati fogságba, majd perbe fogták. Mint kiváló tollú újságíró hangadója és irányítója volt a kárpátaljai magyarság törekvéseinek. Az *Óslakó*ban megjelent cikkei gyakran keltettek országos visszhangot.

Vozáry Aladárt az ún. rendtörvény alapján, 1934. februárjában koholt vádakkal (Magyarországnak történt kémkedésért és hazaféltésért) Ungváron nyolc hónapi vizsgálati fogság után tíz havi börtönre ítélték. A további elzárástól az mentette meg, hogy az 1935. évi választásokon Munkács lakossága képviselői megbízatással ruházta fel, és bekerült Kárpátalja tartománygyűlésébe. Itt igen éles harcot vívott a magyarság kisebbségi jogainak folyamatos hatósági csorbítása ellen. Mivel a kárpátaljai helyi törvényhozásban Vozáry ragaszkodott a magyar nyelv használatához, emiatt 1937. április első napján rendőrral vezették ki a tartománygyűlés üléséről.

Hosszú ideig tagja volt Munkács város képviselőtestületének is: két tanácskozáson 1929-ben, aztán 1938-ban, a vita hevében cseh, illetve kommunista képviselők testileg bántalmazták.

Mindössze nyolc napig, 1938. szeptember 24. és november 3. között volt szabadlábban, mert a rendőrségi fogdában őrizték. Eközben október 23-án, Munkácson megszervezte annak a szélsőséges kárpátukrán hatalomátvételi kísérletnek a megghiúsítását, amelyet a csehszlovák hatóságok ösztönöztek és támogattak. Megalakította és vezette a város magyar nemzetőrségét. Munkács 1938. november 10-én történt felszabadulása után, hat héten keresztül a település miniszteri biztosaként működött. A cseh katonaság páncélosokkal és ágyúkkal 1939. január 6-án hajnalban ortvátadást intézett Munkács ellen, amelynek visszaverésében jelentős szerepe volt a Vozáry által korábban megszervezett nemzetőrségnek. A sikeres fegyvertény után az egységet átvette a Magyar Királyi Honvédség.

Vozáry felvidéki behívott törvényhozóként 1938. december 5-én foglalta el helyét a Magyar Országgyűlés Képviselőházában, két nap múlva (7-én) a Közoktatásügyi, illetve a Véderő bizottság tagjává választották. Horthy Miklós (1868–1957) Magyarország kormányzója 1939. január 21-én, R. Vozáry Aladár országgyűlési képviselőnek „a közélet terén szerzett kiváló érdemei elismerésül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet” adományozott. Keresztes-Fischer Ferenc (1881–1948) belügyminiszter márciusban a Magyar Szent Koronához visszacsatolt felvidéki területen, az orvosok magaviseletének felülvizsgálatára Ungváron alakított igazolóbizottság tagjává nevezte ki. Magyarország kormányzójának június 13-án kelt döntése: „A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére Vozáry Aladár munkácsi lakos, volt országgyűlési képviselőt a tanügyi fogalmazási személyzet tagjaira az 1935. évi VI. törvény cikk 11. §-ában előírt képesítés hiánya alól kegyelemből felmentem s őt a tanügyi fogalmazási személyzet létszámába tanügyi tanácsossá a VI. fizetési osztályba kinevezem.”

Az 1939. június 10-ére összehívott új törvényhozásba Vozáry Aladárt is behívták, június 30-ától a Mentelmi, illetve a Pénzügyi bizottság tagja lett, az utóbbinak 1940. október 22-éig. Ezt követően az utóbbi

Botlik József

Nemzetünket szolgálták

Időponttól az 56 tagú honvédelmi országos bizottság, valamint a Mentelmi bizottság tagjaként tevékenykedett 1944. november 6-áig. A képviselőházban öt alkalommal szólalt fel. Az 1939. november 29-én tartott 59. ülésen az 1939/40. évi számadási időszakra vonatkozó állami költségvetésről szóló törvényjavaslattal kapcsolatban fejtette ki a véleményét. Vozáry az 1939. december 12-én lezajlott 65. tanácskozáson a felvidéki és kárpátaljai területen megejtendő országgyűlési képviselőválasztásokról, az 1940. november 27-én tartott 161. ülésen az 1941. évi állami költségvetési törvényjavaslat vitájában élt a szólás lehetőségével. Az 1942. november 26-ai 315. tanácskozáson az 1943. évi állami költségvetés pénzügyminiszteri törvényjavaslatától, az 1943. december első napján tartott 348. ülésen az 1944. évi állami költségvetésről szóló törvénytervezetről közölte álláspontját.

Vozáry Aladár az 1939. évi felvidéki címárt szerint a Kárpátaljai Kormányzói Bizottság munkácsi székhelyű Beregi Közigazgatási Kirendeltségének tanügyi tanácsosa, Munkács város képviselőtestületének tagja, az *Óslakó* című politikai és társadalmi hetilap tulajdonosa és szerkesztője. Emellett 1943-ban az Egyesült Felsőmagyarországi Hitelbank és Kassai Takarékpénztár Rt. egyik munkácsi fiókigazgatója. Továbbra is széles körű társadalmi és irodalmi tevékenységet fejtett ki. A Magyar Revíziós Liga elnöki tanácsának tagja, a Magyar Nemzeti Szövetség alelnöke. Horthy Miklós kormányzó 1940. március 16-án „a visszacsatolt felvidéki területeken idegen uralom alatt a nemzet érdekében teljesített áldozatkész munkásságáért” a Magyar Érdemrend tisztí keresztjével tüntette ki. A Magyar Országgyűlésben a felvidéki képviselők csoportjából R. Vozáry Aladár később a kormányzó erő, a Magyar Élet Pártja soraiba ült át. A Képviselőházban 1942. november végén azt hangsúlyozta: „Jogokat kell adni nemzetiségeknek, de azokat mindenkor egyensúlyba [szükséges] hozni a magyar állam érdekeivel és biztonságával. Józanság, türelmesség és barátság a legfőbb kellékek a nemzetiségi politikában.”

Magyarország 1944. március 19-i német katonai megszállása után, illetve ez elleni tiltakozásul Vozáry Aladár kilépett a kormánypartból, a Magyar Élet Pártjából. A kárpátaljai zsidóság deportálásakor, 1944 tavaszán zsidó származású feleségét meg tudta menteni, de a rokonságot – köztük özvegy, idős anyósát Munkácsról – elhurcolták. Mindezt részletesen megörökítette az *Így történt!* című fő művében, amelyet mint az események krónikáját, és Vozáry személyét egyébként több alkalommal megemlésttek az Endre László (1895–1946), Baky László (1898–1946) és Jaross Andor (1896–1946) ellen lefolytatott népbírósi perben.

A Kárpátalját 1944. október végére (Csap nagyközség kivételével) megszálló szovjet Vörös Hadsereg elől Vozáry Aladár Budapestre menekült. A nyilasuralom idején nem vett részt a politikai életben. Később a budapesti Andrassy út 60. szám alatti Államvédelmi Osztályon 1946-ban rendőrségi kihallgatásokon esett át. Az 1950-es években már tartósan beteg volt. A gyászjelentését előre megfogalmazva halt meg, búcsúsoraiiban a menekülésére is utalt: „Életem munkarésze egy régi, őszi alkonyba hajló délutánon tulajdonképpen már befejeződött.” R. Vozáry Aladár 1959. november 30-án, Budapesten hunyt el 64 éves korában.

Fő művei. *Elszállt a turul*. Budapest, 1930. Studium Kiadó, 156. old. (Terjesztését Csehszlovákiában betiltották.); *Feltámadás Keleten*. (Munkács, 1938. november 2. és 3.) In. Felvidéki mártírok és hősök Aranykönyve. Felvidéki irodalmi emlékkönyv. Kiadja a Felvidéki Mártírok és Hősök Aranykönyve Szerkesztőbizottsága. Budapest, 1940. 419–424. old.; *Munkács*. Kiad. Officina Nyomda és Kiadóvállalat. Budapest, 1943. 60 old. (Officina Képeskönyvek, 55.); *Így történt!* Naplóm. 1944. március 19. – 1945. január 18. Budapest, 1945. Halász Pál Könyvkiadóvállalat, 160 old. – R. Vozáry Aladár irodalmi hagyatéka és felesége visszaemlékezése a budapesti Ráday Levéltárban található.

Zsegora Ödön

Vasutas, kereskedő. Nagybocksó, Máramarosi Közigazgatási Kirendeltség, Rahói járás.

Régi lengyel nemesi család leszármazottja, elődeinek számos tagja kárpátaljai papi és hivatalnoki pályán működött. Gyertyánliget községben (Máramaros vm.) 1895-ben született. Máramarosszigeten polgári iskolát végzett, majd a Magyar Királyi Államvasutak kötelékébe lépett, és 1914-ben Pozsonyban távirásként szolgált. A Nagy Háború második évében bevonult a máramarosszigeti 85. honvéd gyalogezredhez, majd haditávírdásként az alsó-ausztriai Korneuburgban állomásozó vasúti ezredhez osztották be. Szerbiában, majd az olasz (dél-tiroli) és a keleti (orosz) arcvonalon, 1916-ban az Erdélyre tört román csapatok ellen küzdött, végül az osztrák–magyar és német csapatokkal megszállt romániai hadszínteren szolgált.

Zsegora Ödön a Nagy Háború után számos viszontagság és nélkülözés után került haza régi vasúti szolgálati helyére, Pozsonyba. Mivel a csehszlovák államra nem tette le a hűségesküt, elbocsátották állásából, de mint menekült vasutas, Máramarosszigeten kapott beosztást, amely ekkor román katonai megszállás alatt volt. Miközben Máramaros vármegye székhelyét a párizsi békekonferencia eredetileg Csehszlovákiához rendelte, hogy a Csap–Királyháza–Körösmező vasút-

vonalat ne vágja át az országhatár. Zsegora Ödönnek hamarosan távoznia kellett Máramarosszigetről, mert az 1920 júniusában a csehszlovák kormány a várost Romániának ajándékozta, „mint a jó barátsági és szomszédági kapcsolat bizonyítékát és kezességét.” Kényszerhelyzetében, és megélhetése érdekében Máramarossziget északkeleti szomszédágában a Tisza túlsó partján, a már kárpátaljai Nagybocksó községben Zsegora Ödön vegyeskereskedést nyitott.

A volt magyar királyi vasutas már az államfordulat kezdetén bekapcsolódott a kárpátaljai közéletbe. Megtanulta a ruszin (rutén) és a cseh nyelvet, 1926-tól már az Autonóm Földműves Szövetség Felső-Tisza-vidéki körzeti szervezője, valamint nagybocksói helyi szervezetének titkára. Igen hatékony és értékes munkát fejtett ki az itt élő magyarság – melynek elismert és népszerű vezetőjévé vált – nemzeti érzéseinek az ápolásában, illetve erősítésében. Emiatt a csehszlovák hatóságok állandóan zaklatták, ezért két alkalommal egy időre a román oldalon lévő Máramarosszigetre menekült.

A hegyvidéki Kárpátalja 1939. márciusi felszabadulása után, Zsegora Ödön egyhangúlag hívták meg a Magyar Országgyűlés Képviselőházába, ahol a Felső-Tiszavölgy lakossága képviselőjének tekintette magát. A törvényhozásban 1939. június 30-án foglalta el a helyét, amikor a Közgazdasági és Közlekedésügyi bizottság tagjává választották, mely tisztségét 1940. október 22-éig töltötte be. Az utóbbi időponttól a Közjogi, illetve az Igazságügyi testület tagja lett 1942. március 12-éig, majd ez időtől a Naplóbírói bizottságnak is 1944. november 6-áig, amikor távollétében az utóbbi testületbe ismét bevalasztották. A képviselőházban egyetlen alkalommal szólalt fel. Az 1943. november 19-én tartott 340. ülésen az 1944. évi állami költségvetési törvényjavaslat kereskedelmi és közlekedési fejezetének vitájában fejtette ki álláspontját. Zsegora Ödön eközben mindvégig Nagybocksó község képviselőtestületének tagja, a helyi Nagybocksói Vadász Egyesület titkára, valamint a sportegyesület választmányi tagja.

Aztán 1944 nyarán a Kárpátaljai Ruszinok Autonóm Népi Egység Pártja egyik alapítója. Zsegora Ödön a Vörös Hadsereg közeledte ellenére is a szülőföldjén maradt. Kárpátalja 1944. októberi szovjet katonai megszállása után a kommunista hatóságok letartóztatták, később bevonták a Bródy András (1895–1946) és társai ellen indított perbe. „Horthy-fasiszta bérenc, vatikáni ügynök és amerikai kém” koholt vádakkal 1946. május 26-án, Ungváron a Kárpátaljai Területi Népbírószék tízévi kényszermunkatábor büntetésre ítélte, majd elhurcolták. A kárpátaljai Szolyvai Emlékparkban 2016. december 7-én felavatott, a Magyar Országgyűlés Felsőháza és Képviselőháza tagjaik vértanúságát megörökítő emlékkereszt felirata szerint Zsegora Ödön feltehetően 1947-ben az egyik szibériai kényszermunkatáborban halt meg. A Szovjetunió felbomlása idején rehabilitálták.

Mikulás napja

A nagy pelyhekben, sűrűn hulló hó nagyon gyorsan fehérbe öltözteti a városka szürke utcáit, mosolyt csal a vastagon öltözött, fázó emberek arcára. Az idős asszony megfontoltan, óvatosan lépked a Fő utca keramitkockákkal fedett járdáján. Lába még nem szokott hozzá az új burkolathoz, hát jó lesz vigyázni, nehogy elcsússzon. Isten ments, csak egy kéz- vagy lábtörés hiányozna neki, aztán mehet is a kórházba, az elfekvőbe, hogy aztán ott karácsonyozzon. De lehet, örökre ott ragadna, amíg csak él. Nemigen várhat már sok jót az élettől, egyedül van, teljesen egyedül. Kötött sapkájának ellenzőjét erőteljesen a homlokába húzza, hogy a szakadó hótól megvédje az arcát, meg a szemét, de nem sok sikerrel. A szél viszi, kavarja a havat, jut belőle bőven a homlokára, megül a szemüvegén is. Mégis örül a váratlanul beköszöntött téli időnek, holnap van Mikulás napja. Lám, az öreg csak megrázta a szakállát! Szép, hosszú volt az idei ősz, nincs oka panaszra, ideje, hogy tél legyen! Csak a szél, na, ezt nem szereti. No végre, már csak alig pár lépés a zöldséges bolt, ahova igyekszik. A postán most fizette be az e havi csekket, mindet. Jól gazdálkodott, igaz, ebben a hosszan elhúzódó meleg idő is besegített neki. A fűtés nem vitte el minden pénzt, ahogy máskor. Pedig ő igazán spórol! Erős, kemény fagynak kell beállni ahhoz, hogy bekapcsolja a radiátorokat. Most, hogy rendezte az összes számláját, akár fel is lélegezhet. Igaz, alig maradt pénz a zsebében. Nem baj, a nyugdíjig kihúzza valahogy. A bolt elé érve gyors fejszámolást végez: a heti kenyérré és tejjre való otthon hagyta, a hűtőben van némi felvágott, meg margarin is. Itt, a bukszájában maradt annyi, hogy vehet egy kiló krumplit, három tojást, két szem paradicsomot, a szomszéd Évike kisfiának pedig vagy 4-5 mandarint, az olcsóbb fajtából. Ha jól számol, talán még neki is jut két kisebb banánra. Nagyon szereti a banánt, de ritkán engedheti meg magának. Majd most! Aztán este odateszi az ablakpárkányra, azt hozza neki a Mikulás! A kis Jánosnak meg a mandarin mellé tesz pár szem ezüstpapírba csomagolt diót és azt a néhány szem bonbont, amit a múlt héten kapott a nyugdíjasok klubjában. Hogy fog örülni a kisfiú! Délután ő szokott vigyázni rá, ha az anyjának más dolga akad, amikor éppen talál valamilyen alkalmi munkát. Néha az óvodába is elmegy a gyerekért. Segítenek egymáson a fiatalasszonnyal. A kisfiú mamának szólítja, pedig nem a nagymamája. Jó vele lenni, tanítgatja, mesélget neki. Értelmes, kedves gyerek és hogy szereti az állatokat! Leginkább a mókust. Mennyi mesét kitalált már a kedvéért a mókusokról!

Aztán mi történt nem is oly régen? A szobában üldögéltek a kisfiúval a kanapén és éppen a legújabb mókusos mesét me-

sélte neki, amikor kipillantva az ablakon, a diófán egy mókust látott. Nem hitt a szemének, de bizony Jánoska sem. Azt mondta a gyerek, hogy ő egy jó tündér, aki odavarázsolta neki a kis állatkákat. Merthogy akkor már ketten ugrándoztak a fa ágain. Vajon honnan kerülhettek oda? Akkora örömet még soha nem látott gyermekarcra, mint ott, abban a percben. Hát, ma is örülni fog, remélem!

Ráncokkal fodrozott szája szélén szomorú mosoly dereng, miközben eszébe jut, hogy valamikor, régen, az ő kislánya is mennyire várta a Mikulást. Anikó volt a neve, de ők az urával csak Ancikának hívták. A cipőjét már ebéd után kirakta az ablakpárkányra, aztán csak szaladgált és leste, van-e már benne valami. Jó gyerek volt, szófogadó, amíg az a semmirekellő kamionos, aki több mint húsz évvel volt idősebb a lányánál, el nem csavarta a fejét. Akkortól többé már nem bírtak vele. Aztán terhes lett a férfitől, otthagya őket. Az meg elvitte magával külföldre. Talán, ha nem tiltották volna annyira...

Egyszer küldött haza levelet, vagy két évvel azután, hogy elment. Nem postán jött, egy férfi adta be nekik. A borítékon csak a város neve volt feltüntetve, meg a lányomé. Utca, házszám, semmi... Szegénykém azt kérte, bocsássunk meg neki, és hogy nagyon beteg, de hogy mi a baja, nem írta. Aztán Évike, a szomszédasszony, aki akkoriban ott kapott munkát abban a távoli, kimondhatatlan nevű svéd városkában, ahonnan a levél jött, mikor három éve hazatért, szomorúan tudatta, hogy Ancikám meghalt. A lányom volt élettársától tudta meg. Véletlenül találkozta abban a bárban, ahol Évike mosogatott. Nekünk egy szót sem üzent az az ember. Azt sem, hogy meglett-e a gyerek, az unokám. Vajon hány éves lehet most? Azt sem tudom, fiú-e vagy lány? Legalább ő megmaradt volna nekem...

Az asszony könnyeit törölgeti a keze fejével, puha, maga kötötte kesztyűjével itatgatja fel arcáról. Nagyot sóhajt: ezt mérte rám az Isten, nincs mit tenni. Nem sokkal azután a papa is, itthagytott. A szomszédasszonyom, az Évike nagyon rendes kis nő, bár ő sem túl szerencsés. Balesetben, fiatalon meghalt az ura. Szegénynek nincs munkája, állása, és hát itt a kisfia, a Jánoska. Nagyon sajnálom, mert a segélyből, amit a gyerekekre kap, alig jut valamire. Nem tudom, tud-e tenni ma valamit is a kisfiú cipőcskéjébe, vagy csak azt kapja, amit én készítek neki. Jaj, miért álldogálok én itt a bolt előtt ebben a vad szélben, benn azért csak melegebb van! Biztosan várni fogok, ilyenkor mindig sokan vannak, mások is vásárolgatnak ezt-azt a Mikulás-csomagba. Éppenséggel ráérek, addig legalább megmelegszenek. Hát, itt bent sincs nagy meleg, de legalább nem fúj a szél.

Az áruval megrakott, aprócska zöldséges boltban, összesen három vásárló van. Az egyikük egy kicsi fiú, aki a pult előtt, az anyja mellett állva sebesen sorolja az eladónak, hogy mit kér. Alig valamivel nagyobb lányka áll mellettük, talán együtt vannak.

– Csók, Margitka néni! De rég tetszett erre járni! – köszönti a belépő asszonyt az eladó.

– Szervusz, Ildikóm, hát bizony, kicsit messze van tőlünk a boltod, meg hát, tudod, a pénzem sem engedi meg a gyakori vásárlást – válaszolja kedvesen az idős nő az eladónak. Szereti Ildikót, valamikor az alsó osztályokban a tanítványa volt. Nincs sok vedőd, úgy látom...

– Hát, nincs! Pedig jönnek az ünnepek, itt ez a sok déligyümölcs! De az embereknek valóban kevés a pénze, alig vesznek valamit!

– Te mondasz nem igaz, nekem van sok pénze – szól közbe furcsa kiejtéssel, váratlanul a kisfiú. Aztán anyjához fordulva madárcsicsergéshez hasonló, gyors szavakkal beszél hozzá, amire az asszony hasonló csicscsergéssel válaszol. A gyerek hátrafordul, és Margit nénihez intézve a szavait, egyenesen neki mondja: látod, én most veszel a mandarin, az, mi van drága és mérik nekem három kilót. Még banán is vesz, kettő kiló, meg ananász. Mert én ez mind szeretel.

Az idős hölgy rámosolyog a kisgyerekekre, aki visszanevet rá. Sárgásbarna arcából úgy ragyognak rá ferde vágású, huncut, sötéten csillogó szemei, mint a kertjében ugrándozó feketeterigóké. Nini, az új magyarok, a kínaiakból lesz honfitársaink, gondolja az asszony, és vidám beszédbe elegyedik a kisfiúval.

– Hány éves vagy?

– Hét – jön a válasz.

– Hol tanultál meg magyarul beszélni?

– Az iskola. Ottan. Én jöttem ide augusztus, mentem az iskola, tanulom a magyar. Még kicsit tudja, de megtanulja jól. Ez itt van enyém anyuka már öt éve, de semmi nem tud magyarul. Nekem kell jönni vele bolt, ő magában nem vásárol semmi.

Az anya most mond valamit a kisfiúnak, aki Ildikóhoz fordul:

– Kell még tíz csomag mag is. Tudol, a napraforgó. Anya az mind megesz egy nap alatt!

– Hamar tönkre megy a foga – válaszolja az eladónő szórakozottan. – Itt a tasak, ebbe szedjétek mandarint, olyat, amelyet szeretnél. A banánfűzért is te válaszd ki, meg az ananászt.

– Te mit kérsz – fordul Ildikó a némán álldogáló kislányhoz –, neked mit adhatok?

A kislány a kezében szorongatott ötszázásra néz és halkán feleli:

– Fél kiló savanyú káposztát kell vennem, meg krumplit, hagymát és két tojást. Szeretnék venni anyukámnak még két banánt is. A doktor bácsi mondta, hogy egyen minden nap. Csak este adnám oda, és azt mondanám, a Mikulás küldi, hogy megerősödjön.

Mikulás napja

■ Csend telepszik a boltra, csak a tasak sustorog a kis kínai fiú kezében, ahogy éppen a nagy fűzér banánt ügyeskedni bele.

– Aztán mennyi pénzed van?

– Ötszáz van nálam, anya adott háromszázat és nekem van kétszáz forintom. Gyűjtöttem! – teszi hozzá büszkén. – Abból venném meg anyának a banánt.

– Az van kevés pénz – mondja a kisfiú komolyan, miközben a mérlegre rakja a gyümölcsöt. – Miért te nem kérsz a tiéd apától? Nekem enyim apja adja mindig sok pénz, veszem magamnak, amit akarsz.

– Nincs apukám, itthagyt minket – feleli a kislány alig hallhatóan.

A kisfiú az anyjához fordul, és a hangjában kéréllő hangsúllyal szaporán csicsereg neki valamit. Az asszony megrántja a vállát, és közönyös, elutasító hangon válaszol. Majd gyorsan fizet, felemeli a degeszre tömött táskát, és fia kezét elkapva, sietve kimegy a boltból. A két felnőtt hangtalanul néz utánuk. Pontosan megértették miről beszéltek, pedig egyikük sem tud kínaiul.

– Elég lesz fél kiló krumpli? – kérdezi az eladónő a kislánytól.

– Nem, mert a testvérem nagyon szereti.

– Akkor kevés lesz a háromszáz forint. Káposzta, hagyma, krumpli, tojás, ez négyszáz nyolcvan forint. Mi legyen?

A kislány odanyújtja az ötszázast és szomorúan nézi markában a visszaadott húszast. Az eladónő elnéz a feje felett, és restelkedve mormolja maga elé:

– Szívesen adnék én neked banánt ingyen, de nem tehetem, én csak eladó vagyok itt, nem az enyém a bolt.

Az idős hölgy megköszörüli a torkát, és csendesen megszólal:

– Ildikó, mérjél le két banánt. Igen, kettőt – mondja nyomatékkal az asszony, válaszolva az eladó ki nem mondott kérdésére. A nő leméri.

– Kétszázhusz lesz – mondja aztán, s mentegőzve teszi hozzá: – Nagyra nőttek ezek a banánok.

– Na, kislányom, itt egy kétszáz, tedd hozzá a húszast és megvan a vásár.

– Köszönöm, néni – mondja a gyerek alig hallhatóan, nagyon boldogan. A nő rámosolyog:

– Ebből a két hatalmas banánból biztosan jut neked, és a testvérednek is. Ezt küldi nektek a Mikulás.

A korán sötétedő téli este, puha szürke bársony terít a szobára. Az idős asszony izgalomtól kipirult arccal rakosgatja az ajándéknak valót abba a kis piros térdzokniba, ami egykor a lányáé volt. A pocakosra kerekedett zokni száját ezüstszállal szépen bekötözi, aztán halkán dúdolgatva egy réges-régi karácsonyi dalt, a kis csomagot a függöny mögé, az ablakpárkányra helyezi. Szépre sikeredett, most már jöhet Jánoska! Ma az anyja ment érte az óvodába, de bejönnek hozzá, így beszéltek meg. Elégedetten belekucorodik kedvenc foteljébe, és lelkében békeséggel gondolja végig az elmúlt napot: szép volt ez a nap, örömtől adó! Holnap pedig, Mikulás napjának reggelén majd ő is finomat eszik: lesz vajjas kenyér, párizsi és hozzá egy egész paradicsom, délre meg ünnepi rakott krumplit készít magának. Hát, a banán most elmaradt, helyette kinyit egy üveg cseresznyekompót. Az is jó, abban is van vitamin...

Weinrauch Katalin

A takarmánytök

Azokban az őszi napokban megváltozott a Tisza-parti kisváros lakóinak hangulata, amit mi, iskolások is észleltünk. Mintha mindenkinek halaszthatatlan dolga akadt volna: az emberek pókerarccal siettek, nem álltak meg egy Hogy vagy?-ra, a kézfogások elvetéltek a karlendítés indulásakor. Az üzletekben nem cseréltek mosolyt, a napi piacon is csak a kóbor kutyák ödöngtek némi betevő után kutatva, a korai szürkület meg parancsszóra hazakényszerített mindenkit, szinte senki sem ment látogatába s nem is várt viszont valakit – vakító volt a nappali szürkesség, fülsüketítő a hangos hallgatás és a néma panaszkodás.

Szüleim ingerküszöbe is nagyot zuhant: a legkisebb botlást addig sosem tapasztalt fenyítés követte, megtiltották a baráti látogatásokat, nem volt szabad rádiót hallgatni, ám ha mégis, úgy lelkemre kötötték, időnként szinte rimáncodtak: nehogy szót ejtsek a hallottakról az utcán, az iskolában, mert akkor elhurcolják őket, árvány maradok. Estéknél, mikor végérvényesen eluralkodott a sötétség és a csend, többször is ellenőrizve kulcsra zárták az ajtókat, leoltották az égőt, s a hallhatóság alsó szintjére parancsolva az éter hullámait, a rádióhoz tapadtak, amelyből a zenével köresezett hírek hol özönlöltek, hol tétován bukdácsoltak, s azonnali reflexiót váltottak ki, amelynek – ez átszűrődött a hálószobába – többnyire édesapám volt hangadója: „Istenem, segítsd őket! ... Mikor jönnek már azok az amerikaiak?! ... A muszka tankok legyilkolják őket... Örök időkre büszkéek lehetünk...”

Hallottam édesanyámat is, aki sírással küszködve ékelte közbe:

„...elhurcolnak minket is ... megboszulnak ... mi lesz velünk...?”

Másnap, amikor már dörzsölgette tenyerét a szorgos reggel, szüleim ábrázata olyan volt, mintha hófehér rámaival kerezteznék Munkácsy Mihály Siralomházát: a tragédia ólomszürke mezejét pipacsoknak otthont adó vékony sávjai mezsgye övezte: a mérhetetlen csalódás és bánat-tenger mélyén néhány igazgyöngy, a remény és fájdalom keserűen aránytalan egyvelege. Zsenge próbálkozásaim, hogy kiolvassak valamit a szemükből, homlokuk redőiből, kudarcot vallottak, s amit akkor sehogy sem értettem: édesanyám reggel simára vasalt pionírnyakkendőt kötött a nyakamba, s többször megismételte eszedező hangon: nehogy levegyem, nehogy összepiszkítsam, legyen a nyakamban, amíg haza nem érek.

Az iskolába, azaz az iskola utca sarkáig is elkísért, szorosan fogva a kezem, és várt óráink befejeztével is, hogy hazakísérjen, miatt szaporította lépteit.

A városka hangulata beköltözött az iskolába is, kivételt csak az elemisták

jelentettek, mert ők akkortájt is birtokolták a hangpaletta magas cécjét az órák közti szünetekben, de nem lehetett látni csoportokba verődött, szórakozó tanítókat, tanárokat, ám tették ezt a felsősök, de szokatlanul békésen, halkán, beszélgetés közben körbepásztázva az udvart, és szétszéledve, amint nemkívánatos személy közeledett. Közkedvelt tanítóink és tanáraink, azok, akik már szüleinket is tanították, akik a régi világból maradtak, depresszáltak lettek, óráik megfakultak, némelyiküknek vörös volt reggelenként a szemhéja. A kivételt magyar nyelv- és irodalomtanárnőnk jelentette, aki mazzor hangulatban vezette le óráit. Hatványozta humorát, senkinek sem adott elégtelen vagy rossz jegyet, viszont minden órán felkérdezte a házi feladatként betanulásra ránk parancsolt Talpra magyar-t és a Szózatot is. Amennyiben valamelyikünk – voltak ilyenek – érzelmi hangot vitt a szövegmondásba, úgy azonkívül, hogy csillagos ötöst kapott – habár nem ez a két vers volt a tananyag –, Éva néni megsimogatta fejét, és hosszú pillanatokra magához szorította, majd megkérdezte:

– Ugye érzed is, nemcsak érted, mit mondott, mit üzent a költő?!

Osztálytársaim válaszaire – ha voltak egyáltalán – nemigen emlékszem, de arra határozottan, hogy Éva néni gyakran emelte szeméhez a zsebkendőjét.

Nem szerettük osztályfőnökünket, aki egyike volt az újaknak. Magyarul sem igazán tudott, s a hivatalos, tanrendi osztályfőnöki órákon kívül az oroszórakból is – éppen nem bántuk – kanyarintott tíz-tizenöt percet, amit a nevelésünkkel töltött. Úgy emlékszem, ezek az órák, a plusz tizenöt percek üresjáratok voltak, az elhangzott monológokat csak annyira fogadtuk be, amennyire azok izmosították szellemi immunrendszerünket, mert általában merőben mást mondott, mint amit otthon hallottunk, és mindez nem felkínálva, hanem ránk erőszakolva.

Ezekben a napokban meg aztán különösen aktív volt: hálátlanoknak, bűnösöknek nevezte a magyarországi magyarokat, gyilkosoknak és fasisztáknak titulálta, káromolta őket, miközben nekünk szegezte a kérdést:

– Nektek mi a véleményetek? Mi az, ami Magyarországon mostanság végbemegy? Otthon melyik rádiót hallgatójátok?

Persze senki sem vállalkozott reflexióra, magunkban cipeltük a naponta ismétlődő otthoni intéseket. De – úgy tűnt – nem is várt választ, egyre emelkedő hangnemben folytatta a becsmélést.

Nemcsak emiatt nem kedveltük, hanem azért sem, mert ismétlődött a tavalyi meg az azelőtti őszi „betakarítás”, ami azt jelentette: készülni kell az őszi, járási mezőgazdasági kiállí-

tasra, aktívan részt kell vennünk benne.

Ennek a Potyomkin-rendezvénynek, ami hat-nyolc nappal az októberi socialista forradalom esedékes évfordulója nyilvános megünneplésének napjai előtt vette kezdetét, a városka főutcája adott otthont: a járás minden kolhoza bódékat húzott fel, kipingálta, feltupírozta, jelszavas plakátokkal aggatta tele, belvilágát meg termékeivel telítette, s természetesen – ez volt a kiállítás lényege – az átlagot jóval meghaladó méretűekkel: lehetett kóstolgatni, bámulni és persze, szinte kötelezően, csodálkozni, dicsérni. A bodegák homlokzatán olvasható volt a kiállító neve, általában a párt tagjai kinagyított fényképeinek holdudvarában. Az építmények hézagjait büféekkel tették tartalmasabbá, ahol is sütekekkel, főttékkel, no meg az elmaradhatatlan vodkával és borral kínálták az érdeklődőket.

Voltak vendégkönyvek is, de ezekben csak az arra elhivatottak írhattak véleményt, mert tartalmuk figyelembe vételével minősítették a kiállítókat, aminek jutalma a járási pártszervezet oklevele volt a zárás napján.

Egyszóval: napokig tobzódott Áté, hogy a kiállítás zárónapján, november 7-én szemlélet tartson hódolói zenés-ciradás-színes felvonulását élvezve, mert a bódék sorfalai között vonultak el a kolonnák, hogy a térre zúduljanak, ahol katonás sorrendben felsorakozva – erről a kivézenyelt milicisták gondoskodtak – órákig kellett figyelemmel kísérni a vörös tribünön sorjázó még vörösebb leitereket.

A kevésbé tudatosak már menet közben elmaradoztak vagy visszazálingóztak a bodegák közé, hogy sok-sok áldomást iganak a számos felszólaló egészségére, miközben próbára tették a környező talaj szűrő- és befogadóképességét, valamint hozzátartozóik türelmét.

A mi szerepünk ebben a szemfényvesztésben áldatlan volt: mivel osztályfőnökönk férje a városka kolhozának elnöke volt – amivel háborús érdemeit ismerték el –, nekünk, azaz szüleinek kellett feltölteni a Kommunizmus útja nevű tákolmány polcait. Ki volt adva az ukáz: túlméretezett terményeket, többnyire takarmánytököket, cukorrépat, káposztát, karalábét, kukoricacsöveket kellett a megadott napon az iskolába hozni. Osztályfőnökönk elfogadta a nagyobb fejű hagymát, kövérebb sárgarépat, petrezselymet is, ám ezeket nemigen favorizálta, azok inkább a pincéjébe, mint a polcokra kerültek.

Szerencsétlen szüleinek, rokonaink dohogtak, elégedetlenkedtek, de teljesítették a kérés-parancsot – volt, aki a szomszédos falu piacán vásárolta meg a zöldséget –, és kommentálni se merték.

Azokban a napokban, mintha összebe-széltnék volna, majdnem mindenki tökötet hozott: hatalmasakat, sárgászöldeket, s néhány sütőtököket, valamint cukorrépakat. Főnökönk szemléje során ambivalens lett: nem tetszett a monoton gyűjtemény, de a tökök mennyisége és méretei azt mutatták, hogy dugig tömhetik férje kolhozának vitrinjeit.

A gyűjteményt, annak rendje-módja szerint, elszállították, hogy majdan viszontlássuk a hivalkodás színpadán.

A demonstráció előtti napok a kezdeti reménykedést felváltó kilátástalanság és félelem irányába tendáló hangulatban teltek.

November 7-én már a kora reggeli órákban

felsorakoztunk iskolánk udvarán, ahol az igazgató, helyettesei, valamint osztályfőnökünk kínos pontossággal, többször megismételve, számba vette a hiánytalanul megjelenteket, néhány társunkat arra utasítva, hogy azonnal kerítsenek és tűzzék ki a komszomol jelvényt és kössék nyakukba a háromszögű kendőt, mert azok hiányoztak.

Zászlókat, emblémákat, plakátokat nyomtak a kiválasztottak kezébe, majd az elhangzott parancsszóra, idomított nyájöszönünk látható megnyilvánulásával elindultunk a főutca felé, ahol – a bódék sorfalai között – elfoglaltuk az iskolánk számára kijelölt szakaszt az egyre nyújtózó sorban, miközben pattogó indulókat, jelszavakat és mondatokat zúdítottak ránk a villanypóznákra aggatott katyusák.

A kissé meglazult sorok pontban tíz órakor katonássá egyenesedtek, mert felcsendült a szóvett himnusz, ami a felvonulás kezdetét jelezte. A befejező akkordok után, a Ballal indulj! felszólítást követően megmozdult az ember-hernyó, és ebben a pillanatban – szintén a forgatókönyv szerint – kinyitottak a kiállítás pavilonjai.

Aztán hirtelen és váratlanul megtorpant a menet, az óvatlanok egymás sarkára léptek, meglökték társukat, egynéhány zászló, plakát megingott, volt, amelyiket elejtette cipelője, a rezesek egyike-másika kakast fújt. Arasznyi csendet és tétovázást követően futkosás vette kezdetét, innen-onnan kiáltás hangzott, de nem a megszokott, a pártot és a forradalmat éltető és dicsőítő szlogenek, hanem valami szokatlan, kibogozhatatlan.

Néhány perc telt el, míg nem egyre több milicista, majd katona és polgári személy sietett a sorok mentén, és odarohanva a bódékhoz szinte kiáltva utasították az ott-tartózkodókat az azonnali zárásra, amit azok értetlenül, ám megkérdőjelezhetetlenül teljesítettek.

Nem találtunk elfogadható magyarázatot, ám a menet elejétől visszatérő igazgatónk és osztályfőnökönk halálsápadt arcáról és rémületet tükröző tekintetéből sejtettük: valami baj történt.

Ólomlábakon cammogott az a tizenöt perc, amíg újra rendeződtek a sorok és az oszlop meglódult a nem messze lévő Lenin tér irányába, s amikor odaértünk, furcsamód nem kellett megállnunk, felvinnünk a kiszabott alakzatot, hogy többórás hallgatásra predesztináljuk magunkat, hanem a jelenlévő parolisok és bőrkabátosok ideges terelő mozdulataival kísérvé elsiettünk a tribün előtt, visszatértünk az iskola udvarába.

A tantestület tagjai, élükön az igazgatóval, helyetteseivel és persze főnökasszonyunkkal robbanásig izzó perszformátorok, de inkább csapongó ideggubancok voltak: jártak-keltek, futkostak, ujjukat tördelték, ráncigálták az éppen kezük ügyébe tévedő tanulókat, hol ordítottak, hol hangjukat veszítették. Mi pedig álltunk, ácsorogtunk, mert ez volt a parancs: utasításig nem hagyhatjuk el iskolánk területét.

Úgy másfél óra elteltével több – lehetnek vagy hatan – bőrkabátos érkezett, bevonultak az iskola épületébe, maguk előtt terelve a tanítóinkat és tanárainkat.

Talán két óra hosszat tartózkodhattak benn, miközben mi már egyre türelmetlenebbül tébláboltunk. Észrevettem édesapámat a kerítésen

kívül toporgó szülők között, odamentem. Markáns arcán némi mosolyfélélt véltem felfedezni.

– Megvárak, fiam. Légy türelmes, majd mindent elmesélek, ha hazaértünk. Ha kérdeznél fog bárki, ne tudjál semmiről semmit!

Aztán ötösével szólítottak, de mindegyiküket más-más tanterembe kísérték, ahol az idegenek vártak, majd kérdezősködtek:

– Láttunk-e idegeneket a városban az előző napokban? Mit mondtak tanítóink a magyarországi eseményekről? Hallgatunk-e otthon rádiót? Szeretjük-e hazánkat? Ki hozott takarmánytököket az iskolába? Kinek az utasítására tettük? Szeretünk-e fürni-faragni? meg ilyesmiket.

Azt válaszoltam: idegeneket nem láttam, rádiót nem hallgatunk, a magyarországi eseményekről otthon nem beszél senki, takarmánytökötet meg a többi mi hoztuk osztályfőnökünk utasítására.

Végezetül az idegen faggató füzetlapot tett elém és rám parancsolt, hogy nyomtatott cirill betűkkel írjam, amit diktál: Eljen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 39. évfordulója! A szóvett hadsereg a béke öre!

Oda kellett írni még a nevemet, címetemet is. Tenyérrizasztó procedúra volt, amit a diktáló cinikus mosolya tett még kínosabbá, mert bizony hadilábon álltunk akkor még az orosz nyelvvel, és a zilált hangulat, az eljárás is fokozta szorongásomat.

Elcsigázva, éhesen értünk haza a sűrűsödő homályban. Igyekezünk, mert figyelmeztettek, hogy nem szabad este kimenni a városba.

– Éppen a Kommunizmus útja kolhoz pavilonja előtt várakoztunk, mikor a himnusz játszották, és onnan indultunk volna annak befejeztével. Mikor elhalt az utolsó hang is, kinyíltak a bódék ajtai, ablakai. Egyre többen hördültek fel és mutogattak a kitarukkozó stand felé. Odanéztünk, vagyis néztünk. A kinyílt deszkaablak mögött egy hatalmas tök ringott felakasztva. Azaz már nem is tök volt, hanem egy halálfej, amit ti is faragtok, meg mi is faragtunk ott a betakarításakor egymás riogtatására, szórakoztatására: üres szemei voltak, nem volt orra, kéttenyérműi szájából hatalmas tépőfogak meredeztek. De ez még semmi! A tök tetejére kartonlap volt erősítve, amelyen nagy nyomtatott cirill betűkkel ez állt: Ruzszik haza! Szabadságot a magyaroknak!

Édesapám – ez szokatlan volt – elérzékenyült, nyelt kettőt-hármat, majd folytatta, de inkább hangosan gondolkodott:

– De jó volt látni. Öröm volt olvasni...

Sosem tudták meg, ki volt a tettes. Mi napokig nem mentünk iskolába, rendkívüli szünetet hirdettek. Egy hét elteltével, amikor újraindult a tanítás, már nem találtuk osztályfőnökönket. Érdeklődésünkre az volt a válasz, hogy a férjével egyetemben áthelyezték.

Éva néni az egyik irodalomórán az étkezésről beszélt, és mosolyogva mondta: ismeretei szerint a takarmánytökötet a disznók kedvelik, ám ő próbaként főzeléket készített belőle, és nagyon-nagyon ízlett. Ezek után beiktatja az étrendjébe.

Ottthon elmeséltem az Éva nénitől hallottakat. Szüleim mosolyogva néztek egymásra. Ez volt az első őszinte mosolyuk azokban az őszi, megváltozott hangulatú napokban.

Szőllősy Tibor

In memoriam Bartha Gusztáv

Életének 59. évében elhunyt Bartha Gusztáv kárpátaljai magyar író, költő, a Magyar Írószövetség tagja. Az *Együtt* irodalmi folyóirat szerzői köréhez tartozott, de a *Kárpátaljai Hírmondóban* is megjelentek írásai. Jó barátot, kiváló író, östehetséget vesztettünk el személyében.

Bartha Gusztáv 1963. szeptember 19-én Mezőváriban, parasztcsaládban született. 1980-ban a Mezővári Középiskolában érettségizett. Az 1980-as évek elejétől publikált. Versei, novellái a *Beregi Hírlapban*, a *Kárpáti Igaz Szóban*, a *Hatodik Síp* és a *Pánsíp* című folyóiratokban láttak napvilágot. 1988-ban egyik alapító tagja volt a József Attila Alkotóközösségnek. Vári Fábrián László költő és Horváth Anna szobrászművész voltak a tanítómesterei.

Szerepelt a *Razzia* című, pályakezdő fiatalok antológiájában, amelyet a Galéria Kiadó adott ki 1993-ban. Verseiből és prózai írásaiból válogatást közölt többek között a *Vergődő szél* (1990), a *Törédék hazácska* (1994), a *Verecke* (2003). „A

felnagyelt Haza...” 100 év versei Trianontól napjainkig, 1920–2020 című, 2021-ben megjelent kárpátaljai antológiában is olvashatták írásait a versbarátok. Nyolc vers-, illetve prózakötet szerzője. Tehetségét a *Hatodik Síp* Toll-díjjal (1995), az *Együtt* folyóirat Nívódíjjal (2006) ismerte el, 2013-ban a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíjasa volt.

2001-től Nagyberegen élt. Az utóbbi időben több betegségben szenvedett. Közeli barátja, Matl Péter Munkácsy-díjas szobrász felkarolta, gondját viselte. Neki köszönhetően a Beregszentmiklósi Művésztelep örként, gondnokként alkalmazta haláláig.

Emlékét megőrizzük!

Támogatják a kárpátaljaiakat

A nyíregyházi székhelyű, Szentpétery Zsigmond-díjjal kitüntetett Beregszásziért Alapítvány röviddel az ukrainai háború kitörése után bekapcsolódott a rászorulókat támogatásába. Gyűjtést hirdetett, s a Kárpátalján, elsősorban a Beregszászi kistérségben élő idős emberek és gyerekek megsegítésére fordított figyelmet. Eddig negyven adományozó utalt át pénzt az alapítvány számlájára, s nemcsak Magyarországról, de Ausztriából és Észtországból is. A legbőkezűbb támogatók a magánzemélyek mellett a bécsi magyar „Európa”-Club, Nyáregyháza Nagyközség Önkormányzata, az észtországi Munkácsy Mihály Egyesület, az Astrodent Bt. voltak.

Már több településre juttatott el az alapítvány tartós élelmiszert az egyházakon és iskolákon keresztül.

A képen: a Bótrágyi Gimnázium kisdíákjai uzsonnáznak. Ők nem tudnak fizetni az ellátásért, ezért az iskola igazgatósága hálás az alapítványi segítségért.

Izsák Erzsébet, a Bótrágyi Gimnázium igazgatója

Küldjön egy képet!

A *Kárpátaljai Hírmondó* szerkesztősége továbbra is várja a régi fotókat. Arra kérjük olvasóinkat, lapozgassanak fényképalbumukban, és ha találnak olyan felvételt, amely közérdekűvé tarthat számot, osszák meg másokkal is kincseiket, hiszen ezek a képek mára már kordokumentum értékűek.

A mellékelt fotót Fenyvesi (született Kődöböcz) Piroska beregszászi olvasónktól kaptuk. Azon a Beregszászi Magyar Királyi Állami Polgári Leányiskola 1941-ben végzett növendékei láthatók tanáraikkal.

Elismerések

* A Magyar Művészeti Akadémia *Építőművészeti Tagozatának díjában* részesült **Szarvas Péter** építész, akinek több mint

30 esztendő alkotói és közéleti tevékenysége meghatározóan szülővárosához, Ungvárhoz kötődik. Szarvas Péter kimagaslóan aktív és eredményes a lokális építészeti értékteremtésben, s elkötelezett az értékvédelem területén is. Korszerű szemléletű munkáin átizzik a helyi és tágabb környezet hagyományának szeretete, a hovatartozás nemes érzése. Ennek egyik fontos dokumentuma az *Ungvár építészeti öröksége* c. könyve. Munkatársa a Teleki László Alapítványnak, évek óta foglalkozik a kárpátaljai magyarok lakta települések templomainak állapotfelmérésével és helyreállításával.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanévnyitó ünnepségen átnyújtották a főiskola Tudományos Tanácsa által létrehozott *Rákóczi-díjat*, amely az önálló kárpátaljai magyar nyelvű felsőoktatás létrejöttének, a főiskola megmaradása és fejlesztése szempontjából döntő szerepet vállaló személyek tevékenységének elismerése. A kitüntetésben azok részesülhetnek, akik erkölcsi kiállásuk, anyagi támogatásuk révén jelentősen hozzájárultak több ezer kárpátaljai magyar fiatal képzéséhez, ezzel is segítve boldogulásukat szülőföldjükön. A díjat minden évben két személy – egy anyaországi vagy külföldi és egy kárpátaljai – kaphatja. 2022-ben a magyarországi díjazott **Szabó Tibor**, a Határon Túli Magyarok Hivatalának egykori elnöke, Martonvásár polgármestere; a kárpátaljai díjazott **Gulácsy Géza**, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség alelnöke, a „KMKSZ” Jótékonyági Alapítvány igazgatója.

* A Beregszászi Keresztény Értelmiségiek Szövetsége (BKESZ) által alapított *Linner-díjakat* idén a beregardói Perényi Kultúrkúriában adták át. A múlt században hosszú évtizedekig Beregszászon tevékenykedő, európai hírű sebészorvosról, Linner Bertalanról elnevezett díjat, amelyet minden évben egy orvosnak

és egy ápolónak ítélnék oda, Jakab Eleonóra, a BKESZ elnöke adta át **Menzák Erzsébet** beregszászi ápolónak és **Jakab Lajos** badalói háziorvosnak.

* A Beregszászi Római Katolikus Egyházközség minden év októberében megemlékezik Pásztor Ferenc egykori lelképásztorról, aki a II. világháború utáni években hitéért üldöztetést, majd vértanúhalált szenvedett Szibériában. A szentmise után, amelyet Molnár János püspöki helynök, esperes celebrált, ünnepélyes keretek között adták át a *Pásztor Ferenc-díjat*, amelyet olyan személyeknek ítélnék oda, akik áldozatos szívvel, odaadással tevékenykedtek és tevékenykednek az egyházközség virágzásáért, közösségének megmaradásáért. A díjat idén **Bacsikai Jó-**

zsef, Magyarország ungvári külképviseletének főkonzulja kapta.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) idén is átadta a *Fodó Sándor-díjakat*.

Az egészségügyi dolgozók kategóriájában **dr. Bíró Erzsébet**, a Munkácsi Megyei Gyermekkorház főorvosa, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője, Ukrajna érdemes orvosa, pedagógus kategóriában **Benedek Imre**, az akasztalainai magyar iskola

egyik alapítója és korábbi igazgatója, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) felső-Tisza-vidéki regionális szervezetének vezetője, az egyházi személyek kategóriájában **Peleskei Béla**, a Tekeházai, Feketeardói és Királyházi Református Egyházközség lelképásztora vehette át a díjat. A kárpátaljai felsőoktatásban tanuló diákok számára kiírt *Fodó Sándor-ösztöndíjban* **Balla Erzsébet**, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola hallgatója részesült.

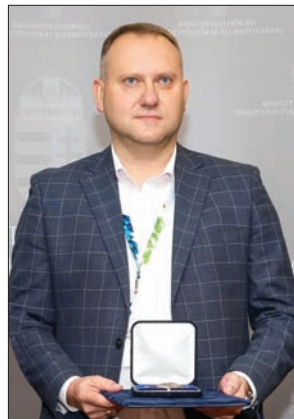
* Volodimir Zelenszkij, Ukrajna elnökének rendelete alapján *Ukrajna Érdemes Oktatási Dolgozója* címmel tüntették ki **Géczi Tihamért**, a Nagyberégi Dobrai Péter Középiskola igazgatóját. A kitüntetést a pedagógusok szakmai ünnepe alkalmából adták át.

* A Magyar Nemzeti Médiaszövetség (MNMSZ) által első ízben odaítélt *Kosztolá-*

nyi-díjat **Dunda György**, a *Kárpáti Igaz Szó* lapigazgatója kapta a magyar közvélemény hiteles és megbízható tájékoztatásáért. Az elismerést, amellyel az MNMSZ a külföldi újságírók áldozatos munkáját szeretné rendszeresen megköszönni, a II. Kárpát-medencei magyar médiatalálkozóon adták át.

* **Vári Fábrián László** Kossuth- és József Attila-díjas kárpátaljai író, költő, néprajzkutató kapta a Győri Könyvszalonnán idei *Alkotói Díját*.

* **Majnek Antal** nyugalmazott munkácsi püspöknek adományozta a Keresztény Értelmiségiek Közössége (KESZ) elnöksége a *Szent Adalbert-díjat* 2022-ben az egyesület kárpátaljai kapcsolatainak segítségével és fejlesztésében, valamint az ott élők hitének és magyarságtudatának megőrzésében végzett több évtizedes, lelkiismeretes és odaadó tevékenysége elismeréséért.

Szeptember

Szeptember 1. A tanévkezdés hagyományos napja. A négy kárpátaljai református líceum első évfolyamos diákjainak hoztak tanszerekkel megtöltött iskolatáskákat a Magyar Református Szeretetszolgálat munkatársai a *Radírozzuk ki a különbséget!* címet viselő nyári tanszergyűjtő akciójuk keretén belül.

Szeptember 3. A korábbi évekhez hasonlóan a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) idén is megrendezte a kárpátaljai magyar iskolák közös tanévnyitói ünnepségét. A rendezvénynek a kisgejőci református templom adott otthont. Mások mellett beszédet mondott Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke, dr. Szilágyi Péter, a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárságának helyettes államtitkára, Lászlófy Pál István, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének tiszteletbeli elnöke.

Szeptember 3. A magyar kormány 143 millió forintos támogatásából nyílt új magyar óvoda Kincseshomokon.

Szeptember 17. A Szent Kereszt Felmagasztalásának ünnepét méltatták a Beregszászi Római Katolikus Egyházközségben, amely egyben a templom búcsúnapja. Másrészt a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye magyar ajkú hívei és papjai azért gyűltek össze a városban, hogy ünnepélyes keretek között lezárják a Szent Kereszt Évét. A templom megtelt Kárpátalja minden pontjáról érkezett zarándokokkal. A prédikációt Lucsok Péter Miklós apostoli kormányzó tartotta. Az ünnep érdekessége volt az újonnan kialakított kegytárgybolt megnyitása és megáldása a szentmise után.

Szeptember 21. Magyarország Ungvári Főkonzulátusának aulájában Sütő Miklós, az Ungvár Galéria igazgatójának munkáiból nyílt tárlat. A kiállítást Bacskai József főkonzul nyitotta meg. Beszédet mondott Andrij Seketa, a Kárpátaljai Megyei Tanács alelnöke, Borisz Kuzma, az Ukrán Képzőművészeti Szövetség Kárpátaljai Megyei Szervezetének elnöke.

Szeptember 23. Csapatépítő programra invitálta a tagtársakat és a helyi értékek iránt érdeklődőket a Kárpátaljai Hazajáró Egylet. A találkozó a Pro Cultura Subcarpathica társszervezésével valósult meg. A résztvevők a Beregárdó központjában található Perényi Kultúrkúriában gyülekeztek, ahol Hapcsuk Gergely gondnok ismertette a bő kétszáz éves épület történetét. Ezután az Arдай-hegyen található elhagyott kőbányához, vagy ahogy mostanság emlegetik, a Fehér sziklához másztak fel a résztvevők, ahonnan jól látszottak Makkosjánosi, Balázsér, Beregdéda templomának tornyai, és természetesen a Csizaj erdő, meg a Beregszász körüli bányatavak. Visszatérve a kultúrkúriába, Sass Krisztián szőlész-borász borbemutatót tartott, Markó Veronika, a Tulipán Tanoda munkatársa citerakisérettel az alkalomhoz illő népdalokat adott elő.

Szeptember 28. Hagyományörző szüreti foglalkozással indult a Nagyberegai Tájház idei őszi-téli programsorozata. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet munkatársai ezúttal főleg a szőlőszedéshez és az őszi mezőgazdasági munkálatokhoz kapcsolódó népszokásokat elevenítették fel a programra látogató gyerekekkel.

Szeptember 30. Benedek Elek születésnapja – a magyar népmese napja alkalmából a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet idén már hatodik alkalommal szervezte meg mesemondó versenyét Beregszászon. A korábbi évekhez hasonlóan most is szép számban jelentkeztek a megmérettetésre, közel hetven gyerek mérte össze mesemondó tudását öt korcsoportban.

Október

Október 1. „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány 2022-ben nyolcadik alkalommal hirdette meg Kárpátalján a „Szól a fülemüle!” népzenei és néptánc tehetségkutató versenyt. A döntőt a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola átriumában tartották, amelyen 31 produkcióban 156 gyermek lépett színpadra.

Október 3. A Pro Cultura Subcarpathica hangszeres és zenés programsorozatot indított gyerekeknek, amelynek első alkalma a Perényi Kultúrkúriában (Beregárdó) került sor.

Október 5. A beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégiumban mutatták be az Ortutay Elemér (1913–1997) hitvalló görögkatolikus áldozópap életét és munkásságát méltató emlékalbumot. *A harmadik fiú lelkületével. Ortutay Elemér kárpátaljai görögkatolikus hitvalló pap* című emlékkötet a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye XX. századi történetének meghatározó alakjaként ismert Ortutay Elemér halálának 25. évfordulója alkalmából jelent meg, szerzője Marosi István görögkatolikus pap.

Október 6. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszéke a Fodó Sándor Kulturális Központtal közreműködve megemlékezést tartottak az aradi vértanúk napján.

* Az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézetének első évfolyamos baccalaureus és magiszter hallgatói az alkalomhoz illő versekkel és dalokkal tisztelegtek az aradi vértanúk emléke előtt, kivégzésük 173. évfordulója alkalmából. Zubánics László és Imre Gyula, az UMOTI igazgatóhelyettesei megemlékező előadás keretében idézték fel a vértanúk utolsó sorait.

* Vidékünk szülöttéről, báró Perényi Zsigmond ugocsai főispánról, a beregárdói születésű mártírról emlékeztek meg a Perényi Kultúrkúriánál a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szervezésében.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség helyi szervezete Nagyszőlősen

csendes koszorúzást tartott az 1849-ben vértanúhalált halt egykori Ugocsa megyei főispán, országbíró, felsőházi elnök, báró *Perényi Zsigmond* szobránál.

* Az aradi vértanúk emléknapja alkalmából az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnökségének tagjai megkoszorúzták a vértanúk emlékoszlopát a beregszászi Európai–Magyar Ház udvarán.

Október 6. Ungváron, a Kárpátaljai Megyei Filharmónia épületében mutatták be Schreiner Sándor orgonamester *Kárpátalja orgonái* című könyvét. A magyar és ukrán nyelvű kötet 32 református és 37 római katolikus templomi orgona történetét, a hangszernek az egyház életében betöltött szerepét mutatja be. A könyv a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. és Magyarország Ungvári Főkonzulátusa támogatásával jelent meg.

Október 8. Tisztújító közgyűlést tartott Ungváron a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség ungvári székházában. A közgyűlésen 13 tag vett részt, 4 tag pedig online követte az eseményt. Az ülésen Kulin Ágnes, a RIT elnöke beszámolt a szervezet előző évi tevékenységéről, távlati terveiről. A közgyűlés tisztújítással ért véget. A szavazati joggal rendelkező tagok egyhangúlag ismét Kulin Ágnesnek szavaztak bizalmat az elkövetkezendő öt évre.

Október 10. Idén a háborús helyzet miatt csendes koszorúzással méltatták Huszton az egykori erdélyi fejedelem, Bethlen Gábor emlékét, aki Huszt város és Máramaros megye történelmének egyik kitörölhetetlen egyénisége volt. A Bethlen Nap keretében ökumenikus istentiszteletet tartottak a huszti római katolikus templomban, amelyen Szulincák Sándor római katolikus plébános és Jenei Károly református lelkész szólt Bethlen Gáborról és munkásságáról. Beszédet mondott Orosz Ildikó, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet elnöke, Sari József, a KMKSZ Felső-Tisza-vidéki Középszintű Szervezetének elnöke. Ezt követően a megjelentek megkoszorúzták a várhegy lábánál található emlékjelet, amelyen Kölcsey Ferenc *Huszt* című epigrammája olvasható, valamint fent a várnál a KMKSZ által állított Kölcsey-emléktáblát is.

Október 12. Magyarország Beregszászi Konzulátusa és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet (PCS) szervezésében az 1944-es szovjet légitámadás áldozatairól emlékeztek meg Beregszász köztemetőjének honvéd parcellájánál, majd a város vasútállomásánál. Beszédet mondott Orosz Ildikó, a beregszászi főiskola és a PCS elnöke. Az esemény zárásaként a résztvevők elhelyezték az emlékezés koszorúit az állomás falán lévő emléktáblánál.

Október 20. Csendes főhajrással és koszorúzással tisztelegtek Beregszászban az 1956-os magyar forradalom

és szabadságharc hőseinek emléke előtt. A nemzeti összefogás egyik rendkívüli pillanatának 66. évfordulója kapcsán Orosz Ildikó, a Pro Cultura Subcarpathica és a Rákóczi-főiskola elnöke osztotta meg gondolatait az egybegyültekkel. A megemlékezésen részt vett Stifter Adám, a Külgazdasági és Külügyminisztérium keleti kapcsolatok fejlesztéséért felelős helyettes államtitkára is. Marosi István görögkatolikus parochus imát mondott az '56-os hősökért. Ezt követően a jelenlévők elhelyezték az emlékezés koszorúját a beregszászi vasútállomás mellett 2016 novemberében emelt emlékműnél.

Október 21. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa, Beregszászi Konzulátusa, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség közösen koszorúzással emlékezett meg Ungváron az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 66. évfordulójáról. A rendezvényen Magyarország képviselőjében a Kárpátaljára akkreditált diplomaták mellett jelen volt Stifter Adám, Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériumának helyettes államtitkára. Az '56-os emlékműnél Orosz Ildikó, a megyei tanács képviselője, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöke köszöntötte a megjelenteket. A megkínzott áldozatokra emlékezve Héder János, a Kárpátaljai Református Egyházkerület főjegyzője imádkozott. Az emlékműnél a jelenlévő szervezetek, külképviseltek, intézmények képviselői elhelyezték az emlékezés koszorúját és virágait, majd közösen átvonultak az ungvári börtönhöz, ahol ugyancsak megkoszorúzták az intézmény külső falán elhelyezett emléktáblát.

Október 23. Munkács város egykori polgármesterének, a város díszpolgárának avattak emléktáblát a Latorca-parti városban. A KMKSZ Munkácsi Alapszervezete által készített és felállított emléktáblát a Nedeczey Jánosról elnevezett belvárosi utca elején, egy épület külső falán helyezték el, amelyet szerény ünnepség keretében lepleztek le születésének 170. évfordulóján. A gránittáblán az 1852-ben született Nedeczey János portréja látható, aki 1892 és 1906 között a Magyar Országgyűlés képviselője, 1902-től Munkács díszpolgára, majd 1931-től a város polgármestere is volt. Az emléktáblát Korolyova Erzsébet, a KMKSZ Munkácsi Alapszervezetének elnöke és Cseh Aron ungvári magyar vezető konzul leplezte le. Beszédet mondott Pogány István munkácsi római katolikus plébános, Gulácsy Dániel munkácsi református lelkész, Popovics Béla helytörténész. Az emléktábla-avató ünnepséget követően a megjelentek a plébániatemplom alatti kriptában megkoszorúzták a nagy előd sírhelyét, tisztelettel adózva emléke előtt.

Október 24. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszéke szervezésében került sor az *1956-os forradalom*

és hatása az Ukrajna Állambiztonsági Szolgálatára Ungvári Levéltárban őrzött KGB-dokumentumok tükrében című könyv bemutatójára. Az eseménynek a Rákóczi-főiskola Apáczai Csere János Könyvtárának központi olvasóterme adott otthont. A pódiumbeszélgetést dr. Szakál Imre, a Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék oktatója moderálta. A jelenlévőket Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának ideiglenes ügyvivője köszöntötte. Kenyeres István, Budapest Főváros Levéltárának főigazgatója a levéltár gondozásában kiadott mű megjelenésének körülményeiről beszélt, a 347 forrást tartalmazó kötet tartalmáról a szerző, dr. Váradai Natália történész, '56-os kutató, a főiskola Történelem- és Társadalomtudományi Tanszékének docense szólt. A mű jelentőségét méltatta Orosz Ildikó, a főiskola elnöke és Csernicskó István rektor, Molnár D. Erzsébet a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont vezetője.

Október 24–27. A „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány szervezésében idén 11. alkalommal került megrendezésre a Kárpátaljai Vándoregyetem, amelynek idén is három intézmény biztosított helyszínt: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, a radvánci Szent Gellért Római Katolikus Szakkollégium, valamint idén első alkalommal a Kálvin János Református Szakkollégium. A Vándoregyetemen a beregszászi főiskola következő oktatói mutatták be kutatási eredményeiket: Prof. Dr. Bacsó Róbert, dr. Csatáry György, dr. Kohut Erzsébet, dr. Loszkorih Gabriella, dr. Molnár Ferenc, dr. Pally Katalin, dr. Váradai Natália.

Október 24. A Munkácsi Mihály Magyar Ház dísztermében gyűltek össze az érdeklődők „*A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között – Levéltári iratok és dokumentumok*” című kötet bemutatójára. A 2012-ben kiadott, 20. század ezen tragikus történelmi eseményeit feltáró ukrán nyelvű dokumentumgyűjtemény Budapest Főváros Levéltára, az ungvári székhelyű Kárpáti Kiadó és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága összefogása révén idén magyar nyelven is megjelent. Dr. Kenyeres István, Budapest Főváros Levéltárának főigazgatója elmondta, hogy a kötet megjelenését az intézmény egyfajta kulturális misszióknak tekintette. A magyar nyelvű kiadvány érdekessége, hogy számos, időközben felfedezett dokumentummal sikerült bővíteni. A forráskiadvány Olekszij Korszun történész több mint 20 éves kutatómunkájának eredménye, és több mint 500 dokumentumot tartalmaz. A kárpátaljai magyar és német lakosság 1944–1945-ben, illetve az azt követő években elszenvedett tragédiájáról szóló 822 oldalas dokumentumgyűjtemény Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma, valamint a Bethlen Gábor Alap támogatásával jelent meg.

Október 26. Olekszij Korszun történész „*A kárpátaljai magyarok és németek internálása és deportálása 1944 és 1955 között – Levéltári iratok és dokumentumok*” című forráskiadványát az UNE Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézetének Bercsényi könyvtárában dr. Zubánics László tanszékvezető, történész szervezésében pódiumbeszélgetés keretében mutatták be az érdeklődőknek.

Október 27. 2022-ben Tamási Áron születésének 125. évfordulója alkalmából a Miniszterelnökség nemzetpolitikai államtitkársága emlékévet hirdetett. A székely magyar író öröksége előtt tisztelve a Magyarság Háza vándorkiállítás szervezett. Matl Péter szobrászművész közreműködésével a Munkácsy Mihály Magyar Ház is bekapcsolódhatott a programsorozatba. A kulturális központ galériájában kiállított, Tamási Áron életét bemutató tablótárlat megnyitójára egy rendhagyó magyar irodalomóra keretén belül került sor.

Október 28. A Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (KMTT) a Munkácsy Mihály Magyar Házban mutatta be a *Kárpátalja magyar szemmel* című, hiánypótló útikönyv ukrán nyelvű változatát. A rendezvénybe online bekapcsolódott a fronton tartózkodó Fegyir Sándor, aki megosztotta gondolatait a résztvevőkkel. A könyv kapcsán Cseh Aron, az ungvári főkonzulátus vezető konzulja, Mester András, a KMTT elnöke, Tarpai József, a KMTT alelnöke, Kaszinecz Ottokár, a Munkácsi Állami Egyetem Turisztikai Tanszékének tanára, a könyv egyik szerzője fejtette ki gondolatait.

Október 29. Az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség Beregszászon tartott közgyűlésén meghallgatta és elfogadta a szövetség vezetésének a 2018–2022 közötti időszak munkájáról szóló beszámolóját, értékelte a szervezetnek az elmúlt 4 esztendőben végzett tevékenységét, és az alapszabályban rögzített hatáskörében eljárva döntött az UMDSZ vezető szerveinek megválasztásáról. A küldöttek egyhangú szavazással a következő 4 éves ciklusra ismét dr. Zubánics László elnöknek szavaztak bizalmat. Az elnök munkáját 11 fős elnökség segíti. A közgyűlést követően tartotta meg alakuló ülését az új összetételű Ukrainai Magyar Nemzeti Tanács (UMNT), amelynek elnökévé dr. Spenik Sándort, az Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézet igazgatóját választották újra.

November

November 3. Eredeti bútorokkal nyílt meg Ungvár első történetírójának, Mészáros Károly írónak, ügyvédnek, helytörténésznek XIX. századi irodája az ungvári várban található múzeumban. Alen Panov mecénás, történész, jogász fontosnak tartja több mint két évszázad távlatából megemlékezni Mészáros Károly hagyatékáról. Tavalay lefordította ukrán nyelvre és magyarázó fejezetekkel egészítette ki

az Ungvár történelmét 1861-ig összefoglaló, *Ungvár története a legrégebb időktől máig* című monográfiát. Idén pedig restauráltatta és a múzeum rendelkezésére bocsátotta Mészáros Károly személyes tárgyait: íróasztalt, széket, órát, falitükröt. A kiállítást Olha Sumovszka megbízott múzeumigazgató nyitotta meg.

November 4. Az 1956-os forradalom leverésének emléknapján az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöksége – Zubánics László elnök, Gajdos István tiszteletbeli elnök és Bakancsos László, a Mentorok Tanácsának elnöke – csendes koszorúzást tartott a kaszonyi ellenálló csoport – *Ormos Mária, Ormos István, Szécsi Sándor* – emléktáblájánál. Az emléktáblát 16 esztendeje avatták fel a Kaszonyi Középiskola (ma Arany János Líceum) épületének falán.

November 8. A magyar tudomány ünnepe rendezvénysorozat keretében tartottak könyvbemutatót a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Az esemény a főiskola Földtudományi és Turizmus Tanszékének szervezésében valósult meg. Az alkalmon két mű került prezentálásra: a *Kárpát-medence földrajza – Természet, társadalom, gazdaság, néprajz* c. kötet elektronikus változata, valamint a *Közoktatási körtérkép – A tanulói létszámok változása a Kárpát-medence küllhoni magyar közösségeiben a 2010-es években* c. atlasz nyomtatott verziója.

November 9. A magyar tudomány ünnepe rendezvénysorozat keretében mutatták be a *Kárpátalja magyar szemmel* című útikönyv ukrán nyelvű változatát. Az eseménynek a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola adott otthont. Az útikönyv fontosságáról beszélt Hanusz Árpád, a Budapesti Gazdasági Egyetem oktatója, a kiadvány lektora, Kaszinec Ottokár egyetemi tanár, turisztikai szakember, Tarpai József, a Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (KMTT) alelnöke, Csizmár Sarolta, a KMTT alelnöke.

November 11. Immár tizenkilencedik alkalommal rendezték meg a Fialat Kárpátaljai Magyar Kutatók Konferenciáját a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány közös szervezésében.

November 17. Gróf Lónyay Menyhért (1822–1884) születésének 200. évfordulója alkalmából szervezett emlékülést a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Történelem és Társadalomtudományi Tanszéke a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár közreműködésével.

November 18. Idén is megrendezték a GULÁG-GUPVI-kutatók hagyományos nemzetközi fórumát. A konferenciát minden évben a málenkij robot emlékére rendezik meg, és azon a témával kapcsolatos kutatásaikról, tényfeltárásról, emlékezetpolitikáról számolnak be az előadók. A rendezvényt a beregszászi Európa-Magyar Ház adott otthont. Az eseményt online is közvetítették, a felvétel a Kárpátaljai Ma-

gyar Művelődési Intézet Facebook-oldalán tekinthető meg. A résztvevők a konferencia végén támogatták azt a közleményt és felhívást, amely többek között további kutatásokat és egy emlékközpont megnyitását is szorgalmazza, valamint azt, hogy a 2024-es évet a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékévé nyilvánítsák. Ezen felül a közleményben az ungvári Kapos utcai temető kegyeleti parkká történő átépítését is kérték.

November 18. A Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II. RF KMF), a Beregszászi Polgármesteri Hivatal, valamint a történelmi egyházak közös szervezésében Beregszászon a málenkij robot áldozataira emlékeztek. A rendezvény a főiskola udvarán kezdődött, ahol a jelenlévők megkoszorúzták Matl Péter szobrászművész *Gúzsban* című szobrát. Ezt követően a helyi református templomban ökumenikus istentiszteletre került sor, ígét hirdetett Molnár János beregszászi római katolikus plébános, Marosi István görögkatolikus áldozópap, az Ortutay-kollégium igazgatója, Taracközi Ferenc, a beregszászi református gyülekezet vezető lelkésze. Ezután Molnár D. Erzsébet, a Rákóczi-főiskola Történelem és Társadalomtudományi Tanszékének docense, a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont igazgatója elevenítette fel a tragikus történelmi eseményeket. Beszédet mondott Orosz Ildikó, a II. RF KMF és a PCS elnöke, majd a jelenlévők egyesével felolvasták a több mint 300 beregszászi áldozat nevét. Az istentisztelet után a résztvevők elhelyezték az emlékezés koszorúit a református templom előterében lévő emléktábláknál, majd gyertyákkal vonultak végig a városon, és lerótták kegyeletüket az áldozatok emléke előtt a Széna téri emlékműnél.

November 19. A nagyszőlősi Révész Imre Galériában *Festői Ugo* címmel Marinics Sándor, Szilvási Ferenc és Takács János nagyszőlősi festőművészek munkáiból rendeztek kiállítást. A tárlat egy hónapig tekinthető meg.

November 19. A hádiállapot figyelembe véve csendes koszorúzást tartottak az 1944 őszén elhurcolt és a szovjet táborokban odahalt áldozatok emlékére a Szolyvai Emlékparkban. A lélekharang megkondulása és a himnuszok elhangzása után dr. Tóth Mihály, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke köszöntötte a megemlékezés résztvevőit. A történelmi egyházak nevében Petrás László mezőegyesi görögkatolikus áldozópap mondott imát az áldozatokért, majd megszentelte a park új emléktábláját, amelyre felvették a kommunista diktatúra által 1945–1947 között igazságtalanul elítélt és kivégzett 40 kárpátaljai patrióta nevét, akik az ungvári Kapos utcai temetőben jeltelen sírokban nyugszanak. Ezt követően a nagydobronyi Zöld Ag énekkar (vezetője Hidi Erika) lágerénekeket adott elő. Végezetül a jelenlévők koszorúzással és néma főhajtással emlékeztek a mártírokra.

November 20. A Schönborn park alapításának 9. évfordulója alkalmából a Vojevodino Resort üdülöhely területén új turisztikai helyszínt létesítettek: leleplezték a *Három alma, amely megváltoztatta a világot* szoborkompozíciót. Az új turisztikai látnivaló bemutatóját Szerhij Mosak mecenás és Roman Murnik szobrászművész tartotta.

November 23. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet a karácsonyi ünnepek hangulatát idéző foglalkozást tartott a Nagyberegi Tájházbán. Asztaldíszeket és dekorációkat készítettek az ügyes kezű, Dédából érkezett gyerekek.

November 26. A Munkácsy Mihály Magyar Házban megnyílt Matl Péter Munkácsy-díjas szobrász, grafikus *Ötösével* című kiállítása. Az esemény vendégeit Tarpai József igazgató köszöntötte. Szilágyi Péter, a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára beszédében kijelentette, hogy a nehéz időket nem felejthetjük el, hiszen jelenleg is háború van Oroszország és Ukrajna között. Hozzátette: Magyarország egyértelműen a béke pártján áll, és a háborús konfliktusban lehetőségeihez mérten segíti Ukrajnát, valamint mindent megtesz a kárpátaljai magyar közösség megtartása érdekében. A köszöntők után Dupka György történész tartott előadást a sztálini terror okairól és a legújabb kutatások eredményeiről. Ezt követően a Gulag fogolytáborainak poklát megjárta vagy ott elhunyt emberek valóságai alapján *Visszaemlékezések* címmel szívfacsaró összeállítás hallhattak a jelenlévők a Kárpátaljai Magyar Megyei Drámai Színház színművészeinek előadásában.

Az 54 alkotásból álló kiállítást Matl Péter mutatta be. Elmondása szerint a pasztellszínekkel elkészített grafikákon a Gulagon raboskodókat ábrázolja, akiket általában ötösével sorakoztattak fel az örök.

November 27. Zicherman Sándor beregszászi születésű festőművész halálának első évfordulójára emlékezve a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség és Kovács László kiállításrendező tárlatot szervezett a Pásztor Ferenc Közösségi Ház termében.

November 29. A megye különböző felekezetekhez tartozó orvosait, egészségügyi dolgozóit tömörítő Keresztény Orvosok Kárpátaljai Egyesületének (KOKE) tagjai a nagydobronyi Irgalmas Samaritanus Gyermekotthonban tartották éves közgyűlésüket. Köszöntőt mondott dr. Oroszi Pál, a KOKE elnöke. Elhangzott Héder János ungvári református lelkipásztor, a Kárpátaljai Református Egyház főjegyzője, Szulincák Sándor técsői római katolikus plébános és Vaszil Kopin munkácsi görögkatolikus dékán bizottságtétele. Az előadásokat követően dr. Vackó László titkár mutatta be a belépési szándékukat kinyilvánító új tagokat.

Összeállította: Dupka György és Szemere Judit

Hájas István egyéni tárlata Nagyszőlősen

Hájas István harmincöt festményét láthatta a nagyközönség a nagyszőlősi Révész Imre Galériában. Második egyéni tárlatán a művész reprezentatív válogatást vonultatott fel a 2017 és 2022 között készült alkotásaiból.

Hájas István Nagyszőlősen született, a város akkori 8. sz. középiskolájában tanult, ahol rajztanára, Petro Kocan figyelt fel a rajz, a festészet iránti tehetségére, ő irányította életútját a képzőművészet felé. Az Ungvári Iparművészeti Szakközépiskolában fafaragó diplomát szerzett, de rajzot, festészetet is tanult. A szakközépiskola elvégzése

után 13 évig dekoratorként dolgozott, mellette hitoktatói képzésben részesült, s immár 30 éve hitoktatóként tevékenykedik a Bátyúi Református Egyházközségben, 2005-től pedig a Kárpátaljai Református Egyházkerület levéltárosaként is dolgozik.

Első egyéni kiállítására öt évvel ezelőtt került sor a Beregszászi Református Egyházközség gyülekezeti termében. Emellett két csoportos kiállításon is bemutatott műveit: 2014-ben a bátyúi művelődési házban, majd 2018-ban a Beregszászi Járási Tanács üléstermének előcsarnokában.

Hájas István sokoldalú művész. Főleg

a realizmus jegyében alkot, de az op-art stílust is kipróbálta. Leginkább lovakat is ábrázoló életképeket, táj-, illetve városképeket, virágcsendéleteket szeret festeni. Jellemző rá a laza ecsetkezelés, a visszafogott, de szembeütő, káprázatos színek. A képek precíz, megtervezett alkotások, a tájképek a pillanat varázsát adják vissza.

– Az alkotói tematika ugyan sokszínű, ám a képeket szemlélve néhány dolog minduntalan visszaköszön: a lelkiismeretes hozzáállás, a precizitás és nem utolsósorban a téma iránti alázat – hangsúlyozta megnyitó beszédében Tóth Márta, a Révész Imre Galéria tulajdonosa.

Soli Deo Gloria – ez a felirat látható egy helyütt a festmények fölött, ami Hájas István ars poeticájaként is értelmezhető. Az alkotó vallja: egyedül Istené a dicsőség, aki festőművészi tehetséggel áldotta meg őt.

Tudósítónk

Sütő Miklós-kiállítás a főkonzulátuson

Csendesen csordogáló patakokban és a Kárpátok bérceiben gyönyörködhetek mindazok, akik ellátogattak Sütő Miklós ismert kárpátaljai festőművész legutóbbi kiállítására. A tárlatnak Magyarország Ungvári Főkonzulátusa adott otthont. A külképviselet évek óta fontosnak tartja, hogy kiállítási lehetőséget biztosítson a kortárs kárpátaljai művészek számára, és örömteli, hogy a nehéz idők

ellenére is folytatja ezt a hagyományt.

Sütő Miklós az 1970-es évektől foglalkozik festéssel. Fő inspirálói a kárpátaljai festőiskola alapítói, Boksay József, Erdélyi Béla, Volodimir Mikita, Sütő János voltak. 1975-től városi,

megyei, országos kiállítások résztvevője. Első önálló kiállítása 1977-ben volt Munkácson. Művei számos magángyűjteményben megtalálhatók Ausztráliában, az Egyesült Államokban, Európa számos országában. 1998-tól az Ukrán Nemzeti Képzőművészeti Szövetséghez tartozó Ungvár Galéria igazgatója. 2012-től az Ukrán Nemzeti Képzőművészeti Szövetség tagja. Főként tájképeket fest, de szívesen kísérletezik absztrakt alkotások készítésével is. Művészetét az állandó útkeresés jellemzi. Tájképei megelevenítik a Kárpátok hangulatát, modern stílusú alkotásai színesek és részletgazdagok.

– Sütő Miklós olyan nagyszerű művész, akinek műveiből sugárzik Kárpátalja, szülőföldje ölelő tájainak és barátságos lakosainak végtelen szeretete – fogalmazott Bacskai József főkonzul a festőművész méltatása során a kiállítás megnyitóján.

Tudósítónk

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

Egy perecsenyi születésű Kossuth-díjas szobrászművész

– Ungvári Lajos

Idén lenne 120 éves a Kubicska Lajos néven született alkotóművész. Trianon után elhagyta szülőfaluját, Perecsenyt, és Budapestre költözött. Szobrászatot tanult. Tehetsége nagyon hamar közismertté tette. A fővárosi seregszemléken rendszeresen kiállították műveit. Elsősorban vallási témájú alkotásaival és portréival hívta fel magára a figyelmet. És nem érdemtelenül. Már 1922-ben kétszer nyerte el a Szinyei Merse Pál Társaság ifjúsági ösztöndíját, 1936-ban pedig a Szinyei Merse Pál Társaság díját. 1941-ben *Ősmagyar lecke* című szobráért az Országos Magyar Képzőművészek Egyesülete által dr. Neuschloss-Knüsli Kornél emlékére alapított díj bronzérmét érdemelte ki.

A háború után a szocialista hatalom is elismerte művészi kvalitását. Természetesen az új szellemiség a témaválasztáshoz más követelményeket támasztott. Tehetségének és zsenialitásának köszönhetően ő azonban ezeknek az új elvárásoknak is magas szinten meg tudott felelni. Az 1950-es évek elején nem véletlenül kérték fel az Országház elé tervezett új Kossuth-szoborcsoport egyik alkotójának. A hat mellékalkatot Kocsis Andrással közösen formálták meg. Ezért a művéért 1953-ban Kossuth-díjjal tüntették ki. 1972-ben pedig kiérdemelte a Munka Érdemrend arany fokozatát. 1984-ben bekövetkezett haláláig szobrainak, domborműveinek egész sora díszítette az ország legkülönbözőbb városainak a köztereit és az épületek falát. Sajnos nagyon sok alkotásáról nincs pontos információ, sorsuk ismeretlen. Kutatásunk által összesen 120 alkotása vált ismertté: 26 köztéren ma is álló, 4 közgyűjteményben, 25 a hagyatékban, 34 fényképfelvételen, 31 csak katalógusban, írásban szereplő.

Szöveg és kép:

Kovács Sándor

Labdarúgó (kő, 1967, Dunaújváros, Eszperantó út, sporttelep)

Ülő nő (alumínium, 1967, Seregélyes, Fő utca)

Fellner Jakab
(kő, 1940, Tata, Kossuth tér)

A Kossuth-szobor 6 mellékalkakja
(bronz, 1952, Budapest, az Orczy-kert,
a szoboralakok átrendezve,
a kompozíció teljesen átalakítva)

Anya gyermekével (kő, 1958, Budapest, XX. kerület, Vízisport u.)

Ülő katona (szobor, bronz, 1970, Tapolca, Dobó tér)

Kazinczy Ferenc (fülkeszobor, kő, 1960, Debrecen, Csokonai Színház)